

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

СЕТОН ХОЛ УНІВЕРСИТЕТ

**ГРІНЧЕНКО – СЕТОН МІЖНАРОДНИЙ
ЖУРНАЛ МОЛОДИХ НАКОВЦІВ**

Видається з 2020 року

Випуск 1

Київ – 2020

УДК 050:004

Рекомендовано до друку Вченою Радою Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 6 від 20 січня 2021 р.).

Редакційна колегія

Ольга Тарасенко, кандидатка наук, доцентка, доцентка кафедри історії України Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна).

Джеймс К. Дейлі, доктор освітніх наук, професор, Департамент освітніх досліджень Коледжу освіти і соціальних послуг Сетон Хол Університету (Нью Джерси, США)

Оксана Салата, докторка історичних наук, професорка, завідувачка кафедри історії Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна).

Відповідальний секретар:

Ольга Мусіяченко, викладачка Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, Голова Наукового товариства студентів, магістрантів, аспірантів, молодих вчених Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна).

Члени редколегії

Максим Матусевич – доктор філософії, професор історії Департаменту історії Сетон Хол Університету, Директор Програми російських та східноєвропейських досліджень Сетон Хол Університету (Нью Джерси, США).

Радомир Мокрик – доктор філософії з історії, викладач Інституту Східноєвропейських досліджень Карлового університету (Прага, Чехія).

Матеуш Каміонка – доктор філософії з політичних наук, доцент Краківського педагогічного університету імені Комісії національної освіти (Краків, Польща).

Марек Пшегода – доктор філософії з філологічних наук, доцент Інституту Східноєвропейських досліджень Карлового університету (Прага, Чехія).

Галина Логінова – докторка філософії з історії, докторантка Мюнхенського університету (Мюнхен, Німеччина).

Засновник і видавець: Київський університет імені Бориса Грінченка

Київ, пр. Тимошенко, 13 б, ауд. 415а (кафедра історії України)

Контактний телефон + 38 095 570 64 66. E-mail: o.tarasenko@kubg.edu.ua

URL журналу <https://ygsij.kubg.edu.ua/>

© Київський університет імені Бориса Грінченка

© Автори статей

BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY

SETON HALL UNIVERSITY

**YOUNG SCIENTISTS GRINCHENKO – SETON
INTERNATIONAL JOURNAL**

Published from the year 2020

Issue 1

Kyiv – 2020

UDC 050:004

Recommended for publication by the Academic Council of the History and Philosophy Faculty of the Borys Grinchenko Kyiv University (Protocol № 6 of January 20, 2021).

Editorial Board:

Olha Tarasenko, Ph.D. in History, Associate Professor, Associate Professor of History of Ukraine Department, History and Philosophy Faculty, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine).

James K. Daly, Doctor of Education, Professor, Educational Studies Department, College of Education and Human Services, Seton Hall University (New Jersey, USA).

Oksana Salata, Doctor of Sciences in History, Professor, Chief of History of Ukraine Department, History and Philosophy Faculty, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine).

Executive Secretary:

Olga Musiachenko, Lecturer of Professional College «Universum» of Borys Grinchenko Kyiv University, Chairman of the Scientific Society of Students, Postgraduates, Doctoral Students and Young Scientists of Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine).

Members of the Editorial Board

Maxsim Matusевич – Ph.D., Professor of History, Department of History, Seton Hall University. Director of Russian and East European Studies Program at Seton Hall University (New Jersey, USA).

Radomir Mokrik – PhD in History, Institute for Eastern European Studies, Charles University (Prague, Czech Republic).

Mateusz Kamionka – PhD in Political Science, Associate Professor, Krakow Pedagogical University named the Commission of National Education (Krakow, Poland).

Marek Przegoda – PhD in Philology, Associate Professor of Institute for Eastern European Studies, Charles University (Prague, Czech Republic).

Galina Loginova – PhD in History, Doctoral student of University of Munich (Munich, Germany).

Founder and publisher: Borys Grinchenko Kyiv University

Editorial address: Kyiv, Tymoshenko 13 b, 415 a (History of Ukraine Department).

Phone number: + 38 095 570 64 66. Email: o.tarasenko@kubg.edu.ua

Website: <https://ygsij.kubg.edu.ua/>

© **Borys Grinchenko Kyiv University**

© **Authors of articles**

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. Дослідження молодих вчених Сетон Хол Університету	
<i>Джеймс К. Дейлі.</i> Привітання від Сетон Хол Університету	14
<i>Аманда Ман.</i> За «екранами» дистанційного навчання	16
<i>Ханна Курран.</i> Історія руху за громадянські права	20
<i>Роба Хасан.</i> Ефект та ефективність дистанційного навчання	26
<i>Різ Макдермотт.</i> Місце хіп-хоп педагогіки в класі	30
<i>Мері Грейс Макнамара.</i> Недолік віртуальної спеціальної освіти	38
РОЗДІЛ 2. Історичні студії молодих дослідників Київського університету імені Бориса Грінченка	
<i>Ольга Тарасенко.</i> Привітання від Київського університету імені Бориса Грінченка	42
<i>Ольга Мусіяченко.</i> Музичне середовище Києва другої половини XIX – початку XX ст. у туристичному образі міста	46
<i>Ярослав Чабан.</i> Олександр Безбородько як провідний дипломат та державний чиновник Російської імперії останньої чверті XVIII ст.	62
<i>Ольга Ковалець.</i> Олександр Кониський – життя, присвячене Україні	74
<i>Ірина Івахненко.</i> Внесок Василя Данилевича у розвиток музейництва в Україні	87
<i>Ярослав Примаченко.</i> Життєвий шлях Василя Ляскоронського	96
<i>Ольга Мусіяченко, Дарина Кучережко, Ніна Джиджора.</i> Молодіжна наука в Україні: кейси Київського університету імені Бориса Грінченка	103
РОЗДІЛ 3. Мистецька сторінка	
<i>Блейк Харриш.</i> Вірш «Розкриття Сонця»	111
<i>Ольги Ковалець.</i> Вірш «Ненька Україна»	113
<i>Відомості про авторів</i>	115

CONTENTS

PREFACE	7
SECTION 1. Seton Hall University Young Scientists Studies	
James K. Daly. Greetings from Seton Hall University	14
Amanda Mahn. Behind the “Screens” of Remote Learning	16
Hannah Curran. History of the Civil Rights Movement	20
Roba Hassan. The Effect and Effectiveness of Remote Learning	26
Reece McDermott. Hip-Hop Pedagogy’s Place in the Classroom	30
Mary Grace McNamara. The Disadvantage of Virtual Special Education	38
SECTION 2. Borys Grinchenko Kyiv University Young Scientists Historical Studies	
Olha Tarasenko. Greetings from Borys Grinchenko Kyiv University	42
Olga Musiiachenko. Music environment of Kyiv as an element of tourist image of the city in the second half of the XIX – early XX centuries	46
Yaroslav Chaban. Oleksandr Bezborod'ko as a leading diplomat and state official of the Russian Empire in the last quarter of the XVIII century	62
Olga Kovalets. Oleksandr Konys’ky – the life dedicated to Ukraine	74
Iryna Ivakhnenko. Vasyl’ Danylevych's contribution to the development of museum work in Ukraine	87
Yaroslav Prymachenko. Life of Vasyl’ Lyaskorons’ky	96
Olga Musiiachenko, Daryna Kucherezhko, Nina Dzhidzhora. Youth science in Ukraine: cases of Borys Grinchenko Kyiv University	103
SECTION 3. Artistic page	
Blake Harrsch’ poem «Unveiling of the Sun»	111
Olga Kovalets’ poem «Nen’ka Ukraine»	113
Information about the authors	115

Передмова

Міжнародна співпраця між Сетон Хол Університетом та Київським університетом імені Бориса Грінченка, відповідно, між професором Джеймсом К. Дейлі та доценткою Ольгою Тарасенко та студентами обох університетів під девізом «Розбудовуємо взаєморозуміння крізь час і кордони» триває вже 13 років із 2008 р.

Міжнародна співпраця розпочалась у 2008 р. під час співробітництва у міжнародному проекті «Обговорення у демократії». Проект тривав протягом 2008 – 2010 рр. Київський університет імені Бориса Грінченка був єдиним вищим навчальним закладом України, який співпрацював у цьому міжнародному проекті. Модераторами проекту в Сетон Хол Університеті був професор Джеймс Дейлі, в Київському університеті імені Бориса Грінченка доцентка Ольга Тарасенко.

У межах взаємообміну між керівниками проекту професор Дейлі відвідав Київський університет імені Бориса Грінченка в 2008 р., доцентка Тарасенко відвідала Сетон Хол Університет, Нью Джерсі, США у 2010 р.

Після завершення проекту тривало обговорення подальших кроків у міжнародному співробітництві. У 2012 – 2017 роках професор Дейлі та доцентка Тарасенко підготували та провели дев'ять міжнародних тематичних телемостів у формі відеоконференцій зі студентами своїх університетів.

Під час телемостів студенти обох університетів розповідали про історію, культуру, свята, традиції, звичаї, видатних істориків України і США та виявили багато спільного у місії та спрямуванні діяльності обох університетів, у подвижницькій та просвітницькій діяльності Елізабет Анни Сетон та Бориса Грінченка, чий імена з честю носять університети.

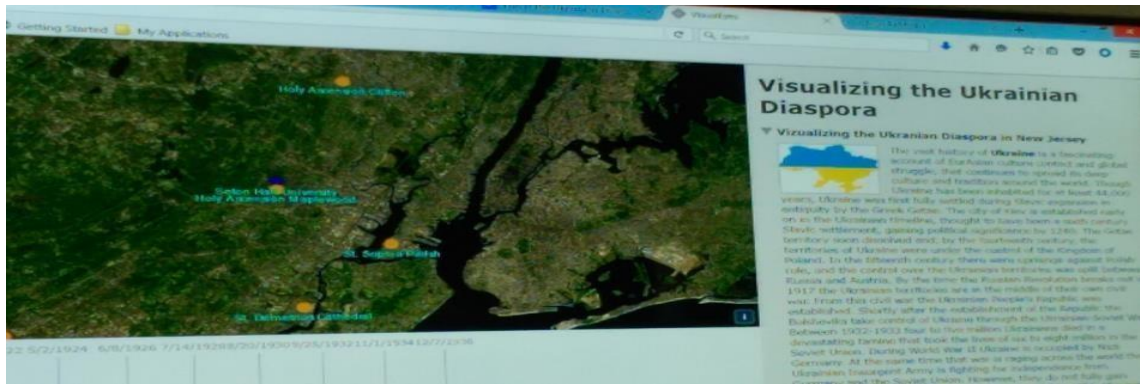

Між Сетон Хол Університетом та Київським університетом імені Бориса Грінченка 13 квітня 2016 р. було підписано Договір про міжнародне співробітництво у галузі освіти, науки та культури. Термін Договору безстроковий. Ініціаторами підписання Договору виступили доцентка Тарасенко та професор Дейлі.

Дослідження історії української міграції в США, вивчення різноманітної діяльності українсько-американських організацій української діаспори у штаті Нью-Джерсі з використанням цифрових технологій, продовжили міжнародну співпрацю у 2016 – 2017 рр. між студентами обох університетів під керівництвом професора Дейлі та доцентки Тарасенко.

Для виконання цього проекту Сетон Хол Університет надав невеликий грант у 2016 – 2017 рр. Учасники проекту створили сайт, на який виклали результати дослідження.

Результати проведеного міжнародного дослідження професор Дейлі та доцентка Тарасенко представили на двох конференціях, конгресі, двох круглих столах: на Шостому щорічному Всесвітньому форумі по навчанню у квітні 2017 р., на конференція з питань глобальної освіти у Ратгерському університеті Нью Джерсі, США у доповіді «Візуалізація української діаспори»; на 98 щорічній конференції Національної ради соціальних досліджень (NCSS) у листопадів 2017 р. у Сан Франциско, Каліфорнія, США у доповіді «Спільний міжнародний проект – Українська діаспора»; на 9 міжнародному конгресі

україністів у червні 2018 р. у Києві, у НАН України, в доповіді «Дослідження історії української діаспори за допомогою цифрових технологій в штаті Нью-Джерсі, США»; на двох круглих столах з питань української діаспори в Київському університеті імені Бориса Грінченка у травні 2018 р. у доповіді «Вивчення історії діяльності україно-американських діаспорних організацій штату Нью Джерсі», та в квітні 2019 р. у доповіді «Окрім співробітництва: зростання довгострокового партнерства».

Влітку 2020 р. доцентка Тарасенко запропонувала продовжити міжнародну діяльність між обома університетами у формі видання онлайн міжнародного журналу для молодих дослідників обох університетів під назвою «Грінченко – Сетон міжнародний журнал молодих науковців». Відповідно, Київський університет імені Бориса Грінченка виступив як засновник і видавець цього онлайн журналу, а Сетон Хол Університет виступив як співзасновник і партнер. У журналі створена міжнародна редакційна колегія.

Метою електронного журналу «Грінченко – Сетон міжнародний журнал молодих науковців» є заохочення та підтримка студентів, молодих науковців у дослідженні важливих питань, що стоять перед наукою, освітою та світом. Ми сподіваємось, що молоді вчені, студенти університетів Європи та США, на сторінках нашого онлайн часопису будуть ділитися своїми дослідженнями та своєю творчістю.

Ми пропонуємо Вашій увазі перший випуск онлайн журналу «Грінченко – Сетон міжнародний журнал для молодих науковців» (YSGSIJ). Творчих успіхів!

З повагою,

Джеймс К. Дейлі, Ольга Тарасенко

Preface

International cooperation connecting Seton Hall University and Borys Grinchenko Kyiv University, between Professor James K. Daly and Associate Professor Olha Tarasenko with students of both universities under the motto "Building Understanding Across Time and Borders" has lasted for 13 years since 2008.

It began in 2008 with cooperation in the international project "Deliberating in a Democracy". This part of the project lasted from 2008 – 2010. Borys Grinchenko Kyiv University was the only higher education institution in Ukraine that cooperated in this international project. The project was moderated at Seton Hall University by Professor James Daly, and at Borys Grinchenko Kyiv University by Associate Professor Olha Tarasenko.

As a part of the project there was an exchange between the teachers in the project. Professor James K. Daly visited the Borys Grinchenko Kyiv University in 2008, Associate Professor Olha Tarasenko visited the Seton Hall University, New Jersey, USA in 2010.

The next steps in the international cooperation were discussed after the end of the project. From 2012 – 2017, Professor Daly and Associate Professor Tarasenko prepared and conducted nine international thematic teleconferences in the format of videoconferences with students of their universities.

During these teleconferences, students spoke about the history, culture, holidays, traditions, customs, prominent historians of Ukraine and the United States, and found much in common in the missions and directions of both universities, as well as in the ascetic and educational activities of Elizabeth Anne Seton and Borys Grinchenko, whose names are honorably borne by our universities.

An Agreement on International Cooperation in Education, Science and Culture was signed on April 13, 2016 between Seton Hall University and Borys Grinchenko Kyiv University. The term of the Agreement has no defined end point. Olha Tarasenko and James K. Daly initiated the signing of the Agreement. They envision many more years of collaborative work.

Research on the history of the Ukrainian migration in the United States, in the state New Jersey, and the study of diverse activities of the Ukrainian – American organizations of the Ukrainian Diaspora in New Jersey was a recent project. Using digital technologies, student continued the research of this part of the international cooperation in 2016 – 2017. Students of both universities worked under the leadership of Professor Daly and Associate Professor Tarasenko.

To carry out the study, Seton Hall University provided a small grant in 2016 – 2017. Project participants created a website where they published the results of the study, housed pictures and oral interviews.

The results of the international work by Professor Daly and Associate Professor Tarasenko have been presented at two conferences, one congress, two round tables: at the Sixth Annual Teaching the World Learning Forum in April 2017. This Conference on Global Education was held at Rutgers University in New Jersey, USA. The presentation was titled "Visualization of the Ukrainian Diaspora". The research findings were also shared at the 98th Annual Conference of the National Council for Social Studies (NCSS) in November 2017 in San Francisco, California, USA in the report "The Ukrainian Diaspora – An International Collaborative Project" as well as at the International Assembly of the National Council for the Social Studies at the annual conference in Chicago, Illinois in November 2018. The work of the collaboration was also presented at the 9th International Congress of the Ukrainian Studies in June 2018 in Kyiv, at the National Academy of Sciences of Ukraine, in the report "Study the history of the Ukrainian Diaspora using digital technologies in New Jersey, USA"; at two round tables dedicated to the Ukrainian Diaspora at the Borys Grinchenko Kyiv University in May 2018 in the report "Study the history of the Ukrainian –

American Diaspora organizations in New Jersey”, and in April 2019 in the report “Beyond collaboration: expanding on a long term partnership”.

In the Summer of 2020, Olha Tarasenko proposed to continue international activities between Seton Hall University and Borys Grinchenko Kyiv University in the format of publishing an online international journal for young scientists of both universities under the title “Young Scientists Grinchenko – Seton International Journal”.

Accordingly, Borys Grinchenko Kyiv University has acted as the founder and publisher of this online magazine, and Seton Hall University has acted as a co-founder, partner. An international editorial board has been established in the e-zine.

The purpose of our e-zine journal “Young Scientists Grinchenko – Seton International Journal” is to encourage and support students in researching important issues facing science, education and the world. We hope that young scientists, our students and students of other universities from Europe and the USA, on the pages of our online journal will share their research and their creativity.

We bring to your attention the first issue of our e-zine “Young Scientists Grinchenko – Seton International Journal”. We wish you the creative success!

Sincerely,

James K. Daly, Olha Tarasenko

Розділ 1. Дослідження молодих вчених університету Сетон Хол Університету

Section 1. Seton Hall University Young Scientists

**James K. Daly,
Seton Hall University**

Greetings from Seton Hall University

I welcome the first edition of the “Young Scientists Grinchenko - Seton International Journal”. I congratulate The Borys Grinchenko Kyiv University for sponsoring this e-zine, and for partnering with Seton Hall University. I hope that over the years the contributions of young scientists, of our students and those from other universities, will find in this e-zine a forum in which to share their thoughts, their research, and their creativity.

For this first edition the students from Seton Hall are sharing a range of diverse topics and formats. The contributions reflect the issues and themes that impact virtually every aspect of current life in the United States. All our writers are preparing to teach in secondary schools (typically in the U.S. from our grade 5 through the end of our high school at grade 12) or in elementary schools (typically pre-kindergarten through the end of our grade 4 or 5). Several works deal with the impact of covid-19 on schools. A special focus was on marginalized students, those with learning challenges and how instructional delivery models impacted them – from we call remote (entirely conducted over the internet), or hybrid (some in class learning, some on the internet – typically with groups moving back and forth from each setting). Other papers address the call for social justice and racial equality that has been at the forefront of our political and cultural institutions. The response of schools to these calls are addressed. The global phenomenon of Human Trafficking is examined with both the pandemic and use of technology as a framework for considering school responses. The reader will find a wide range of examinations of these issues, and a diverse and creative range of expressing views.

We have an original poem, written as a response to the book *Beyond the World and Me*, by Ta Nehisi Coates. The book was read, and the poem was inspired by the events following the death of George Floyd. The call for social justice and equality has resonated across the country and this author’s work fits within that context.

We have an author who researched the life of an important, but largely unknown woman whose life reflects a demand for equal rights. Fannie Lou Hamer was a courageous African American woman whose story is an inspiration to those who learn about it. In this paper the reader explores conditions of injustice and inequality, and the determined efforts of a woman seeking to bring about change. The stories of African Americans, and of women, have systematically been silenced. This author brings one of those stories to the reader.

In American urban schools one can see the consequences of long-term structural racism, economic and social injustice, and students whose opportunities and futures are impacted by these conditions. One author chose to share the possibilities of Hip Hop Pedagogy to address the challenge.

With a wealth of global influences and resources, Hip Hop has become a formidable vehicle for expression and for change. Increasingly it is seen as a framework for re-thinking pedagogy.

One author shares a personal experience on the nature of Human Trafficking. The New Jersey Coalition against Human Trafficking is focused on expanding awareness of, and providing strategies to combat, human trafficking. Part of that work includes a focus on young children. The author took part in a panel discussion and then interviewed one of the leaders of that group. Her warnings about popular internet use are important to consider for everyone working with young children. “Grooming” of potential victims has expanded in both numbers and the types of contact.

UDC 37.018.43:004.9]:351

Amanda Mahn,

Seton Hall University

Behind the “Screens” of Remote Learning

Abstract: This paper addresses the phenomenon child grooming on the internet. The author examines ways the pandemic and the new world of remote learning has only made child grooming more prevalent. Ways in which child grooming are present and recommendation to keep our students and children safe are explored.

2020 has been a year none of us could have predicted. From the pandemic, to the infamous *Tiger King* documentary to remote learner, no one could have prepared themselves for this and we are already starting to see some of the detrimental effects this year has had on society. As a senior in college at Seton Hall University, majoring in Elementary Special Education, I have seen the impacts this pandemic has had on college and elementary school students. From completing my own course work to teaching 2nd grade lessons for my senior year field internship, I have come to know the ins and outs of remote learning pretty well. Or at least I thought. I recently had the opportunity to attend the virtual event, “Child Grooming and Internet Safety: A Virtual Conversation” hosted by the New Jersey Coalition Against Human Trafficking (NJCAHT) from South Jersey. As a 21-year-old woman on social media, I understand the dangers of technology and how easy it is for someone to pretend they are someone they are not in order to get access to you. However, this presentation opened my eyes to how the world of remote learning has brought online grooming to a more dangerous level. In fact, the New Jersey Coalition Against Human Trafficking reported “as children in New Jersey stayed home during the pandemic and spent more time on devices, online exploitation by predators increased by over 200%.” As a future educator and hopefully mother when I one day start a family, I found this presentation to be alarming, but because of that, even more important to share and relay this information to teachers, parents and others. In this article I will be sharing the risks of the internet for children as young as elementary school, the warning signs, preventions and why it is never too early to start teaching internet safety as the welfare of children is at stake.

Especially in 2020 where remote learning is prevalent, children are on screens more than ever. NJCAHT shared studies that have shown that “during Covid-19 for the period of March 1, thru May 23, 2020 the NJ Internet Crimes Against Children Task Force received 2380 reports from the National

Center of Missing and Exploited Children, up from 760 reports in 2019 during the same time period.” A lot of this has to do with the increase in screen time. Lieutenant John Pizzuro of the New Jersey State Police Digital Technology Investigations Unit explains the impact of the worldwide pandemic, COVID-19 has had on children’s screen time. Lt. Pizzuro shares that, “The new normal has become distance learning and other forms of virtual communication. This is the virtual playground where children reside and it has given predators the ability to be on the same playground with those children without parents knowing.” Children being home with no structure and no ability to go out and do the things they would normally do, screen time for children has risen dramatically. Lt. Pizzuro also shared that “because of the absence of human connection, kids and people are more reliant on technology to be connected. With no social interactions to turn to, children turn to the

internet to fill this void. This feeling of loneliness people are feeling during these unprecedented times, make them even that more vulnerable to child grooming.

With this information, the NJCAHT is encouraging parents and teachers more than ever to pay attention to their children's online lives. Technology create access to young children and teens in ways that were not possible before. Whether it be chat lines, social media, or even children games, such as Roblox, these are spaces that kids think they are safe, but in reality, they are being taken advantage of. This virtual event brought up the dangers of catfishing that technology brings. For instance, for "kid-friendly" apps such as Roblox, where kids think they are talking to children their age, in reality, could be talking to a man in his later 60s. People that want access to children, can hide behind a screen and make up an identity that make their victims feel safe. Once these predators do make their victims feel safe, this is when the sexual grooming can take place. NJCAHT states that "Child Sexual Abuse Material (CSAM) - a term now used instead of "child pornography" - is often initially shared online by a victimized child that has been tricked or manipulated." They want to become your "friend" in order to gain access to you and gain your trust. For instance, Lt. Pizzuro explained the case of Samuel Schwinger, a 34-year-old man in Lakewood, New Jersey, who was arrested on charges of attempting to groom 67 victims via the internet. Schwinger manipulated his victims by obtaining a sexually explicit video of a nine-year-old, pretending he was that nine-yearold to children between the young ages of 6 and 13. As Lt. Pizzuro explained it, what Schwinger did was an example of "social proof." By sending these easily manipulated children these videos of someone their age, it peer pressured them into thinking that it was not only okay if they did it, but that they *should* do it.

These predators are smart and know how to choose their victims, which is why we have to be ahead of the game and understand their strategies. The virtual events I attended had many guests to share their take and experience with child grooming, including a child therapist. The therapist shared that that many of the clients she says that have experienced online grooming and catfishing, they were in these positions because they were lonely. These young clients she has had were looking for friends, and when they were unable to make friends in-person, they turned to the internet. Predators search for these type of victims, often ones with a small following on social media, and provide them the attention they are seeking that they are not receiving in real life. These children are already vulnerable and when someone online is showing them attention and posing to be their friend, they are going to be easily manipulated and easily give away information and participate in illegal acts in order to keep this "friendship." Lt. Pizzuro clarified that "75% of kids are willing to share personal info online about themselves and their family in exchange for goods and services." Hence, teachers and parents should check in with their children's mental health periodically. Humans thrive off social connection and if children are not receiving that connection at school or at home, they are more than likely to turn to the internet, which gives them that quick attention they are craving.

One of the unsettling realities of today is that many times child grooming goes unnoticed by teachers and parents. Lt. Pizzuro shared that "75% of youth who received an online sexual solicitation did not tell a parent." A significant reason is because students are shamed by their manipulator to no tell anyone they know about their relationship. NJCAHT contends that "shame is frequently a method predators and traffickers use to further coerce children into more acts of exploitation, including forcing them to become victims of child sex trafficking." That's why, it is that more imperative for parents and teachers to reduce shame in conversations with children. Maintaining an open line of communication and support with your child can make the world of a difference. The predator wants to be the child's perfect friend and will spend all their time making sure they are. This is why it is

vital for parents to pay extra attention to the amount of time they spend with other adults, as well as monitoring their online activity, can help protect your child from online sexual predators. When your child has healthy relationships in their life and don't feel like they will be judged for information they share with you, they will be less likely to turn to the internet for connections.

On the same topic of having an open line with your children, in these discussions, it is also important for parents and teachers to discuss the dangers of the internet, also known as the "dark web." I had the pleasure of being able to meet over the phone with Danny Papa, Jefferson Township K-12 Supervisor of Social Studies and President of the Board of Trustees and Co-Chair for the New Jersey Coalition Against Human Trafficking. Papa was more than willing to meet with me and was happy to hear that I had interest in learning more about this disturbing reality because he shared with me that "The biggest obstacle is empathy. It is empathy that changes reality." Additionally, Papa was thrilled to hear that I was an education major with the goal of becoming an elementary school teacher after I graduate this following May because teachers have the power to educate students on the dangers of the internet. He shared with me that if you are only starting to teach children about internet safety in middle school, it was too late. This was a disturbing fact and after he said that, I realized how true it was. I am in a 2nd grade placement in a suburban town in New Jersey for my senior year clinical practice. The 2nd graders in my class are aware of TikTok, YouTube, Roblox, Minecraft, Fortnite, etc. According to Statista, 10-19 year olds accounted for 32.5% of TikTok's active user accounts in the United States. In other words, students are going to experience the internet before we think they may, whether we teach them about it or not. It is better to be ahead of the game, than too late.

Another suggestion the NJCAHT made, specifically to parents, to combat this danger on the internet, is to carefully monitor their children's activities on social media, even ones that are advertised as "kid-friendly." Lt. Pizzuro shared a list of twenty apps including kid friendly apps such as, Fortnite and Minecraft, and said they have made an arrest on every single one because an individual attempted to exploit children. The reason this is not because of the app, but what the app allows. Many of these popular kid apps do not require age verification and do not check identification so accounts with fake names and information can be created. And most importantly, these apps allow end-to-end encryption which means only the communicating users can read the messages, but not any third-party. This creates a huge concern in today's society where there is an epidemic of child grooming because only the predator and victim can see these messages, not law enforcement. Normally the National Center for Missing and Exploited Children would receive a cyber-tip from the electronic service provider if there was suspected reports of enticement of children for sexual act, trafficking, grooming, etc., on their application, but with end-to-end encryption, that is not possible. For these providers of these social media apps, it is all about business and what brings them profit, which mean protecting their privacy. However, by protecting their privacy, they are inhibiting law enforcement from protecting children from being groomed and exploited.

Online exploitation by predators has increased by over 200% due to the large implications COVID-19 has placed on everyday life in the United States. However, this alarming statistic is not reaching everyone and this epidemic of child grooming is going unnoticed. As Danny Papa said, "The biggest obstacle is empathy. It is empathy that changes reality." In the year of 2020, no one will leave this year scratch-free. We have all faced a large mental-toll from quarantine, losing jobs, not seeing friends, family members and losing loved ones to COVID. Hence, we know pain all too well. If we gain anything from 2020, I hope it is empathy and the ability to recognize and support the hardships of others. With the powerful tool of empathy, we can come together to combat the prevalent issue of child grooming, that has only gotten worse since March 2020. As a future educator,

this information made me feel empowered as I have the ability to make a difference and educate my students on internet safety before it is too late. For parents, you should feel empowered too. You have the ability to make your children feel loved and accepted everyday so that they don't look to dangerous means to fill this void. When it comes to the welfare of our children, it is no time to sit back. We must be the change.

References

NJ Coalition Against Human Trafficking. 2020. *Prevent Online Grooming of Children*. <https://www.njhumantrafficking.org/prevent-online-grooming>.

NJ Coalition Against Human Trafficking. July 17, 2020. *NJCHAT Press Release*. <https://static1.squarespace.com/static/58a7d370ff7c50f538d6a78e/t/5eea8a546868735259c2278d/1592429140916/NJCAHT+Press+Release+Online+Exploitation+of+Children+Increase+s+due+to+covid-19+June+2020+FINAL.pdf>.

Pizzuro, John. April 24, 2020. *Trafficking & Exploitation Via Apps and the Dark Web*. [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=1qrARCr70E4&feature=youtu.be>.

Statista. June 2020. *Distribution of TikTok Users in the United States as of June 2020, by Age Group*. <https://www.statista.com/statistics/1095186/tiktok-us-users-age/>

UDC 342.72/.73

Hannah Curran,
Seton Hall University

History of the Civil Rights Movement

Abstract. Fannie Lou Hamer was a civil rights leader, promoting voting rights for African Americans. She additionally was heavily involved in promoting the need for women's rights. Her involvements include working with the Student Non Violence Committee as well as being a founder of the Mississippi Freedom Democratic Party.

Black women during the civil rights movement were often hidden from the historical narrative. However, many of these women were also the ones leading a sum of the successes the civil rights movement experienced. Women being silenced from the conversation remains to be a trend throughout history. This, being the case for individuals like Fannie Lou Hamer, who showed not only personal resilience but a drive that led her to be a powerful force in the fight for civil rights. Known for her ability to add sonic techniques to persuade, Hamer was heavily involved in pushing for voting rights for African Americans¹. Being the daughter of a sharecropper living in Mississippi, and being the descendant of slaves, Hamer had odds stacked against her. Yet, she still successfully made a name for herself, especially with organizations like the Student Non-Violent Coordinating Committee and the Mississippi Freedom Democratic Party².

Sharecropping was a dehumanizing system that forced African Americans to be forced into racists system because of the economic discrimination it imposed. As explained in the text, *The Origins of Southern Sharecropping*, "despite the abolition of slavery, the plantation remained the basic unit of production, the landlord maintained strict control over the labor process and work schedule"³. Although slavery was abolished, sharecropping remained one of the ways that white southern maintained control and were able to keep a divide between the races. For individuals like Fannie Lou Hamer, sharecropping was the only way she could survive. Hamer's family was said to have "worked like animals" in the sharecropping system in attempts to providing for all twenty-two family members⁴. Due to the economic disparities between the two races in the south, and the lack of opportunity available for African Americans in the South, many families, like Hamer's, had to work hard, labor intensive jobs.

Hamer however, being the resilient figure that she was, even at a young age, was excited to be able to support her family even if it meant taking part in a system that was designed to work against them. According to the *Salem Press Biographical Encyclopedia*:

When Hamer was six years old, she was offered a reward of canned fish and Cracker Jacks candy from the sharecropper boss if she proved how well she could pick cotton. Excited, she passed the test and ended up joining her siblings and working in the fields twelve to fourteen hours a day."

¹ Cox, Julia. "Never a Wasted Hum: The Freedom Singing of Fannie Lou Hamer".

² Mann, B. S. 2020. Fannie Lou Hamer.

³ Royce, Edward. "Southern Sharecropping and the Constriction of Possibilities." In *the Origins of Southern Sharecropping*, p.1-24.

⁴Bracey, Earnest N. 2011. *Fannie Lou Hamer: The Life of a Civil Rights Icon*. p.19.

At the age of six, Hamer found herself being forced to support her family due to the economic disadvantages set up in the South based on race. By taking part in the sharecropping system, Hamer's family was able to gain some economic freedom. Eventually, they would be able to rent a home on their own, this giving her family some independence and success as an African American family in the South⁵.

Yet, while have some success, white Southerners found themselves threatened by this success. As shared earlier, at twelve years old Hamer was seeing some success. Her family had saved up enough "to rent some land and buy mules and a cultivator, thus moving a step of the economic ladder from sharecropping" the texts continues by sharing the family also purchased a car and began putting money into the home they rented⁶. Yet, this success intimidated white southerners. Racism was still deeply rooted in the South, causing many white southern to act violently against black individual's success. Hamer spoke about this experience, reported in *The Nation*:

"Then our stock got poisoned. We knowed this white man had done it. He stirred up a gallon of Paris green with the feed. When we got out there, one mule was already dead. T'other two mules and the cow had their stomachs all swelled up. It was too late to save 'em. That poisonin' knocked us right back down flat. We never did get back up again. The white man did it just because we were getting' somewhere. White people never like to see Negroes get a little success. All of this is no secret in the state of Mississippi"⁷.

Hamer and her family got a glimpse of success that was instantly shut down by white fragility. The discrimination that Hamer and her family faced however, is only a small glimpse of one of the many ways white supremacy triumphed in the South. This incident forced Hamer's family back into sharecropping.

The influence of this incident also had several other implications. Hamer received an education up until the point that her family needed her to work in the fields. She gained the ability to read and spell but only after she tended to picking cotton. This was a set back for Fannie Lou Hamer, who was a remarkably good student. However, as shared in *Fannie Lou Hamer: The Life of a Civil Rights Icon*, despite only having a "limited, sixth-grade education... Hamer showed remarkable poise in front of sophisticated and educated people from all walks of life"⁸. This success would be shown in great significance during the civil rights movement. Through her experiences, Hamer became an advocate for civil rights, specifically voting rights.

In 1962, Hamer was introduced to black suffrage, she was told that she did have the right to register and vote. This was more than a chance to go against the sharecropping system for Hamer, now she was able to really have say in Mississippi and across the nation. After learning about her rights, Hamer was one of the first to volunteer to go to the county courthouse to register to vote amongst 18 others. Later that week, on Friday, August 31st, Hamer went to the Indianola courthouse. With all intentions to register she was quickly informed that she would need to pass a literacy test before⁹. Literacy tests were designed with the intentions of making sure that those taking them could

⁵ Fax, E. 1970. *Contemporary Black leaders*. p.117.

⁶ Chris Myers Asch. 2011. *The Senator and the Sharecropper: The Freedom Struggles of James O. Eastland and Fannie Lou Hamer*. p.55.

⁷ "Tired of Being Sick and Tired" by Jerry Demuth," *Hankey Center & C. Elizabeth Boyd '33 Archives*.

⁸ Bracy, Earnest N. 2011. *Fannie Lou Hamer: The Life of a Civil rights Icon*.

⁹ Brooks, Maegan Parker. *A Voice That Could Stir an Army : Fannie Lou Hamer and the Rhetoric of the Black Freedom Movement*".

not pass. They were a racist tactic to prevent black voters from getting into the polls. These tests, specifically in Mississippi required test takers to “transcribe and interpret a section of the state constitution and write an essay on the responsibilities of citizenship”¹⁰. The same challenges would be put in place for Hamer’s test.

However, the day was not over for Hamer after failing the literacy test. Harassment and intimidation would follow Hamer and other African Americans who “exerted their constitutional rights in the state of Mississippi.” On the bus ride home, they would be pulled over for being “to yellow.” Hamer would go on to later share these experiences to the DNC in 1964 to the Credentials Committee. She shared in this speech how she was expected to withdrawal her registration since “[there were] not ready for that in Mississippi” meaning they were not ready for blacks to have the same rights as white citizens¹¹.

Mississippi did not try to hide that they were not ready for blacks to vote. When attempting to register to vote Hamer recounted on how they asked her for her employer. She listed the name of the white plantation owner who she worked for, she knew she would return home to find out she had been fired, which was exactly the case. As shared in *A Voice That Could Stir an Army: Fannie Lou Hamer and the Rhetoric of the Back-Freedom Movement*:

“The fact that [the plantation owner] knew about Hamer’s registration effort even before she returned to his plantation suggests that he received a phone call from the registration office. The phone call, in turn, conveys just threatened white Mississippians were by the prospect of black voters, how organized they were in response to the challenge, and how white supremacy bound the freedom of even its supposed beneficiaries- [the plantation owner] had little choice in the matter of firing one of his best employees”¹².

The ultimatum of having to choose between constitutional right and employment in both situations had fatal consequences. This harsh reality motivated many African Americans, like Fannie Lou Hamer to spread their voice through involvement with organizations to promote the need for civil rights for all.

Hamer’s influence and ability to speak for what she believed in caught the attention of the Student Non-Violent Coordinating Committee. After being forced out of her home due to white men shooting at it, she became more motivated to get involved with the movement. As a result, the SNCC chapter in Nashville Tennessee was heavily impressed by Hamer’s auditory skills and invited her to speak at one of their meetings. Meeting attendees “paid careful attention to her arguments and were swayed by her charisma”¹³.

This charisma would land Hamer a position with the SNCC in 1963¹⁴. As a SNCC field secretary Hamer had the ability to not only travel the country speaking and urging others to back the civil rights movements but also register others to vote¹⁵. For instance, in 1964, Hamer alongside others was part of the SNCC delegation that accepted an invitation to meet with the government of

¹⁰ "Literacy Tests" 2020. *National Museum of American History*.

¹¹ Hamer, Fannie Lou. "Testimony Before the Credentials Committee, Democratic National Convention"

¹² Brooks, Maegan Parker. *A Voice That Could Stir an Army : Fannie Lou Hamer and the Rhetoric of the Black Freedom Movement*.

¹³ "Fannie Lou Hamer". 2020. *SNCC Digital Gateway*.

¹⁴ Mills, Kay. 2017. "Fannie Lou Hamer: Civil Rights Activist". *Mississippi History Now*.

¹⁵ "Fannie Lou Hamer". 2020. *SNCC 1960-1966: Six Years of The Student Nonviolent Coordination Committee*.

Guinea¹⁶. Through this position Hamer attended various conferences and opportunities to ensure she was promoting civil rights and connecting with others involved in the movement. Hamer would additionally during this time gain her own right to vote in January of 1963¹⁷.

While in this position, in June of 1963, Hamer “attended a citizenship training school sponsored by the Southern Christian Leadership Conference (SCLC) in Charleston, South Carolina, to learn how to teach her neighbors about the benefits of citizenship.” She, however, would run into trouble on the ride home from this training. On her bus ride home, stopping in Winona, Mississippi during a pit stop, a few people on the bus would run into a café. This café would refuse to serve them. As reported by Annelle Ponder, a member of the Southern Christian Leadership Conference, “A highway patrolman came from the rear of the café and tapped some of the group on the shoulder with his billy club, saying, ‘Y’all get out - get out.’” Ponder would go on to “reminded him it was against the law to refuse them service but he said, ‘Ain’t no damn law, you just get out of here!’”¹⁸. This instance showed once again the hostility and violence black individuals met in the South. Although was prevent situations like this from happening, clearly it did not.

While Ponder began to take note of the officer’s information, Hamer stepped off the bus to see what was going on. While questioning if the group should continue their travels, Hamer would also get arrested. The arrest made on June 9th, 1963, according to Winona Police Chief Thomas Herrod were due to the individuals sitting in white sections of the café and bus. However, while arrested these individuals would face police brutality and horrific accounts of violence. For instance, reports share “At the county jail, white jailers forced two African American Prisoners to savagely beat Ms. Hamer with loaded Blackjacks and she was nearly killed. As she regained consciousness, she overheard one of the white officers propose, ‘We could put them SOB’s in [the] Big Black [River] and nobody would ever find them.’” This would go on to have permanent impacts on Hamer’s health. She would suffer from lost vision in one eye as well as kidney damage that directly contributed to her death at the age of 59¹⁹.

Hamer on top of her voting advocacy became vocal on issues sexual and racial injustice. She would state, “A black women’s body was never hers alone.” For Hamer, her experiences with police brutality would not be her first experience with physical abuses as a black woman. She remembers growing up “her mother packing a nine-millimeter Luger into their covered lunch bucket, just incase a white man decided to attack her children in the cotton field”²⁰.

Yet, despite experiencing this brutality, Hamer would continue to advocate; not letting violence discourage her. As the presidential election of 1964 neared and young people of all backgrounds came to Mississippi to encourage equal voting rights during “Freedom Summer” of 1964, Hamer would go on to create Mississippi Freedom Democratic Party. This organization would be created with hopes of “challenging the all-white delegation that would be selected to represent the state at the 1964 Democratic National Convention in Atlantic City, New Jersey”²¹. Hamer in her 1967 autobiography discussed the party:

¹⁶ Carson, Clayborne. 1987. *The Eyes on The Prize Civil Rights Reader*. New York: Penguin Books.

¹⁷ Mann, Barry Stewart. 2020. “Fannie Lou Hamer”.

¹⁸ Mills, Kay. 2017. “Fannie Lou Hamer: Civil Rights Activist”.

¹⁹ “Remembering.1963: Fannie Lou Hamer Arrested and Beaten in Winona, Mississippi”. 2018. *Equal Justice Initiative*.

²⁰ McGuire, Danielle. 2010. *At the Dark End of The Street: Black Women, Rape, And Resistance – A New History of The Civil Rights Movement from Rosa Parks to The Rise of Black Power*. New York: Vintage Books.

²¹ Mills, Kay. 2017. “Fannie Lou Hamer: Civil Rights Activist”.

“In 1964 we registered 63,000 black people from Mississippi into the Freedom Democratic Party. We formed our own party because the whites wouldn’t even let us register. We decided to challenge the white Mississippi Democratic Party at the National Convention. We followed all the laws that the white people themselves made. We tried to attend the precinct meetings and they locked the doors on us or moved the meetings and that’s against the laws they made for their own selves... But we learned the hard way that even though we had all the laws and all the righteousness on our side- that white man is not going to give up his power to us. We had to build our own power. We have to win every single political office we can, where we have a majority of black people”²².

Hamer would continue to speak often on the organization’s behalf, most notably when she entered the convention singing *This Little Light of Mine*.

However, after testifying in Atlantic City and challenging the Democratic party by providing an “emotional testimony [that] challenged the Democratic Party’s commitment to civil rights in front of a national audience,” President Johnson received a push to offer the MFDP two-at large seats at the convention. Hamer would argue that they “didn’t come all this way for no two seats,” refusing the two seats. Hamer would continue to have success with the MFDP after running for congress and then in 1968, representing the state of Mississippi as their delegate at the national convention.

Although black women are often hidden from the historical narrative, Fannie Lou Hamer’s efforts continue to inspire many civil rights advocates today. After not shying away from sharing the details of her beating at the 1964 Democratic National Convention in 1964, Hamer shared she would continue to tell her story “until the day she died,” “offering up her testimony as a form of resistance to the sexual and racial injustice of segregation”²³. Through her personal resilience as well as nationwide efforts, such as her work with the SNCC and the MFDP, Hamer was able to push for voting opportunities and other human rights. Hamer died at the age of 59 on March 14th, 1977, her life was one filled with accomplishment. Notably, Hamer’s gravestone reads “I’m sick and tired of being sick and tired”²⁴. The efforts of Fannie Lou Hamer continue to move forward through civil rights advocates across the globe.

References

- Bracey, Earnest N. 2011. *Fannie Lou Hamer: The Life of a Civil Rights Icon*. McFarland & Co., Publishers.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=sso&db=cat00991a&AN=sth.ocn721194891&site=eds-live>.
- Brooks, Maegan Parker. 2014. *A Voice That Could Stir an Army : Fannie Lou Hamer and the Rhetoric of the Black Freedom Movement*. Race, Rhetoric, and Media Series. University Press of Mississippi.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=sso&db=cat00991a&AN=sth.ocn862222414&site=eds-live>.

²² Carson, Clayborne. 1987. *The Eyes on The Prize Civil Rights Reader*. New York: Penguin Books.

²³ McGuire, Danielle. 2010. *At the Dark End of The Street: Black Women, Rape, And Resistance – A New History of The Civil Rights Movement from Rosa Parks to The Rise of Black Power*. New York: Vintage Books.

²⁴ Mann, Barry Stewart. 2020. “Fannie Lou Hamer”.

- Carson, Clayborne. 1987. *The Eyes on The Prize Civil Rights Reader*. New York: Penguin Books.
- Cox Julia. 2018: "Never a Wasted Hum : The Freedom Singing of Fannie Lou Hamer." *Women's Studies Quarterly* 46, no. 3 & 4. 139.
- <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=sso&db=edsjsr&AN=edsjsr.26511336&site=eds-live>.
- Crosby, Emilye. 2010. "The Senator and the Sharecropper: The Freedom Struggles of James O. Eastland and Fannie Lou Hamer." *The Journal of African American History*. 95 (1): 118. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=sso&db=edsglr&AN=edsgcl.230273381&site=eds-live>.
- DeMuth, Jerry. "Tired of Being Sick and Tired" *Hankey Center & C. Elizabeth Boyd '33 Archives*.
- Hamer, Fannie Lou. August 22, 1964. "Testimony Before the Credentials Committee, Democratic National Convention." Speech, Atlantic City, NJ.
- "Fannie Lou Hamer". 2020. *SNCC Digital Gateway*. <https://snccdigital.org/people/fannie-lou-hamer/>.
- "Fannie Lou Hamer". 2020. *SNCC 1960-1966: Six Years of The Student Nonviolent Coordination Committee*. Accessed November 10. <https://www.ibiblio.org/sncc/hamer.html>.
- Fax, Elton C. 1970. *Contemporary Black Leaders*. 2nd ed. New York: Dodd, Mead.
- "Literacy Tests". 2020. *National Museum of American History*. <https://americanhistory.si.edu/democracy-exhibition/vote-voice/keeping-vote/state-rules-federal-rules/literacy-tests>.
- Mann, Barry Stewart. 2020. "Fannie Lou Hamer. " *Salem Press Biographical Encyclopedia*. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=sso&db=ers&AN=88801567&site=eds-live>.
- McGuire, Danielle. 2010. *At the Dark End of The Street: Black Women, Rape, And Resistance – A New History of The Civil Rights Movement from Rosa Parks to The Rise of Black Power*. New York: Vintage Books.
- Mills, Kay. 2017. "Fannie Lou Hamer: Civil Rights Activist". *Mississippi History Now*. <http://mshistorynow.mdah.state.ms.us/articles/51/fannie-lou-hamer-civil-rights-activist>.
- "Remembering 1963: Fannie Lou Hamer Arrested and Beaten in Winona, Mississippi". 2018. *Equal Justice Initiative*. <https://eji.org/news/remembering-1963-fannie-lou-hamer-arrested-and-beaten-winona-mississippi/>.
- Royce, Edward Cary. 1993. *The Origins of Southern Sharecropping. Labor and Social Change*. Temple University Press.
- <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=sso&db=cat00991a&AN=sth.ocn639014049>.

UDC 37.013.43: [793.35: 316.723]

Roba Hassan,
Seton Hall University

The Effect and Effectiveness of Remote Learning

Abstract. Over the course of the last several months, education systems around the world have had to quickly adapt to the growing impact of COVID-19 on the schooling of children. As many districts switched over to remote learning, there are still many imperfections in the virtual system. New research has indicated that remote learning has caused an increase of educational inequalities between well-off students and their disadvantaged counterparts, leading to the widening of the achievement gap teachers have been working hard to narrow within the classroom. There has been a recent collection of data regarding access to technological material, an appropriate learning environment, and resources that students need to succeed at the same standard they did previously in-person. This paper aims to take that research, along with a study surveying high school students currently learning online, to understand the effect and effectiveness of remote learning. When conducting this research, the ultimate goal was to see what countries around the world were doing to best accommodate their students learning from home. Moreover, based on the information and current studies regarding the pandemic and education, this article hopes to offer some suggestions that districts and governments can consider in order to enhance the learning experience during such a difficult time.

There have been many shifts in the education systems over the course of several years, but the transition to remote education during the last six months and its continuation throughout the remainder of the year has been a change like never before in global history. As cases of COVID-19 increased rapidly, school districts were forced to quickly adapt their methods of teaching into one that is fully online for both students and teachers. While remote teaching was one of the only methods to continue educating children in a safe manner, its implications and effects were not, and still remained, unclear. As the one-year anniversary of school shutdowns quickly approaches, there are many technological adaptations still being made and the continuous social and psychological effect on all parties involved remains a short and long-term concern. In this article, the effects and effectiveness of remote learning will be navigated from different directions, and viewed from the perspective of teachers, student teachers, and students in order to create a well-rounded report on what remote teaching during the coronavirus has taught us about our educational systems.

One of the main goals that is consistently on the mind of educators is to close the gaps between students that exist in every system; this includes issues such as the racial, gender, and cultural gaps in education where students, typically representing the minority, are not able to perform as well as students who represent the majority in terms of wealth, race, gender-dominance...etc.

Due to COVID-19 leading children to be homebound for school, the educational inequalities with regards to socioeconomic differences has increased dramatically. Haven spoken to parents of lower income status, there was an overwhelming response of wanting their children to go back to school in-person as soon as it was safe enough. From an outsider's point of view, one may be taken aback by the number of parents who want to send their children to school during a pandemic. However, schools provide resources that many students do not have access to at home which gives

students, regardless of socioeconomic status, the equitable opportunity to succeed alongside their well-off classmates.

A recent study of over 2,577 schools across the countries of Germany, Italy, France, Spain, and the United Kingdom have concluded through extensive research that educational inequalities are branched from four major categories: students not having access to (1) internet, (2) computers, (3) a quiet place, and (4) ICT (Information and Communication Technology). (Murat & Bonacini, 2020). Though many schools have begun introducing individualized technology, through the use of laptops/Chromebooks and tablets, it is safe to say that most districts were not prepared to assign each student their own device that they would be able to take home for the year. Many schools who are gradually receiving funding for such technologies typically have a certain number of devices assigned to the entire school, and this limited number is rotated on a schedule between groups of classrooms. As a result, many schools did not have the immediate ability to provide devices for every student; this meant not only did administrations have to quickly gather numbers of how many students did not have access to computers, but teachers also had to learn how to accommodate students with different device models at home in order to appropriately provide the technological support needed. Christopher Tienken (2020), an associate professor at Seton Hall University, took a closer look at the technological viewpoint of educational inequality and reported that out of the 56 million students in the US who were unable to attend in-class instruction, 6% only had access to internet via a smartphone which is unequipped for effective learning. (Data retrieved from NCES, 2020).

While schools were slowly shutting down, workplaces closely followed in those footsteps and the number of people at home during children's school hours increased; with more people at home joining meetings and calls online, home environments have become less of a quiet place and more like a busy office. The lack of a dedicated, quiet area at home for students can increase the likelihood of inattentiveness and thus decreasing quality time for learning material and developing fluency. Murat & Boncini (2020) highlighted that, "students not having a quiet place to study are more likely to shorten their planned length of studies and-or of repeating grades", and negatively correlated the lack of a quiet place with limited access to resources. Students who come from low-income households are the typical population at risk; having reduced access to educational tools such as tutors, programs, and other educational activities only contributes to the widening of the gap educators have worked hard to narrow within the classroom. Public schools in well-off areas in the United Kingdom, provide up to 15% more resources than their low income counterparts. (Andrew et al., 2020) This crucial statistic means that students who are financially well-off have the privilege to a quiet working area and resources which allows them to invest more time in their education.

In fact, Andrew et al. (2020) reported that well-off students spend an average of 75 more minutes each day than disadvantaged students, which translates to 5.8 hours of learning versus 4.5 hours per day. Over the course of 30 days in lockdown learning, students in well-off families will have accumulated 44 extra hours of learning, which is, "an equivalent to over seven full days of school". (Andrew et al., 2020).

The many obstacles that students from low socioeconomic status face all have a direct impact on the quality of their education and the value that students see in what they are learning. As conditions became unfit for some learning at home, students may feel unmotivated to pay attention in class as well as partake in educational activities outside of the virtual classroom. Moreover, factors

such as the four listed above can cause an increase in student absence, and this may be an added detriment for students who benefited from.

Data and research from previous years allowed teachers, educators, and administrations to make educated predictions on how effective remote learning would be during this transitional year. However, one cannot truly understand the experience of a virtual learner without being one, and thus the contribution and feedback of students has been more important than ever before. For this reason, I worked with a fellow high schooler in one of the public schools in New Jersey to gather some insight on how students are adapting and succeeding, or not succeeding, in their online classrooms. A survey was issued school-wide asking students to assess their educational experience online anonymously and the questions varied in topic including: stress level, work/homework load, responsibilities and commitments outside of school, and comments about teachers or administrators regarding how the shift to remote learning was being handled. A total of 122 students answered the survey; no data was collected for specific grade levels, race, or socioeconomic status. The school hours for this specific district was from 8:30 am to 12:30 pm, with office hours provided until 3:00 pm. About 65% of students indicated that, although schoolwork is necessary, they felt that there was an increase in busy work, and many attributed it to having a shorter school day. Students were asked to rate their workload on a Likert scale from 1 to 10, and 10 indicated extreme amounts of work; the average rating was 7.6. It's important to note here that there was no correlation between students who said they had busywork and students who expressed a large workload.

Students were asked to rate their stress level on a Likert scale from 1 to 10, and 10 indicated the highest level of stress; the average rating was 7.6. This prompted the concerning question of why the average rate was much higher than personally anticipated. To analyze this number, three follow up questions were prompted about: having a job or sport commitment, having time dedicated to oneself, and effective teacher/student communication. About 77%, representing 94 students, indicated that they have a sport, job, or other commitments outside of school; of those students, 62% of them rated their stress levels highly (7-10). Out of the 94 students who had other responsibilities, only about 15% said they felt like there was time to take a break and focus on their mental health; considering the total number of students (regardless of outside commitments), that number only increased to 19%.

Finally, the high school students were asked to rate how effective teachers are at emailing back and overall communication; the average rating given a Likert scale from 1 to 10 (10 being very responsive) was a 6.5.

It should be noted that the purpose of this article is not to scapegoat any persons for the high stress rates within students as this has been a year full of trial-and-error methods to find the best way for both teachers to teach and students to learn. There is no doubt that teachers have taken an enormous responsibility on their shoulders to continue teaching at the standard while being in a completely different medium, and talking with the staff of a K-2 school has uncovered that stress levels are also increasing at the teacher-level.

Students were given an opportunity at the end to leave any comments they felt the need to express and about half the students opted to; the majority of commentators sympathized with teachers but still needed to voice their concerns. Many students indicated that there was a common theme of being rushed, whether it was regarding homework, classwork, or the general online environment.

Students mentioned that, just like teachers, many dealt with technical difficulties, microphone malfunctions, and the slowing of their internet connection due to heavy use. It should not be expected for students to fully adapt to online learning much quicker while teachers are still experiencing flaws in the system. Students also mentioned that while they understand that homework is due the next day and they are responsible for completing it in a timely manner, teachers should hold a similar standard for grading. Not receiving grades for weeks at a time leaves students concerned with where they stand in class. Moreover, homework is an excellent method to see and address misconceptions early on, but by the time the homework is graded, students have already used their misinformation multiple times which creates a weak foundation for more advance concepts looking ahead.

A concern that many students mentioned was the idea that they no longer receive breaks and are required to sit through all their classes until the end of the day. As someone who works at the elementary school level, this was a shocking discovery; all students, and arguably all adults, require what is referred to as a “brain break” at the K-2 level. Staring at a screen for 4+ hours straight while being taught new material the entire time is bound to exhaust and motivate just about anyone, and students are no exception.

There is no concrete solution as to how schools can mimic the same quality of education they provided in-person, but there are a few recommendations that governments, districts, and administrators ought to consider. Funding for education, pre-pandemic, was already a concern but with an increasing need for technological equipment, there needs to be a reevaluation of budgets that are allocated for schools to better accommodate parent and student needs at home. At a district and school level, educators should devise a plan to help provide learning material for students at home that they would typically receive in class. Some, but not all, districts have scheduled supply drives for students to pick up packets, books, and manipulatives to enhance the learning experience. Lastly, students need to take a break and there’s not much that needs to be said regarding this.

Teachers often talk about what events in their lifetime will likely appear in a textbook 10 years from now; not only will this remote education trial be written in history for years to come, but the efforts and contributions of countries, societies, and communities will be evaluated to see if students were given every opportunity to learn and succeed at home.

References

Andrew, A., Cattan, S., Costa-Dias, M., Farquharson, C., Kraftman, L., Krutikova, S., Phimister, A. & Sevilla, A. 2020. Learning during the lockdown: real-time data on children’s experiences during home learning. *Institute for Fiscal Studies*. DOI: 10.1920/BN.IFS.2020.BN0288.

Aucejo, E. M., & Romano, T. F. 2016. Assessing the effect of school days and absences on test score performance. *Economics of Education Review*, 55, 70–87.

Murat, M. & Bonacini, L. 2020. Coronavirus pandemic, remote learning and education inequalities. Global Labor Organization (GLO), Essen, https://doi.org/10.25431/11380_1211025.

National Center for Education Statistics. 2020, May. Children’s Internet access at home. https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator_cch.asp#info.

Tienken, C. H. 2020. The not so subtle inequity of remote learning. *Kappa Delta Pi Record*, 56 (4), 151-153, DOI: 10.1080/00228958.2020.1813502.

UDC 37.013.43: [793.35: 316.723]

**Reece McDermott,
Seton Hall University**

Hip-Hop Pedagogy's Place in the Classroom

Abstract. This paper addresses the global culture of hip-hop and its application in the classroom through culturally-relevant pedagogy. The author examines the state of American education, explores hip-hop as a lens for educative purposes, and provides an example of hip-hop pedagogy.

The State of American Education

American public education is currently under attack by so-called “reformers” and their zealous belief in the standardized testing system that dominates curricula through preparation. The tests have been debunked as imprecise and inaccurate in measuring or predicting the intelligence of students, and since these tests also have a purpose in measuring the teacher’s accountability in educating their students, it presents harm to continued employment. How intelligence is measured and weighed through testing is inherently flawed largely due to its competitive and individualistic nature, evident through Alfie Kohn’s (2014) explanation, “No matter how many students take an NRT [normreferenced test], no matter how well or poorly they are taught, no matter how difficult the questions are, the pattern of results is going to be the same: Exactly 10 percent of those who take the test will score in the top 10 percent. And half will always fall below the median. That [is] not because our schools are failing; that’s because of what the word *median* means” (p. 14). Due to how testing is valued when schools are being allocated their government funding, Kohn’s analysis displays how the model of standardized testing is inherently doomed to fail a portion of schools. The victims of this structural failure include the school’s administrators, teachers, and students through the defunding of schools or worse, the closing of schools. It is important to examine how standardized testing is a flawed system so that the reader understands the necessity of a pedagogy that transgresses the measures of standardized testing.

Hip-Hop as a Lens for Education

An element that may be useful in such a pedagogy is hip-hop. Hip-hop is a global culture, predominantly popular with young people, recognizable by its music (MC-ing/ DJ-ing), dance (bboys and b-girls), and illustration (Harris, 2019). The MC, also known as the master of ceremonies or the emcee, is most often characterized in hip-hop culture “as a vocalist who rhymes over the sampling, scratching, and mixing supplied by a DJ” (Abe, 2013). This definition does little help if the term, “DJ,” is foreign to the reader. The DJ, also known as the disc jockey, “is a type of musician who creates original music by mixing recorded songs using equipment such as a turntable and mixer. DJs also play music for events, such as weddings or bah mitzvahs, or at dance clubs” (Harmon, 2020). An example of how the MC and DJ work in tandem would be the hip-hop concert.

The master of ceremonies maintains the attention of the audience through rapping, singing, speaking, dancing, or some other action to engage the audience while on stage. The DJ is also on stage and can function as a hype man of sorts for the MC and the crowd, while having the power of what music is played, what volume it is played at, and how long the song lasts before the next one. Dance in hip-hop began through break dancing, where break dancers were often referred to as b-boys or b-girls (Harris, 2019, p. 11). Although break dancing has lost its popularity, the dance element of hip-hop could be argued to be alive and well through numerous hip-hop dance songs such as “Whole Lotta Choppas” by SadaBaby or “Dior” by the late Pop Smoke. Social media apps like Vine, Instagram, and TikTok, where users record themselves dancing, among other things, also help to popularize new hip-hop dances. The dancing element of hip-hop is also engaged during the concert, with the dancing audience. The MC or the DJ may dance on stage to excite their audience as well. The illustration element of hip-hop began through murals and graffiti being “tagged” on property (Harris, 2019, p. 16). The murals of hip-hop artist, Pop Smoke, following his death (News 12 Staff, 2020) and Dallas Cowboys quarterback, Dak Prescott, following his ankle injury (Amaranthus, 2020) are recent examples of popular graffiti murals. Understanding the four foundational elements of hip-hop²⁵ is key in understanding hip-hop as a culture, which is a prerequisite of utilizing hip-hop as pedagogy.

Hip-hop serves as a “constructive and contested space for the historically oppressed and marginalized to both resist and challenge social ideologies, practices, and structures that have maintained their subordinate position” (Land, 2009, p. 1). Research finds that people of color studying in STEM fields experience racial discrimination through tokenization, stereotype threat, microaggressions, and overt acts of biases in both social and classroom environments, atop an already competitive and individualistic field (Park, 2020, p. 3). Ivory A. Toldson’s (2020) research found that there are three key areas in American education where opportunity gaps between black and white students exist: “(a) schools discipline Black students more harshly by suspending them for behaviors (e.g. tardiness) that rarely result in suspensions among White students; (b) Schools routinely offer Black students a less rigorous curriculum that omit classes required for college admission; and (c) Black students are the most likely to attend school in segregated learning environments that have fewer resources to educate their students” (p. 4). Because of the sociocultural alienation that faces students of color in the education system (Chalsa, 1986, p. 60), the classroom is prone to functioning as an uncomfortable environment or one of conflict for students of color. To provide an inclusive environment for an oppressed student-body, the global culture of hip-hop can be examined in the lens of culturally-relevant pedagogy. Thus, hip-hop pedagogy is utilized to form inclusive environments for the student-body as a means of challenging an oppressive social structure. Hip-hop pedagogy, although inclusive of those who identify with hip-hop, is not exclusive of those who do not.

It must be affirmed that utilizing hip-hop as a tool of education is not an inauthentic trick to be the “cool” teacher in the classroom. Christopher Emdin (2018), an important figure of the #HipHopEd movement,²⁶ claims hip-hop pedagogy showcases “the brilliance, resilience, ingenuity, and intellectual

²⁵ MC-ing, DJ-ing, dance, and illustration

²⁶ #HipHopEd is a culturally-relevant pedagogical movement maintained by educators, students, and other scholars with a focus in the utilization of hip-hop in K-12 educational spaces.

prohess of those are embedded in hip-hop culture but may not have been successful in schools” (p. 1). The inclusion of hip-hop in schooling has been cited as a means for cognitive and physical development as well as expression, engagement, and reflection of students (Broughton, 2017; Hinton, 2020; Landsberg, 2008). The use of hip-hop culture in the K-12 classroom is not some tacky novelty, but an element of culturally-relevant pedagogy that holds a base in being reflective of students, engaging students in relevant topics and discourse, and the fostering of students’ intelligences. Emdin (2018) argues that “hip-hop embodies the awareness, creativity, and innovation that are at the core of any true education” (p. 1). Emdin is correct, and the traits he lists are missing from the current climate of American education, instead subverted by the dominant curricula of rote memorization. When using hip-hop in the classroom, the following guidelines are those that will make for the best experience for the students. They are also efficient for the teacher to use for anyone who has been immersed in hip-hop culture for years and has experience with hip-hop pedagogy as a student both at the high school and the college level.

Hip-Hop’s history with anecdotal experience as a common tool of personal narration often leads to artists’ ingenuous observations on their lives and the social, cultural, and historical factors that influence them. Hip-hop’s base in the ingenuous thought of individuals and collectives, through the common use of anecdotes present in hip-hop culture, helps to create a path for those who engage with the culture to immerse themselves in open-ended thought. As hip-hop reflects students and engages students’ ingenuous thinking, the path towards critical thinking is accessible due to the students being engaged in the ingenuous content of the hip-hop material presented. The teacher connects these patterns of thought through dialogue, requiring the class to express openness, respect, and trust. Paulo

Freire’s (1995) description of such dialogue in the context of pedagogical practice follows:

In order to understand the meaning of dialogical practice, we have to put aside the simplistic understanding of dialogue as a mere technique. Dialogue does not represent a somewhat false path that I attempt to elaborate on and realize in the sense of involving the ingenuity of the other. On the contrary, dialogue characterizes an epistemological relationship. Thus, in this sense, dialogue is a way of knowing and should never be viewed as a mere tactic to involve students in a particular task. We have to make this point very clear. I engage in dialogue not necessarily because I like the other person. I engage in dialogue because I recognize the social and not merely individualistic character of the process of knowing. In this sense, dialogue presents itself as an indispensable component of the process of both learning and knowing. (p. 379)

Dialogue presents an opportunity to reject individualism and instead opt for pedagogy rooted in sociality with the students, respecting them as the innately curious and intelligent beings they rightfully are. Hence, dialogical practice that connects the ingenuous and critical thinking of students through hip-hop culture presents a realm of culturally-reflective pedagogy that is effective due to the universal effects of dialogue as praxis and hip-hop as a global youth culture in any setting. In the American setting, this practice is particularly useful to challenge the standardized testing agenda and to move students to a space of equitable education.

Hip-hop’s use in the classroom satisfies meeting the ingenuous thinking of the students through the anecdotal experience expressed in hip-hop materials and how students can connect their own experiences to the material presented, thus engaging them in the class’ dialogue. It must be stated

that if the teacher is close-minded to the students' observations that are built from their experiences with the world, the teacher cannot possibly motivate their students to present their ingenuous observations.

It is of the greatest importance that the teacher is open to the students' social and cultural experiences and how these experiences come to shape the students' observations on the social, political, historical, and cultural commentaries present in hip-hop culture. From here, we state the ineptitude of American schooling to be culturally-reflective of all of its students due to the Eurocentric, one-size fits all curricula that dominates most schooling. The lack of curricula that is reflective of those who are not members of the dominant white culture of America fail to be reflected in American curricula as African-American author, Ta-Nehisi Coates (2015) made clear in his statement regarding his French class as an adolescent in West Baltimore public schooling: "France was a rock rotating in another galaxy, around another sun, in another sky that I could not cross" (p. 26). Hip-hop's roots in narratives based on or influenced by lived experience provides the connection with hip-hop and ingenuous thinking via the connection between students' anecdotal experiences and how they connect theirs to the experiences presented in the hip-hop material. Thus, students are engaged in a culturally-reflective pedagogy through hip-hop pedagogy. An example may be in the American history or English classrooms, whereas the class examines Franklin Delano Roosevelt's presidency, the New Deal, and the significance of the National Housing Act of 1934, where conversations on redlining and gentrification may take place for a class period. The wide range of hip-hop that expresses lived experience with America's ghettos makes this topic accessible for those new to hip-hop pedagogy due to the volume of hip-hop culture that reflects lived experiences through the ghettos shaped by redlining, or how the teacher can connect how hip-hop was birthed through a housing crisis in the Southern-Bronx during the 1970's (Naison, 2016). Once the base in ingenuous thinking is established in the class discussion, the teacher can push the class towards a more critical discourse.

The establishment of students' ingenuous thought in discourse presents the ability for the teacher to direct the discussion towards critical thinking. The teacher may now propose a critical question regarding the element and its relationship with the academic material being studied. If the class is discussing a work of graffiti or a song that details the lived experience and/ or criticism of some social, cultural, historical, or political event, the teacher can pose a question such as, "How is [the hip-hop element] relevant to [the academic material being studied in the class]?" then lead the class into discussions regarding the academic material being studied and how effective the hip-hop element is in its ability to be accurate or precise regarding how it frames the subject under discussion. Students now engage in open-ended questioning, whether it be their own questioning of the materials or how they respond to the teacher's critical thinking questions. The purpose of this critical thinking stage is to engage students in the abstract or in open-ended thinking to transgress the multiple-choice thinking that dominates curricula. This multiple-choice thinking is impractical in the most complex age of humanity, one that rarely, if ever, offers an individual only a narrow set of options. The world demands intelligence capable of understanding complexity, and thus, practical open-ended thinking serves this purpose better than narrow-minded, impractical multiple-choice thinking. What has tied together ingenuous thinking and critical thinking in hip-hop pedagogy is the teacher's ability to engage their students in the kind of dialogue that Paulo Freire proposed, cited earlier in this paper,

and thus, it is necessary to further detail the importance and procedures of dialogue of hip-hop pedagogy.

Dialogue is rooted in openness as a listener and confidence as a speaker, is a literary tool useful for engaging in reading, writing, listening, and speaking, and is useful to reject the individualistic nature of standardized testing procedures in order to embrace collectivistic social praxis. With hip-hop pedagogy in mind, dialogue as a fundamental part of education offers inclusive discourse for the whole class, allowing students to become more comfortable in public speaking and collaborative work in groups. The process of dialogue as the center-piece connecting hip-hop to the academic material can be illustrated as follows: The teacher organizes a class discussion around some academic material and uses a hip-hop song to connect the academic material to the students in order to make the lesson more reflective of students and as a result, pique their curiosities. The teacher then begins to facilitate the discussion by asking the classroom questions about the song and how they connect it to the academic material. The students make critical observations by taking turns speaking and establishing a respect for literacy through listening and speaking respectfully. That leaves the discussion open for other students to agree, disagree, and be critical of one another's points respectfully. Once the teacher feels the discussion on a topic has gone on long enough, hit some nail on the head, or has gone off topic, the teacher can explicitly provide the point they had planned for the hip-hop material to connect it to the academic material. While this hypothetical example cannot take the complexities of every learning environment into account, it helps to provide a framework of how dialogue benefits hip-hop pedagogy. Thus, dialogue is a necessity to engage students' curiosities and ways of thinking.

The use of culture in the classroom, especially one with musical history, is not exclusive to hip-hop, nor is hip-hop in the classroom mutually exclusive to music. Understanding that hip-hop is a complex culture with a history spanning nearly five decades is important if educators are to have a credible enough understanding of hip-hop to use it to parallel academic materials. If a teacher finds that the utilization of other media will be beneficial in the classroom, then that teacher has the responsibility to carve out the best possible pedagogical practice for their students. Hip-hop has developed a global youth culture, unlike any other musical medium, and as a result there are decades of research into hip-hop culture complemented by successful movements with the aims of utilizing hip-hop in classrooms to engage with students. If a teacher works in a sociocultural setting where hip-hop is not an adequate teaching tool, then they should use a different approach. The teacher should remain culturally active and work in line with students' interests.

An Example of Hip-Hop Pedagogy

An example of using hip-hop within the classroom to engage students with academic material could be through Open Mike Eagle's 2017 album, *Brick Body Kids Still Daydream*. The album found its spark of inspiration from the destruction of the Robert Taylor Homes where Open Mike Eagle was raised in Chicago, Illinois (Galil, 2018). The album communicates a combination of intrinsic and extrinsic themes that properly fulfill the ingenuous and critical thinking patterns that have been outlined in this paper. The intrinsic themes, such as love, beauty, and childhood innocence, communicate the ingenuous feelings and thoughts shaped by the anecdotal experiences of Open Mike Eagle. Students can easily pick up on these themes as they are made explicit throughout the album, notably on the opening track, "Legendary Iron Hood," where Open Mike Eagle concisely describes

his family members, his Chicago neighborhood, and himself. Later down the album, on “Daydreaming in the Projects,” Open Mike Eagle provides a snapshot of life in the projects of Chicago where he grew up through a lens that recognizes the innate intelligence and beauty of the oppressed youth, rapping the lines, “This goes out to/ Ghetto children, making codewords/ In the projects around the world/ Ghetto children, fighting dragons/ In the projects around the world” (Eagle,

2017). Eagle continues this chorus a second time later in the song, changing the words that succeed “Ghetto children” to outline more problems that ghetto children solve, eventually wrapping it up in the final lines of the song, “Ghetto children, solving problems/ In the projects around the world” (Eagle, 2017). We now observe multiple examples where *Brick Body Kids Still Daydream* reflects on anecdotal experiences that allow Open Mike Eagle to apply ingenuous thinking towards his family, his neighborhood, and himself throughout the album, all while staying relevant to topics relevant in post-Reconstruction era history. Open Mike Eagle makes his sentiments and themes explicit often, making it accessible for students to point out key points in songs during discussions that allow them

to reflect on ingenuous thinking, however, these examples are not exclusive to ingenuous thinking only. We may now observe the critical thinking that factors into the album and how to pull it out into the classroom.

Once students make their observations and develop general theses about the material of *Brick Body Kids Still Daydream* that is covered in class, the discussion can move into more critical waters. Here, students can examine more of the extrinsic themes of the album that shaped Open Mike Eagle’s experiences, such as the infrastructure of the American ghetto, redlining, and gerrymandering. The climactic piece of the album, “Brick Body Complex,” features Open Mike Eagle rapping from the personified perspective of the final Robert Taylor Home and its inhabitants prior to its demolition in a prideful and beautiful representation of the aforementioned intrinsic themes and how they tragically meet their end to the destructive extrinsic themes. This kind of abstract concept allows for students to transgress the multiple-choice thinking that characterizes American schooling and to instead dive into open-ended, abstract thought that is far more practical in the world than that of the guessing game of multiple-choice standardized testing preparation. A key point of examination in the song is the first verse, where Open Mike Eagle, rapping from the perspective of the last remaining Robert Taylor Home prior to its destruction, raps of sovereignty, strength, community, and rejects pessimistic fatalism. In the context of the classroom, discussions can be led towards whether or not Open Mike Eagle’s strong and optimistic verse is reflective of the majority of the oppressed, how the process of gentrification affects inhabitants of the neighborhood, and the context that led up to the practice of gentrification. Students and the teacher may again dive into their anecdotal experience and make ingenuous observations, coupled with connecting these questions to history and making critical analyses of the history of white-supremacy. Students can connect the current affairs of the nation to history to better understand history and as a result, better understand the present. In this engagement, students accomplish the critical analysis of political issues, something that is often thrown to the side

in the classroom in favor of rote memorization of impractical topics. This is a narrow view of the addition of hip-hop into curricula written to provide a concrete example of how things can be

arranged. Students' consciousnesses are not some beaker cups full of cerebrospinal fluid; they are always evolving because learning is a continuous process. The example presented is to give a greater picture of a hypothetical scenario for those who are unfamiliar with hip-hop or unfamiliar with it as a tool in the classroom in order to make the concept more easily digestible.

Conclusion

In the pursuit of reflecting and engaging students through the utilization of culturally-relevant pedagogy, mixed with the urge to resist and rebel against the "testocracy" that dominates American schooling, the use of hip-hop culture has affirmed its status for over a decade now with the aforementioned goals in mind. To reflect students and engage them, educators must find materials of hip-hop culture that students can first connect anecdotal experience to in order to make ingenuous observations. From there, the teacher must have a credible knowledge in the hip-hop material they present to the classroom as well as in the academic material they are paralleling in order to precisely make a critical analysis of it. Without this credible base of knowledge or epistemological curiosity, the teacher will likely prove ineffective in provoking students' critical thinking. Finally, the teacher must connect these elements through dialogue that expresses openness and a fundamental sense of respect for one another and the learning processes of one another. Hip-hop and its impact as a global culture in educational settings has a high ceiling capable of transgressing the climate of standardized testing as well as reflecting and engaging students, and thus it should be treated as the priceless tool of culturally-relevant pedagogy that it is.

References

- Abe, D. 2013, December 26. *MC/Master of Ceremonies (Emcee)*. BlackPast.
<https://blackpast.org/african-american-history/mc-emcee-master-ceremonies/>.
- Amaranthus, B. 2020, October 29. *WATCH: Dak Injury Sparks Artist's Mural*. Sports Illustrated.
<https://www.si.com/nfl/cowboys/news/watch-dak-prescott-injury-sparks-dallas-artistscreative-cowboys-mural>.
- Broughton, A. 2017. Teaching and Learning With Hip-Hop Culture. *Teaching Young Children*, 10(2).
<https://www.naeyc.org/resources/pubs/tyc/dec2016/teaching-and-learning-hip-hop-culture#:~:text=Hip%2Dhop%20encourages%20children%20to,break%20dancing%2C%20and%20word%20art>.
- Chalsa, M. L. & Rolison, G. 1986. Alienation of Ethnic Minority Students at a Predominantly White University. *The Journal of Higher Education*, 57(1), 58. doi: 10.2307/1981466.
- Coates, T. 2015. *Between the World and Me*. New York, NY: Spiegel & Grau.
- Eagle II, M. 2017. Legendary Iron Hood, Daydreaming in the Projects, and Brick Body Complex [Recorded by Open Mike Eagle]. *Brick Body Kids Still Daydream* [Digital file]. Tucson, AZ: Mello Music Group.
- Emdin, C. & Adjapong, E. 2018. *#HipHopEd: The Compilation on Hip-hop Education: Volume 1: Hip-hop as Education, Philosophy, and Practice*. Boston, MA: Brill | Sense.
- Freire, P. & Macedo, D. 1995. A Dialogue: Culture, Language, and Race. *Harvard Educational Review*, 63(3), 379.

Galil, L. 2018, July 17. *Open Mike Eagle teaches the Pitchfork Crowd about Chicago Public Housing*. Chicago Reader.

<https://www.chicagoreader.com/chicago/open-mike-eagle-pitchfork-robert-taylor-brick-body-public-housing/Content?oid=53182949>.

Hagopian, J., Ravitch, D., Kohn, A., & Au, W. 2014. *More Than a Score: The New Uprising Against High Stakes Testing*. Chicago, IL: Haymarket Books.

Harmon, A. 2020. Disc jockey (DJ). *Salem Press Encyclopedia*.

Harris, D. & Gagne, T. 2019. *The Birth of Hip-Hop*. Core Library.

Hinton, M. 2020. Hip-Hop Edu. *School Library Journal*, 66 (1), 32-35.

Land, R. & Stovall, D. 2009. Hip-Hop and Social Justice Education: A Brief Introduction. *Equity & Excellence in Education*, 42 (1), 1-5.

Landsberg, M. 2008, July 10. *Hip Hop High Loses Its Charter*. Los Angeles Times.

<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2008-jul-10-me-hiphop10-story.html>.

Naison, M. & Knight, C. 2016, November 21. *How the Bronx Gave Us Hip-Hop*. Thirteen.

<https://www.thirteen.org/blog-post/how-the-bronx-gave-us-hip-hop/>.

News 12 Staff. 2020, February 24. *3 murals in Canarsie to honor slain rapper Pop Smoke*. News 12 Brooklyn. <https://brooklyn.news12.com/3-murals-in-canarsie-to-honor-murdered-rapperpop-smoke-41809772>.

Park, J. J., Kim, Y.K., Salazar, C., & Eagan, M.K. 2020. Racial discrimination and student-faculty interaction in STEM: Probing the mechanisms influencing inequality. *Journal of Diversity in Higher Education*. doi: 10.1037/dhe0000224.

Toldson, I. A. 2020. Transdisciplinary convergence to accelerate strategies to mitigate institutional racism in criminal justice, education, and health systems (editor's commentary). *The Journal of Negro Education*, 89 (1), 1-7.

<https://www.proquest.com/docview/2423034861?accountid=13793>.

UDC 37.018.43:004.9]:005.334.1

**Mary Grace McNamara,
Seton Hall University**

The Disadvantage of Virtual Special Education

On March 15, 2020 the state of New Jersey was put into a lockdown due to the Coronavirus pandemic. As a result, schools were shut down, transitioning instruction from traditionally in-person to online. Since March, schools in New Jersey have not been entirely in person at full capacity, thus affecting the education of students K-12. Specifically, this article will cover observed trends in special education for middle school students.

To begin, an individualized education program is a legal document that outlines the accommodations that must be provided to a public-school student entitled to a special education (Woolfolk 2019). Accommodations are modifications that are made for a student, whether the accommodation is how the teacher teaches, how the content is delivered, or what the personalized expectation for the student is. In order to be eligible to having an individualized education program, a student must be evaluated and diagnosed by an individualized education program team at his or her school. This team can include a pediatric doctor, neuropsychologist/psychologist, maybe even speech-language pathologists or other licensed social workers. This team can diagnose and identify disabilities ranging from a language processing disorder to autism.

After the student is approved to an individualized education program, public schools are legally obligated to make modifications in the least restrictive way to the student. Meaning, a learning-disabled student has a right to participate in a regular education classroom, if his or her content is appropriately modified to maximize his or her content understanding. It must be understood, however, for students who are blind or deaf, the least restrictive environment would probably include “peers who can communicate directly with them” like with touch, braille, or sign language (Underwood 2018). Therefore, the definition of the least restrictive environment is studentoriented and legally obligated to be respected.

Children are required to be educated in the least restrictive environment possible; three approaches to this include the following:

1. Mainstreaming, which is when special education students are included in “a few general education classes as convenient”
2. Integration, which is “fitting the student into existing class structures.”
3. Inclusion, which is “reconstructing educational settings to promote belonging for all students” (Woolfolk 2019).

Albeit, in-person schools had trouble mainstreaming, integrating, and truly including because there is already a struggle in maintaining modifications and appropriately accommodating students. Sometimes, students entitled to a one-on-one aide, were accommodated with changing, unqualified substitutes teachers. Sometimes, students were misdiagnosed as being behaviorally deviant as opposed to being appropriately diagnosed with a learning disability. Sometimes, even, a child who has explicit accommodations outlined like extra time to take an assessment, access to a calculator on math tests, or even simply just being allowed to use graph paper, did not have the simple accommodation fulfilled by the school. In-person special education as is sometimes does not truly accommodate a student.

On-line instruction contributes to unprecedented factors to middle school special education. First, students who are entitled to individual aides whether it be to help remediate content in terms they need to understand or to take notes, have a new experience due to being online. If classes are meeting together online via Zoom or another video conferencing software, does the student have to log into a separate meeting with his aide? Does he/she sit through the same class as every other student, with his/her aide logged in unable to directly accommodate that student in real time? Online educational platforms disable a student entitled to an individual aide from truly securing the accommodation he/she is entitled to. There is no substitution of equal efficacy to an in-person aide online.

Any online equivalent to having an individual in-person aide leaves the student at a disadvantage. What is the least restrictive environment to an inclusive special education? If the learning-disabled student were to be put into a breakout room with his or her aide, the student is no longer included in the regular classroom's virtual call and activities. This can be labeled as limiting and restrictive, if pulling out from the main class is not outlined in the student's individualized education program. This is not the least restrictive environment in which he/she is entitled to learn. The other option of having a student stay logged on in the entire class's video meeting, leaves the student, again, at a disadvantage. The one-on-one aide cannot accommodate the student via class Zoom or Google Meet like she or he could in-person, without interrupting class for the entire video call's participants. This too is limiting and restrictive. Therefore, an individualized education program that outlines the accommodation of a one-on-one aide cannot truly be as effective and successfully executed for a student on-line as it could be in-person.

Also, in-school middle school special education, when mainstreaming and integration is not the most optimal learning environment for some students, there is an option for separate small group classrooms. To be eligible for an individualized education program, there can be "a justification for how much of a student's program will not be in general education classroom and school settings" (Woolfolk 2019). This, for some students, provides a more intimate environment for learning specific content like English language arts or mathematics, where the student to teacher ratio is smaller. Thus, allowing more attention to a student, helping pace a class on students' needs. Small group classes can even allow for accommodated content. For example, a seventh grader with a language processing disorder can learn the same content of direct and indirect characterization, setting and tone words, and proper citations as a student in the mainstream classroom by reading a book of a fifth-grade reading level. As opposed to assigning a book of a seventh grade reading level and frustrating the student with a learning disability, the modified content allots the student more opportunity to be openminded, willing to learn, and focused. If outlined by an individualized education program, in-

person small group classes allow for students to reap the same benefit of content understanding as their counterparts in the mainstream classroom.

On-line, however, students who are entitled to small group learning are disadvantaged. A benefit of small group classrooms is the smaller student to teacher ratio because a teacher can be more attentive to each individual student, whether through accessing individual benchmark achievements or even seeing the reaction of a student. Online, it is harder for the teacher to read a student's body language or to see the work in front of the student. Secondly, in-person small group classrooms allow for a community and comradery between students receiving special education through collaboration on their class's projects. They are lacking in the quality of education because group work is limited to virtual meetings and collaborating on on-line documents. Attending small-group class online incapacitates students from extensively interacting with one another and experiencing the comradery provided by being in the same room.

A student's accommodations aren't completely fulfilled in a virtual classroom, changing the roles of a parent, babysitter, or any other at-home supporter into that of an educator and/or aide. Whether or not a parent hires a tutor or plays the part of a tutor, he or she still most likely has to compensate for the lack of support usually provided by the school; an at-home adult might have to reteach content, utilize homework as a resource for teaching instead of reinforcement, and learn the content of classes, too. Overall, an at-home adult who could have just checked if homework was done and sign a middle schooler's reading log potentially has to reteach curriculum, modify notes the student's understanding, or even sit with the student through class to keep them on-task. Although a parent has a pivotal role in the educational success of his or her middle school student, he/she has an even more significant one if his/her child qualifies for a special education, traditional or not. When it comes to virtual education, resources at home, in order to having content understanding and retention equivalent to when classes were in-person, need to compensate for the lack of substantial accommodation an individualized education program can provide to a student online.

In fact, due to the COVID-19 epidemic, in 2020 a suburban, public school district transitioned from in-person instruction to an online learning platform where students participated in virtual, synchronous, group calls, read content online or from physical books at home, and turned in all assignments to be graded virtually. During this unprecedented time, a middle school student entitled to an individualized education program qualified for modified content delivery and an individual aid. However, due to the disadvantage experienced by special education students at home during these unique times, in order to maximize content understanding in the least restrictive environment possible, there needed to be intervention at home with either at-home tutors or guardian supervision.

If it were not for these at-home resources and interventions, the student would be left at a disadvantage during online instruction. In this district, some in classroom support resource teachers had failed to modify lessons individualized to the students they were overseeing. Individual aides failed to solve the issue of when it was appropriate to go into break-out rooms, leaving children without their legally obligated accommodation of an aide while in the regular classroom calls.

In a separate class specific to special education students, who need homework and review help, students' screens were unmonitored, enabling the students to go onto other websites, and even

disabling the teachers from seeing the students' documents. This inhibits the teacher from correcting specific mistakes or accommodating speeds needs. Public schools are legally obligated to accommodate students in the least restrictive environment, and in this district, there were outside resources needed to supplement and create a least restrictive environment for special education middle school students. "These standards have to be applied to real children, real schools, real educators;" in this unprecedented time of mass online education due to a global pandemic, accommodations in the least restrictive environment have to be responsive and adaptive to today's modern on-line student (Underwood 2018).

Overall, in 1975, the Individuals with Disabilities Education Act changed the industry of education for children with disabilities and made it law "to provide a free, appropriate public education for all students with disabilities who participate in special education (Woolfolk 2019). Students with specific learning disabilities, language impairments, developmental delay, and more are entitled to a fair, least restrictive, individualized education. In person, before the pandemic, there was already a struggle to true classroom inclusion. In regard to virtual learning, there is already a struggle to even accommodate a student in any regards pertaining to content modification, providing additional resources and materials, and ensuring a student fulfills his individual benchmark. The 2020 school year has presented itself as testing to the educational system and has so far disappointed the community in need of special education. With preexisting obstacles pertaining to in-person special education, virtual learning has *only* disadvantaged the special education, middle school student.

References

Underwood, J. (2018). Defining the Least Restrictive Environment. *The Phi Delta Kappan*, 100(3), 66-67. doi:10.2307/26552470

Woolfolk, A. (2019). *Educational Psychology* (14th ed.). New York: Pearson.

Розділ 2. Історичні студії молодих дослідників Київського університету імені Бориса Грінченка

Section 2. Borys Grinchenko Kyiv University Young Scientists Historical Studies

Ольга Тарасенко,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Вітання від Київського університету імені Бориса Грінченка

Вітаємо авторів першого випуску онлайн журналу «Грінченко – Сетон міжнародний журнал молодих вчених». Дякуємо Сетон Хол Університету за партнерство у нашому журналі. Сподіваємось, що молоді вчені різних країн на сторінках нашого онлайн журналу будуть охоче ділитися своїми науковими напрацюваннями.

У перший випуск журналу від Київського університету імені Бориса Грінченка увійшли історичні студії молодих дослідників.

Ольга Мусіяченко, наша випускниця, аспірантка кафедри історії України, викладач Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Київського університету імені Бориса Грінченка, є співкоординаторкою проєкту «Бюро театралізованих екскурсій». Коло її наукових інтересів – урбаністика, історія Києва другої половини XIX – початку XX ст. та музичне середовище Києва того часу, образ міста, туристичний образ міст загалом. Ольга прагне робити історію цікавою та населити Київ персонажами з творів Івана Нечуя-Левицького. У статті «*Музичне середовище Києва другої половини XIX – початку XX ст. у туристичному образі міста*» Ольга Мусіяченко прагне показати музичне середовище Києва того часу в туристичному образі нашого міста, в який варто було б інтегрувати більше музичних складових, які б віддзеркалювали колорит та історію нашого міста, поєднати духовну та традиційну музику другої половини XIX – початку XX ст., коли Київ був насичений творчістю академічних колективів, традиційною музикою, аматорським виконавством, цікавими постатями київських музикантів. Ольга переконана, що все це разом допоможе глибше відчувати атмосферу тієї епохи.

Ярослав Чабан, магістрант першого року навчання Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка, ступінь бакалавра історії здобув у нашому Університеті. Ярослав викладає історію в загальноосвітній школі. Наукові інтереси Ярослава – це дослідження життя та діяльності українців як державних чиновників Російської імперії XVIII ст. та вивчення того, як створювався образ Німеччини і німців у періодиці Російської імперії 70 – 90-х рр. XIX ст. У статті «*Олександр Безбородько як провідний дипломат та державний чиновник Російської імперії останньої чверті XVIII ст.*» Ярослав Чабан розглянув постать та діяльність Олександра Андрійовича Безбородька, талановитого представника

українства у вищих колах Російської імперії, провідного дипломата та державного чиновника Російської імперії останньої чверті XVIII ст. Ярослав вважає, що постать О. А. Безбородька, який пройшов шлях від помічника малоросійського правителя до канцлера Російської імперії, є прикладом прояву «локального патріотизму» по відношенню до українських земель. О. А. Безбородько, завдяки своєму блискучому розуму, надзвичайній обдарованості та працьовитості, став видатним українським та російським державним діячем козацько-старшинського походження, талановитим дипломатом, полковником Ніжинського та Київського козацьких полків Війська Запорозького, членом Російської академії, почесним членом Академії мистецтв, імперським сенатором, світлішим князем Російської імперії, канцлером за імператора Павла I, успішним реформатором у внутрішньому житті Російської імперії. Він мав значний вплив на імператрицю Катерину II та на імператора Павла I. Дипломатична діяльність О. А. Безбородько принесла йому справжнє визнання в Російській імперії та Європі. Він був автором – творцем найважливіших дипломатичних документів свого часу – Кючук-Кайнарджійського договору 1774 р., Маніфесту про збройний нейтралітет 1780 р., Маніфесту про приєднання Кримського ханства 1783 р., Яського мирного договору 1791 р., конвенції про третій розділ Речі Посполитої 1795 р. В особі О. А. Безбородька, на думку Ярослава Чабана, варто бачити людину двох мислень – великоросійського та українського. Працюючи на вершині чиновницького апарату Російської імперії, він, однак, пам'ятав про своє українське походження, любив свою українську землю та культуру.

Ольга Ковалець, студентка четвертого курсу Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка. Ольга, як активна учасниця Наукового товариства Історико-філософського факультету, організовує та бере участь у різних конференціях, проектах, квестах, прагне стати викладачем історії, започаткувати свою індивідуальну методику викладання історії у навчальному закладі, вважає, що історію повинен знати кожен. Ольга пишається тим, що вона українка, подарувала нам вірш «Ненька Україна», який її надихнула написати історія українського народу. Ольга виклала свої високі й чисті думки на папері: «Моя земля, моя колиска... Моя рідненька, мамо Україно, більше не станемо ми на коліна? ... Душа в нас козацько-гетьманська!». Ольга Ковалець є яскравим речником молодого покоління українців, з яким ми, старше покоління, пов'язуємо такі великі надії. Тому й не дивно, що тема, яку Ольга досліджує, пов'язана з вивчення життя та діяльності Олександра Яковича Кониського, українського громадського діяча, педагога, письменника, перекладача, видавця, лексикографа, професійного адвоката, журналіста, автора слів духовного гімну «Молитва за Україну», автора перекладу «Щоденника» Тараса Шевченка, засновника шевченкознавства, видатної особистості в українському громадському, політичному та літературному процесі другої половини XIX ст. У статті «*Олександр Кониський – життя, присвячене Україні*» Ольга Ковалець наголошує, що Олександр Якович Кониський боронив інтереси українства все своє життя, не йшов на жодні компроміси в національній справі, горів любов'ю до України і цим вогнем запалював серця своїх численних духовних вихованців. А далекоглядність О. Я. Кониського, його талант бачити перспективу, його віра в те, що Україна своє досягне, вражають і сьогодні.

Ірина Івахненко, студентка третього курсу Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка, активний учасник Наукового товариства Історико-філософського факультету та клубу реконструкції «Спадщина». Ірина вивчає життя українських науковців, цікавиться історією Києва, історією розвитку транспортної

інфраструктури міста. Ірину Івахненко зацікавило дослідження життя та діяльності українського історика, археолога, нумізмата, музеєзнавця, представника Київської історичної школи професора В. Б. Антоновича, Василя Юхимовича Данилевича. Вивчаючи життєвий шлях вченого, Ірина була щиро вражена тим, що В. Ю. Данилевич все своє життя віддав служінню науці. Ірина розглядає активну участь історика у роботі Музею витончених мистецтв і старожитностей Харківського університету, Етнографічного музею Харківського історико-філологічного товариства, Київського художньо-промислового та наукового музею, Музею старожитностей Університету Св. Володимира у статті «Внесок Василя Данилевича у розвиток музейництва в Україні». Ірина Івахненко відзначає, що В. Ю. Данилевич був засновником Археологічного музею Вищих жіночих курсів у Києві, багаторазово поповнював фонди музеїв та залучав до музейницької справи студентів, а його ґрунтовність, критичність, акуратність, точність у науковій роботі дозволили вченому зробити вагомий внесок у розвиток і діяльність музеїв України початку ХХ ст.

Ярослав Примаченко, студент третього курсу Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка, вважає, що персоналії, життя, наукова спадщина, громадська діяльність багатьох українських істориків третьої чверті ХІХ – початку ХХ ст. ще недостатньо відомі широкому загалу істориків і поціновувачів історії рідного краю. Ярослав захопився вивченням життєвого шляху Василя Григоровича Ляскоронського, видатного українського історика, археолога, етнографа, нумізмата, картографа, письменника, члена багатьох наукових товариств, українофіла та представника Київської історичної школи професора В. Б. Антоновича. Ярослав вважає, що життєвий шлях і діяльність вченого потрібно всебічно досліджувати та популяризувати. У статті «Життєвий шлях Василя Ляскоронського» Ярослав Примаченко відзначає, що вивчення біографії В. Г. Ляскоронського допомогло йому скласти враження про характер історика, його особистісні якості, життєву позицію, ставлення до різних ланок наукової діяльності та переконатись у тому, що В. Г. Ляскоронський був шляхетною, порядною і скромною людиною, яка не поступалася власними принципами та переконаннями на шляху до мети, стала професіоналом своєї справи, видатним вченим і вчителем. Ярослав щиро вражений тим фактом, що В. Г. Ляскоронський все своє важке життя залишився вірним тим ідеалам, які він сприйняв у молодому віці від свого вчителя В. Б. Антоновича і до кінця життя залишався відданим справі українства. Життєвий шлях В. Г. Ляскоронського Ярослав вважає яскравим прикладом відданого українській науці та освіті життя.

Ольга Мусіяченко, Дарина Кучережко, Ніна Джиджора у статті «Молодіжна наука в Україні: кейси Київського університету імені Бориса Грінченка» захоплююче розповіли про цікаву та різнопланову роботу Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Київського Університету імені Бориса Грінченка. Дарина Кучережко, студентка четвертого курсу освітньої програми «Видавнича справа та редагування» Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, секретарка Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Київського університету імені Бориса Грінченка. Разом із Ольгою Мусіяченко Дарина є співкоординаторкою проекту «Бюро театралізованих екскурсій». Коло її наукових інтересів – це бренд міста як туристичного об'єкта, медіаграмотність і українська література 20-30-х років ХХ ст. Дарина вболіває за критичне мислення та популяризацію науки. Ніна Джиджора, студентка третього курсу освітньої програми «Східна філологія: Японська мова та література» Інституту філології

Київського університету імені Бориса Грінченка, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка. Коло її наукових інтересів – популяризація філології та сучасні тренди у розповсюдженні східних мов. Ніна сприяє міждисциплінарному інтересу до науки. Своїм щирим зацікавленням дівчата запалюють інших, ведуть їх за собою, що надихає на потужну роботу членів Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Київського Університету імені Бориса Грінченка.

Широ бажаємо всім авторам статей першого випуску онлайн журналу «Грінченко – Сетон міжнародний журнал молодих вчених» творчого натхнення та нових захоплюючих відкриттів! Запрошуємо до співпраці молодих вчених із країн Європи та Америки!

УДК 94(477-25)"185/191":338.48+78

Ольга Мусяченко,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Музичне середовище Києва другої половини ХІХ – початку ХХ ст. у туристичному образі міста

Abstract. The article is devoted to the use of components of the musical environment in the tourist image of Kyiv. We have analyzed the music environment of Kyiv in the second half of the XIX – early XX centuries and the potential of using this information in forming the tourist image of Kyiv. We have examined the examples of using historic events and significant persons in forming the tourist image of cities and their tourism branding. We have suggested using the elements of the music environment, such as those that show the peculiarities and atmosphere of the time period (traditional culture, church and academic music), in forming the tourist image of Kyiv. Special attention was paid to the importance of popularization of prominent musicians of Kyiv who could become iconic figures associated with our city in the eyes of the tourists, such as Mykola Lysenko, a brilliant composer, musician, and civil activist, or Oleksandr Koshyts, a conductor whose memoirs paint the portrait of pre-revolutionary Kyiv and the place music used to hold in the lives of its citizens. In many memoirs about Mykola Vitaliyovych we can see him as an extremely charismatic and witty person. Oleksandr Koshyts shared funny stories from the lives of seminarians and students of Kyiv Theological Academy. Oleksandr Koshyts offered serious reflections on the geopolitical and social situation of his day. He also told us what dances young people loved in the late XIX – early XX centuries (mazurka was in vogue), what the rules of etiquette were like, what Ukrainian songs people were singing when going on walks, how they danced Hopak in the middle of the night at Vozdvyzhenka. Oleksandr Koshyts also reflected on the influence of the First Russian Revolution and World War I on music life, as well as on the importance of music in the lives of the Ukrainians who at the time were living under the Russian Empire. We also present our experience in using music elements during the development of theatrical excursions in Kyiv. It would be worthwhile to integrate more musical components into the tourist image of Kyiv, which would reflect the color and history of the city, as well as a characteristic combination of traditional culture, spiritual music and global trends. The second half of the XIX – early XX centuries. contains many such materials: creative academic groups, traditional musicians, amateur performance, as well as interesting figures of Kyiv musicians, through whose activities you can feel the problems and atmosphere of that period.

Keywords: *music environment, music environment of Kyiv, image of a city, tourist image of a city, the second half of the XIX – early XX centuries.*

Актуальність. Туризм є важливим джерелом поширення інформації про країну. Цікавий образ окремих міст здатен не лише привабити багатьох гостей з-за кордону. Якісне екскурсійне обслуговування може сформуванню уявлення про історичне минуле, особливості соціокультурної ситуації та мистецьку спадщину, що гідно презентує державу на міжнародній

арені та вирізняє її з-поміж інших. Києву, як столиці і місту з надзвичайно багатогранною культурною спадщиною, належить особлива роль у презентуванні України. Виважене використання складових музичного середовища здатне не лише створити «неповторну атмосферу», за якою здебільшого їдуть туристи, а й продемонструвати у ненав'язливій формі особливості історичного та соціокультурного розвитку міста.

Деякі ідеї щодо популяризації туристичного образу Києва були нами втілені під час організації театралізованих екскурсій у рамках проєкту «Бюро театралізованих екскурсій»²⁷. Такий вид екскурсій передбачає широке залучення театральних мініатюр, музичних фрагментів, танців тощо (у контексті розповіді екскурсовода). Вони не лише надають екскурсантам додаткову візуальну інформацію (костюми, аксесуари, газети певної епохи), а й створюють атмосферу та відповідний настрій (а саме за цим часто їдуть туристи). Тому дослідження складових музичного середовища Києва у формування туристичного образу може мати доволі прикладний аспект.

Основна частина. Дослідження туристичного образу, іміджу та формування бренду міст набувають популярності в Україні. Фахівці різних галузей усе частіше звертають увагу на питання, пов'язані з різними аспектами створення привабливого іміджу та бренду України, окремих регіонів і міст: туристичний брендинг і теоретико-методичні засади туристичного брендингу міста дослідила Оксана Музиченко-Козловська^{28, 29}; теоретико-методичні засади створення бренду міста – Олена Біловодська, Наталія Гайдабрус³⁰; туристичний імідж території – Л. В. Оболенцева, К. М. Костіна³¹; формування бренду міста як інноваційний шлях підвищення його привабливості для туризму – Т. А. Смирнова, І. Ю. Приварникова³²; розробку бренду туристичної дестинації на прикладі м. Чернівці – І. М. Бойко, О. Д. Король, В. М. Бичкова³³. У березні 2019 р. відбулася Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Туристичний бренд як фактор формування позитивного іміджу України на світовому ринку»³⁴, учасники якої розглянули різні аспекти брендингу України (зокрема – історичний аспект туристичного бренду України³⁵); умови та шляхи формування іміджу Києва

²⁷ Це проєкт Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Університету Грінченка, одним з координаторів якого є автор статті. Детальніша інформація – на сторінці на Фейсбукці: <https://www.facebook.com/dramatours.kubg> та телеграм-каналі: https://t.me/drama_toursio.

²⁸ Музиченко-Козловська, О. В. 2014. Туристичний брендинг: сутність, складові та переваги. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку.* 797. 396-402.

²⁹ Музиченко-Козловська, О. В. Теоретико-методичні засади туристичного брендингу міста (на прикладі м. Львова) <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33789/1/10-63-70.pdf>.

³⁰ Біловодська О. А., Гайдабрус Н. В. 2012. Теоретико-методичні засади створення бренду міста. *Маркетинг і менеджмент інновацій.* 1. 35-43.

³¹ Оболенцева, Л. В., Костіна К. М. 2019. Туристичний імідж території: проблеми формування, управління та розвитку. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 52. 56-64.

³² Смирнова, Т. А., Приварникова І. Ю. 2015. Формування бренду міста як інноваційний шлях підвищення його привабливості для туризму. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій.* 5. 93-100.

³³ Бойко, І. Д., Король О. Д., Бичкова В. М. 2010. Окремі положення розробки бренду туристичної дестинації на прикладі м. Чернівці. *Географія та туризм.* 7. 70-75.

³⁴ Туристичний бренд як фактор формування позитивного іміджу України на світовому ринку. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів. 14 березня 2019 року.* Львів : ЛПЕТ, 2019. 122.

³⁵ Берест, Р. Я. 2019. Історичний аспект сучасного туристичного бренду України. *Туристичний бренд як фактор формування позитивного іміджу України на світовому ринку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції.* 42-44.

як європейського культурно-історичного центру – О. В. Кучай³⁶; ментально-семіотичну систему міського середовища та місце діячів мистецтва або мистецьких заходів у формуванні образу міста – А. Ю. Арзили³⁷; роль духовної музики у формуванні образу Києва – А. В. Смишляк³⁸; образ модерного міста в путівниках по Києву межі XIX–XX ст. – Катерина Диса³⁹; образ музичного життя Києва другої половини XIX – початку XX ст. на сторінках друкованих джерел – О. С. Мусяченко⁴⁰.

Друга половина XIX – початок XX ст. – особливий період у розвитку музичного середовища Києва. Тут поєдналися елементи традиційної культури, духовного співу, академічної музики та глобальних трендів. Наявність оперних театрів, концертних залів, розважальних парків та вар'єте були важливими показниками привабливості міста ще для туристів XIX ст., які не оминали увагою автори тогочасних путівників (образ Києва у путівниках проаналізовано у працях К. Диса⁴¹, а відображення складових музичного середовища – у О. С. Мусяченко⁴²). Але це лише частина явищ, які охоплює поняття «музичне середовище Києва»⁴³. Воно охоплює діяльність академічних музикантів, їх колективів, аматорське музикування, носіїв традиційної культури, виконавців і слухачів духовної музики, систему закладів музичної освіти, цехи, мережу театрів, концертних залів та антреприз, музичні газети та журнали, музичні магазини, майстерні та фабрики музичних інструментів.

Дослідники звертають увагу що, одним з компонентів образу місця є історичні міфи, які полягають у асоціюванні його з певними діячами (наприклад, Айзенах – місто Й. С. Баха), діяльністю мешканців міста, культурними подіями (наприклад, Зальцбурзький музичний фестиваль) чи спорудами⁴⁴. У цьому контексті варто детальніше проаналізувати складові музичного середовища Києва другої половини XIX – початку XX ст., ступінь і перспективи їх залучення у формування туристичного образу міста.

Мережа театрів, концертних залів. Кияни кінця XIX – початку XX ст. мали досить широкі можливості вибору театрів, концертних залів і розваг.

Більшість театрів та концертних залів розташовувалися на території Старого міста та Липок: Міський театр, театр Бергоньє, театр Соловцов; приміщення Купецького зібрання, Літературно-артистичного товариства, Народна аудиторія, Музичне училище, будинок Людвиковського. Регулярно відбувалися концерти теплої пори року в саду Купецького зібрання, цирку Вільгельма Сура, у міському парку Шато-де-Флер, парках Ермітаж та Аркадія й театр-концерт Альказар. У кінці XIX – на початку XX ст. в Україні поширюються також

³⁶ Кучай, О. В. 2014. Умови та шляхи формування іміджу Києва як європейського культурно-історичного центру. *Регіональна економіка*. 1. 149-157.

³⁷ Арзили, А. Ю. 2017. Структура ментально-семиотической системы городской среды. *Містобудування та територіальне планування*. 65. 51-62.

³⁸ Смишляк, А. В. 2015. «Музыка мовчання»: церковно-музичні традиції київських монастирів (XIX – початок XX ст.). *Сторінки історії*. 40. 24-38.

³⁹ Диса, К. 2016. Образ модерного міста в путівниках по Києву межі XIX – XX ст. *Живучи в модерному місті*. Київ. 82-95.

⁴⁰ Мусяченко, О. С. 2016. Дослідження образу музичного життя Києва другої половини XIX – початку XX ст. на сторінках друкованих джерел. *Наукометричний журнал ScienceRise*, 9, 1 (26). 23-31.

⁴¹ Диса, К. 2016. Образ модерного міста в путівниках по Києву межі XIX – XX ст. *Живучи в модерному місті*. Київ. 82-95.

⁴² Мусяченко, О. С. 2020. Путівники кінця XIX – початку XX ст. про музичне середовище Києва. *Сторінки історії: збірник наукових праць*. 50. 24-35.

⁴³ Складові музичного середовища Києва було нами проаналізовано у статті Мусяченко, О. С. 2013. Музичне середовище Києва другої половини XIX – початку XX століття як соціокультурне явище. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Київ і кияни: доба Бориса Грінченка»*. 189-197.

⁴⁴ Арзили, А. Ю. Структура ментально-семиотической системы городской среды. С. 55.

«кафешантани» (з французької мови – «кафе з музикою», кафе чи ресторан с відкритою сценою) та вар'єте (франц. *variete*, від лат. *Varietas* – різноманітність, строкатість, суміш) – вид театру, де у виставах поєднуються різні жанри театрального, музичного та циркового мистецтва.

Міський театр з путівника М. Богуславського і Д. Марголіна

Сад Купецького зібрання з путівника М. Богуславського і Д. Марголіна

У мистецькій газеті «Жизнь и искусство» регулярно розміщувалися об'яви про вистави та концерти. Оголошення про заплановані вистави в Міському театрі друкувалися у кожному випуску. Наприклад: «Сегодня, 29 декабря 1893 г., при участии артиста Императорского

театра М. Е. Медведєва, артистами русскої опери, представлено будет: «Евгеній Онегин». Начало – в 7 1/2 час»⁴⁵. Опера була однією з найпрестижніших розваг освічених верств. Хоча в досліджуваний період аудиторія театрів розширюється і доступ до вистав отримують і представники менш привілейованих прошарків (щоправда, вони здебільшого сиділи на гальорці, не перетиналися в коридорах з глядачами з партеру).

Концертне життя Києва було доволі насиченим, за вечір відбувалося паралельно декілька заходів. Наприклад, 1 липня 1895 р. в парку Шато-де-Флер – «гуляння» під супровід оркестру «под управлением М. И. Черняховского»; у відкритому театрі «Варьете» – «первый выход русской певицы М. Н. Неверовой с участием Марии Пакра», під час антракту – запуск повітряної кулі, а під кінець – фейерверк «водопад огней, миллион звезд»; в саду Київського Купецького зібрання – щоденно концерти віденського оркестру під керівництвом Едуарда-Вільгельма Штрауса⁴⁶.

Для розробки екскурсійних маршрутів інтерес становлять як репертуар, організація тогочасних вистав, ставлення до театру тогочасних містя, так і окремі яскраві постаті митців.

Академічні музиканти. Друга половина XIX – початок XX ст. – період становлення національної школи в українській професійній музиці та становлення української національної композиторської школи, основоположником якої був композитор, диригент та активний громадський діяч Микола Лисенко.

Із 1860-х виникає ряд типових світських музичних інституцій: Оперний театр, Музичне училище, школи (детальніше про них йтиметься нижче).

Низка товариств і установ, що виникають з 1860-х рр. стали організаційними центрами музичного життя Києва. У 1863 р. в Києві засновано відділення Імператорського російського музичного товариства (ІРМТ). Серед засновників Київського відділення ІРМТ – відомі тогочасні митці та дослідники: Микола Рігельман, Роберт Пфенінг, Микола Лисенко.

Кількість музичних товариств у Києві постійно збільшується до початку XX ст. Київський календар за 1898 р. містить об'яви про «Общества изящных искусств»: драматичне, «Любителів музики» (голова – Іван Васильович Черномор-Задерновський) та музичне (відділення Імператорського російського музичного товариства, голова – Олександр Виноградський, товариш голови – Олександр Терещенко), а також – про Літературно-артистичне товариство (голова – Вододимир Ніколаєв, члени правління – Сигізмунд Блюменфельд, Володимир Науменко, Іван Селєзньов, Микола Соловцов, Микола Тутковський)⁴⁷.

У контексті туристичного образу міста, цікавим є не тільки репертуар чи формат діяльності організацій, а й яскраві постаті митців, їх побут, спілкування, громадянська позиція. Однією з найвидатніших постатей київського музичного середовища був Микола Лисенко, видатний музикант, композитор, основоположник національної школи в українській класичній музиці, дослідник української традиційної музики. Він був не лише надзвичайно талановитим митцем, а й українським патріотом. Для родини Лисенків традиційними стали поїздки у Канів, на могилу Тараса Шевченка. До них часто приєднувалися десятки знайомих – Старицькі, Косачі, учні, хористи Миколи Віталійовича. Чернеча гора стала священним

⁴⁵ Жизнь и искусство. Киев, 29 дек. 1893. № 16. С.1.

⁴⁶ Жизнь и искусство. Киев, 1 июля 1895. № 179. С.1.

⁴⁷ Киевский календарь на 1898 год. С. 193.

http://www.otkudarodom.ua/sites/default/files/pdfs/1898_kievskiy_kalendar.pdf.

місцем для всіх українців, шанувальників творчості Шевченка й української культури⁴⁸. Крім того, Микола Лисенко брав активну участь у діяльності комітету зі спорудження пам'ятника поетові, який було організовано при Київському Українському клубі⁴⁹.

М. Лисенко (третій ряд, третій справа) серед членів Київського відділення Імператорського російського музичного товариства (ІРМТ) і учасників концерту 19 лютого 1866 р.

*М. Лисенко (третій ряд, третій справа) серед членів Київського відділення Імператорського російського музичного товариства й учасників концерту 19 лютого 1866 р.*⁵⁰

Цікаві штрихи до розуміння образу Миколи Лисенка можна знайти в спогадах про композитора. Вони дозволяють крізь призму життя та творчості видатних киян відчутти настрої та атмосферу тогочасного Києва. Чого тільки вартий уривок зі спогадів про Миколу Лисенка:

«...Він казав, що вона [російська мова – О. С.] надається тільки до лайки. Московською він підкреслював своє невдоволення. Одного разу на співанці, коли готували до вистави «Різдвяну ніч» Андрій Віталійович, що брав участь у хорі, стояв у небалій позі, з шапкою на голові, Микола Віталійович строго глянув на свого брата і гукнув зі свого диригентського місця:

– Андрей Віталійович, сніміть вашу шляпу!

Той зараз же рівненько витявся і швидким духом скинув шапку⁵¹».

⁴⁸ Булат, Т., Філенко Т. 2009. Світ Миколи Лисенка: національна ідентичність, музика і політика України – поч. XX ст. Нью-Йорк: Укр. Вільна Акад. Наук у США; Київ: Майстерня книги. 42. 408 с.

⁴⁹ Булат, Т., Філенко Т. 2009. Світ Миколи Лисенка: національна ідентичність, музика і політика України – поч. XX ст. С. 264.

⁵⁰ Там само. С. 49

⁵¹ О'Коннор-Вілінська, Валерія Олександрівна. 1936. Лисенки й Старицькі: Спогади (1 файл: 86, 3 Мб). Львів: З друк. Вид. спілки «Діло». <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=8709>.

Не менш цікаві й спогади про молоді роки Миколи Віталійовича. Філарет Колесса звертає увагу на захоплення збиранням народних пісень, яке було «в тренді» серед студентів університету. «В той час наука музики, його неабиякий хист стали йому у пригоді: сливе з перших студентських років він стає етнографом-музикою. Співоче українське студентство привезло з вакацій велику силу всяких етнографічних матеріалів, народних пісень. Ці пісні він і записував, і співав у товариському гурті. Тоді до Києва приходило багато кобзарів. Від них Лисенко почув уперше історичну українську пісню – думу. Літньої доби на селі доводилося йому самому записувати всякі обрядові та побутові пісні з уст народу. Цілі ворохи того матеріалу, бувало, привозив він з літніх вакацій у Київ, не розбираючи гаразд, що й від кого треба записувати»⁵².

Один з найбільш колоритних творів про життя дореволюційного Києва – це спогади диригента Олександра Кошиця. Він наводить масу дотепних, іноді комічних, епізодів часів навчання в Київській духовній семінарії та Академії, роботи у театрі Садовського, у Миському театрі. Чого тільки варті спогади юнацьких років, коли вони з друзями-семінаристами мали звичку грати десь на Гончарах чи Воздвиженці. Ось один з таких епізодів: «Ніч була така чудова, настрої тихий, поетичний, і вальс набирив прямо художнього виконання. Одчинилось одно вікно, далі друге, третє – нас слухають. Так ми програли номерів з чотири. Але нарешті хтось з нас не витримав й спровокував усіх на страшенно гамірного та голосного гопака. Це було так несподівано й зухвало, що ми всі втратили всяке почуття міри і рипіжили, як тільки могли, а В. Біляновський до того ж пустився на траві танцювати. Не пройшло й хвилини, як уже відчинилась решта вікон і з них показали сонні обивателі, вимахуючи кулаками і розносячи усіх наших родичів до третього коліна! Добре, що тут трудно достати поліції, а то мали б роботу. Ми зупинили музику, огризаючись рушили далі»⁵³.

Олександр Кошиць та обкладинка «Збірника українських пісень» О. Кошиця, присвяченого М. Лисенкові⁵⁴

⁵² О'Коннор-Вілінська, Валерія Олександрівна. Лисенки й Старицькі. С. 4.

⁵³ Кошиць, О. 1995. Спогади. К.: Рада. 166 с.

⁵⁴ Булат Т., Філенко Т. Світ Миколи Лисенка. С.162.

Аматорське музикування було важливою складовою музичного життя другої половини XIX – початку XX ст. На перший погляд, це поняття доволі зрозуміле. Але все не так однозначно. Серед дослідників немає одностайності у визначенні поняття «аматорське мистецтво». Високий рівень «аматорського» музикування забезпечувався наявністю освітніх закладів та приватних вчителів музики. Детальний аналіз цього терміну на прикладі матеріалів України другої половини XIX ст. здійснила Людмила Дорогих⁵⁵.

Аматорське мистецтво – це явище конкретно-історичне, невід’ємна складова частина культури певного суспільства, класу, соціокультурного середовища. Аматорство належить до сфери дозвілля. Дозвілля – один із важливих показників культурного життя суспільства, його розуміють як систему конкретних культурних форм. Аматорське музикування було дуже поширеним серед киян. Це був важливий (якщо не обов’язковий) інструмент комунікації. На важливому місці аматорського музикування у житті мешканців міст наголошують дослідники. Л. П. Корній звертає увагу, що «напівдомашні» камерні зібрання були поширеними серед інтелектуалів великих міст. Так, у Києві в домі сестер Ліндфорс збирався навіть театральний гурток, а в квартирі Лисенка музичні вечори були досить частим явищем⁵⁶.

Про популярність гри на музичних інструментах та їх важливе місце в житті інтелектуальних киян свідчать, зокрема, джерела особового походження та твори художньої літератури. Уривок зі спогадів Софії Русової яскраво це ілюструє: *«Але вечірки у Гешвенд, прохідки по Хрещатику, флірт із красенем Орловим, адвокатом, що дуже часто заходив до нас, чудово співав пісні Шуберта і мене завжди садовив грати Шопена, особливо VIII вальс та балюди, – це все не вдовольняло мене... Правда, в мене була моя музика, якою я захоплювалася так, що грала по 5–6 годин на день, і мій учитель німець Куе одмовився дати мені лекції, бо він, мовляв, нічого мене вже навчити не може»*⁵⁷.

Музична освіта. Особливою була також інтелектуальна атмосфера міст другої половини XIX – початку XX ст. У містах знаходились осередки наукового життя, а ставлення до музики та її зв’язку з суспільством набувало нового змісту.

Наявність мережі закладів освіти була важливою складовою інфраструктури у модерному місті другої половини XIX – початку XX ст.

У цей час відбулися важливі зміни і в системі музичної освіти та ставленні до неї. Музична грамотність та вміння сприймати «вишукану» музику перестали сприйматися виключно як здатність привілейованих верств. Цю тенденцію до демократизації освіти підкреслюють дослідники музичної педагогіки. *«Інтелекція наприкінці XIX – на початку XX ст. вела активну музично-просвітницьку діяльність. Це було зумовлено прагненням пробудити творчі сили народу, прилучити широкі маси до музичної культури. Музиканти-педагоги показали, що музичне мистецтво може бути доступним кожному, а музичні здібності за умов індивідуального підходу можна розвивати»*⁵⁸, – відзначає О. М. Олексюк.

У другій половині XIX ст. було накопичено значний практичний досвід, створено низку методик і систем навчання.

⁵⁵ Дорогих, Л. В. 1998. Аматорське мистецтво як історико-культурне явище (на матеріалах України другої половини XIX ст.): автореф. дис... канд. іст. наук: 17.00.01; Київ. держ. ун-т культури і мистецтв. К., 20 с.

⁵⁶ Корній, Л. П. Історія української музики. Частина 3. XIX. С. 127.

⁵⁷ Русова, Софія. Мої спомини. С. 22.

⁵⁸ Олексюк, О. М. Музична педагогіка. С. 61.

Будинок Київського музичного училища

Цехи. Матеріали Київського музичного цеху містять багато цікавої інформації, імен та історій.

У Державному архіві Києва (ДАК) міститься досить багато матеріалів, пов'язаних з діяльністю музичного цеху в 1860-х роках: звіти старшин цеху⁵⁹, ⁶⁰, книги приходу грошей⁶¹, посвідчення особистостей міщан з описом їх прикмет⁶², скарги учнів⁶³ тощо.

Хоча цехи вже поступово втрачають свої позиції у другій половині ХІХ ст., цех ще контролював якість та «правомірність» надання музичних послуг. Серед матеріалів ДАК збереглися справи кінця 1860-х зі скаргами учнів⁶⁴ та боротьбою з «несанкціонованим» цехом виконавством⁶⁵. Наприклад, у 1869 р. майстри музичного цеху на чолі зі старостою музичного цеху Антоном Легезою розбирали скаргу учня Шолковенка на майстра Золотаренка. У результаті чого було встановлено, що Золотаренко неякісно надавав Шолковенку освітні послуги⁶⁶. Той самий Антон Легеза у 1869 р. скаржився на музиканта, що грав у одному з публічних будинків Києва без дозволу цеху, на зауваження Легези відповів бійкою: «...я зашел в тот дом, где он производит музыку начал ему говорить о том же, но он стал меня ругать самыми обидными словами, почему я из помощником моим и бывшими со мною полицейскими солдатами хотел его взять с инструментом и представить в Управу, то он ударил меня в лицо рукой и покусал мне руки...»⁶⁷. До початку ХХ ст. роль цехів у мистецькому житті міста поступово зменшувалася.

⁵⁹ ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр. 108. Отчет старшины цеха Аша о расходах и приходе денежных сумм. 1 арк.

⁶⁰ ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.52. Отчет бывшего старшины музыкального цеха. 2 арк.

⁶¹ ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.67. Книга музыкального Цеха для записи прихода денег поступающих от Мастеров подмастерьев и учеников при записке их в Цех и при выдаче свидетельств. Арк.68.

⁶² ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.55. Удостоверения личности мещан музыкального цеха с описанием примет. 156 арк.

⁶³ ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.80. Удостоверения, постановления, рапорт, скарги учнів. 98 арк.

⁶⁴ ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.80. Удостоверения, постановления, рапорт, скарги учнів. Арк. 88.

⁶⁵ Там само. Арк.17-18.

⁶⁶ Там само. Арк. 88.

⁶⁷ ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.80. Удостоверения, постановления, рапорт, скарги учнів. Арк.17-18.

Але поряд з традиційною цеховою організацією в процесі глобалізації у Київському музичному середовищі розвиваються і модерні тенденції.

Носії традиційної культури. Вплив українських народнопісенних традицій на музичне життя Києва прослідковується на кількох рівнях. По-перше, безпосереднє живе побутування традиційної музики в середовищі різних груп киян. По-друге, опосередковано, через активізацію етномузикологічних досліджень і творчість композиторів, для яких народна пісня стала джерелом натхнення, демонстрацією своєї громадянської позиції. Залучення до композиторської творчості фольклорних джерел було одним з характерних явищ українського романтизму в музиці⁶⁸. Українське обличчя дореволюційного Києва дуже яскраво проявлялося саме у музиці, де жили і творили видатні українські класики: Микола Лисенко, Олександр Кошиць, Кирило Стеценко, Микола Тютчевський. На жаль, ця сторона музичного життя міста не достатньо міцно увійшла у сформований образ Києва, який у багатьох асоціюється, в першу чергу, з містом російської культури.

У спогадах Олександра Кошиця – про українські пісні, які були популярними в середовищі семінаристів. Тут дуже багато влучних цитат для характеристики української складової музичного життя. Наведемо для прикладу враження про перший рік навчання в Київській духовній семінарії: «Що торкається світського співу українського, то семінарія в цьому відношенні була для мене цілком одкровенням, новий світ; треба б писати цілі розділи про семінарію і семінаристів того часу як носіїв української музичної культури»⁶⁹. Описуючи прогулянки Києвом з друзями-семінарстами, Кошиць часто згадує українські пісні, які вони співали: «...сиділи на Флорівській горі і дивились на сині широкі простори Дніпра. Увесь час наспівували “Ой, Дніпре, мій Дніпре” та пісню “Ох і закувала сива зозуленька”»⁷⁰.

Побутування традиційної музики в Києві є доволі слабо дослідженою темою, хоча її й можна проілюструвати багатьма прикладами з джерел особового походження та художньої літератури. Наприклад, у творі Івана Нечуя-Левицького «Вечір на Владимирській горі» знаходимо згадки про традиційну форму дозвілля – вулицю з українськими піснями та танцями.

Згадки про традиційні танці і співи є в інших творах Івана Нечуя-Левицького:

*«Горпина. Авжеж танцювати веселіше, ніж лягати. Розступіться, куми мої милі!
Горпина Корнійвна гуляє.*

Всі розступаються на обидва боки.

[У танець виступають декотрі міщанки].

*Гострохвостий в одній сорочці садить гопака»*⁷¹.

Духовна музика. Київ здавна був містом паломництва, куди приїздили прочани не лише з усієї України, а й з різних країн світу. У образі Києва як православної святині важливим атрибутом була церковна музика. А. В. Смишляк⁷², досліджуючи картину світу людини XIX ст. через її втілення в системі та практиці богослужбового співу, масштабує цю модель до розмірів сакрального простору «міських стін» Києва, сакральні топоси якого відлунювали в уяві сучасників образом Нового Єрусалима. Богослужбовий спів, який вписаний у сакральну,

⁶⁸ Корній, Л. П. Історія української музики. Частина 3. XIX ст. С. 15.

⁶⁹ Кошиць, О. Спогади. С. 146

⁷⁰ Там само. С. 151.

⁷¹ Нечуй-Левицький, І. На Кожум'яках. Твори у двох томах. 2. С. 500.

⁷² Смишляк, А. В. «Музика мовчання»: церковно-музичні традиції київських монастирів (XIX – початок XX ст.). С. 24-38.

соціальну та культурну топографію міста, є своєрідною моделлю соціально-релігійних відносин і стану релігійної свідомості⁷³.

Православні храми та навчальні заклади століттями були осередками професійної музичної освіти. Київ славився як релігійний центр, сюди стікалися паломники з різних куточків України та світу. При храмах існували хори, особливу славу серед киян мали хори Софійського, Михайлівського та Братського монастирів. Ґрунтовну музичну освіту здобували студенти Київської духовної семінарії та Київської духовної академії. Друга половина XIX ст., звертають увагу дослідники, – особливий період в історії української духовної музики. Тут перетнулися чинники кількох визначальних епох і рівнів: вона формувалася, з одного боку, на ґрунті бароково-класицистичного та романтичного дискурсів, а з іншого – адміністративно-державницьким регламентуванням⁷⁴.

Враження про церковні хори займають помітне місце в спогадах тогочасних киян. Олександр Кошиць, пригадуючи свої перші роки навчання в Києві, писав: «Тут я почув спершу справжні хори церковні, тут я вперше побачив і почув геніального Якова Степановича Калішевського, прекрасний хор у Михайлівському монастирі (диригентом був Макаревич), хор залізничників в Десятинній церкві Москальова й інші хори церковні – їх було безліч і всі вони були прекрасні і дуже музикальні навіть на теперішню мою оцінку»⁷⁵.

Музичні газети та журнали є цікавим джерелом для дослідження музичної атмосфери міста. Вибір спеціалізованих видань та інформація про події музично-театрального життя помітно розширюються ближче до початку XX ст. У 1850-х вже з'явилися окремі рубрики на кшталт «зрелища», але відомості про події музично-концертного життя подавалися досить стисло поряд з іншими новинами.

Почали виходити газети, які спеціалізувалися на подіях мистецького життя. Вони інформували читачів про заходи, які мали відбутися найближчим часом (у кожному номері інформація навіть підсумовувалася в окремій графі «зрелища и увеселения»). Найвідомішою київською газетою мистецького спрямування була «Жизнь и искусство», де розміщувалися анонси подій, відгуки про вистави, інформація про світові музичні новинки.

Музичні магазини, майстерні та фабрики музичних інструментів.

Музичні магазини пропонували широкий асортимент модних у Європі музичних інструментів. Якщо спочатку це були переважно представництва закордонних фірм, то з часом кількість місцевих збільшується. У Києві в цей період з'являється велика кількість магазинів нот та музичних інструментів (депо): Г. І. Мекленбурга, Кує, Б. Корейво, Стробля, І. Індржишека, Ідзіковського тощо. Наприкінці XIX ст. музичних крамниць, фабрик, майстерень налічувалося у Києві понад сорок⁷⁶. І. Індржишек був не лише власником музичного магазину та майстерень з виробництва та ремонту музичних інструментів у Києві, а й засновником київської фірми грампласту «Екстрафон»⁷⁷.

У путівниках Києвом кінця XIX ст. містилися адреси вчителів музики, з понад 20 адрес більшість – на території *Старого міста або Липок*.

⁷³ Смишляк, А. В. «Музика мовчання»... С. 25-26.

⁷⁴ Історія української музики в 6 томах. 2009. 2: XIX ст. К., С. 70.

⁷⁵ Кошиць, О. Спогади. С. 146.

⁷⁶ Історія української музики в 6 томах. С. 466.

⁷⁷ Рибаків, М. О. Невідомі та маловідомі сторінки історії Києва. С. 304-305.

Реклама музичних інструментів (з путівника В. Бублика, 1890)

Реклама магазину музичних інструментів (з путівника В. Бублика, 1890)

Магазини («депо») та офіси фабрик музичних інструментів, нот також розташовувалися у Старому місті (у більшості випадків – на одній з вулиць утворених під час забудови першої половини – середини XIX ст.).

Висновок. У туристичний образ Києва варто було б інтегрувати більше музичних складових, які б відбивали колорит та історію міста, а також характерне поєднання традиційної культури, духовної музики та глобальних тенденцій. Друга половина XIX – початок XX ст. містить багато таких матеріалів: творчі академічні колективи, традиційні музики, аматорське виконавство, а також – цікаві постаті київських музикантів, крізь діяльність яких можна відчуті проблеми та атмосферу відповідної епохи.

Література

- Арзили, А. Ю. 2017. Структура ментально-семиотической системы городской среды. *Містобудування та територіальне планування*. 65. 51-62.
- Берест, Р. Я. 2019. Історичний аспект сучасного туристичного бренду України. *Туристичний бренд як фактор формування позитивного іміджу України на світовому ринку. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Львів, 42-44.
- Біловодська, О. А., Гайдабрус Н. В. 2012. Теоретико-методичні засади створення бренду міста. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 1. 35-43
- Бойко, І. Д., Король О. Д., Бичкова В. М. 2010. Окремі положення розробки бренду туристичної дестинації на прикладі м. Чернівці. *Географія та туризм*. 7. 70-75.
- Булат, Т., Філенко Т. 2009. Світ Миколи Лисенка: національна ідентичність, музика і політика України XIX – поч. XX ст. Київ. 408 с.
- Диса, К. 2016. Образ модерного міста в путівниках по Києву межі XIX – XX ст. Живучи в модерному місті. Київ. 82-95.
- Дорогих, Л. В. 1998. Аматорське мистецтво як історико-культурне явище (на матеріалах України другої половини XIX ст.): *автореф. дис... канд. іст. наук: 17.00.01; Київ. держ. ун-т культури і мистецтв*. К., 20 с.
- Жизнь и искусство. 1895, 1 июля. Киев, 79. 1.
- Жизнь и искусство. 1893, 29 декабря. Киев, 16. 1.
- Історія української музики в 6 томах. 2009. 2: XIX ст. К., 800 с.
- Киевский календарь на 1898 год. Авторы В. Д. Бублик и А. Яромлович. К., 193 с.
http://www.otkudarodom.ua/sites/default/files/pdfs/1898_kievskiy_kalendar.pdf.
- Корній, Л. П. 2001. Історія української музики. Частина 3. XIX ст. Київ – Нью-Йорк, 408 с.
- Кошиць, О. 1995. Спогади. К.: Рада, 384 с.
- Кучай, О. В. 2014. Умови та шляхи формування іміджу Києва як європейського культурно-історичного центру. *Регіональна економіка*. 1. 149-157.
- Музиченко-Козловська, О. В. Теоретико-методичні засади туристичного брендингу міста (на прикладі м. Львова). <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33789/1/10-63-70.pdf>.
- Музиченко-Козловська, О. В. 2014. Туристичний брендинг: сутність, складові та переваги. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 797. 396-402.
- Мусяченко, О. С. 2020. Путівники кінця XIX – початку XX ст. про музичне середовище Києва. *Сторінки історії: збірник наукових праць*. 50. 24-35.
- Мусяченко, О. С. 2013. Музичне середовище Києва другої половини XIX – початку XX століття як соціокультурне явище. *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Київ і кияни: доба Бориса Грінченка»*. 189-197.
- Мусяченко, О. С. 2016. Дослідження образу музичного життя Києва другої половини XIX – початку XX ст. на сторінках друкованих джерел. *Наукометричний журнал ScienceRise*, 9. 1 (26). 23-31.
- Нечуй-Левицький, І. 1977. На Кожум'яках. Твори у двох томах. 2. К., 501 с.

- О'Коннор-Вілінська, Валерія Олександрівна. 1936. Лисенки й Старицькі: спогади (1 файл: 86, 3 Мб). Львів: З друк. Вид. спілки "Діло". <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=8709>.
- Оболенцева, Л. В., Костіна К. М. 2019. Туристичний імідж території: проблеми формування, управління та розвитку. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 52. 56-64.
- Олексюк, О. М. 2006. Музична педагогіка. К., 188 с.
- Рибаков, М. О. 1997. Невідомі та маловідомі сторінки історії Києва. К., 370 с.
- Русова, Софія. 1996. Мої спомини. Київ: Україна. Віта, 208 с.
- Смирнова, Т. А., Приварникова І. Ю. 2015. Формування бранда міста як інноваційний шлях підвищення його привабливості для туризму. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій.* 5. 93-100.
- Смишляк, А. В. 2015. «Музика мовчання»: церковно-музичні традиції київських монастирів (XIX – початок XX ст.). *Сторінки історії.* 40. 24-38.

Архівні матеріали

- ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр. 108. Отчет старшины цеха Аша о расходах и приходе денежных сумм. 1 арк.
- ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.52. Отчет бывшего старшины музыкального цеха. 2 арк.
- ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.55. Удостоверения личности мещан музыкального цеха с описанием примет. 156 арк.
- ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.67. Книга музыкального Цеха для записи прихода денег поступающих от Мастеров подмастерьев и учеников при записке их в Цех и при выдаче свидетельств. 68 арк.
- ДАК. Ф.336. Оп.1. Спр.80. Удостоверения, постановления, рапорт, жалобы учеников. 98 арк.

References

- Arzili, A.YU. 2017. Struktura mental'no-semiotychnoyi systemy mis'koho seredovyshcha. [*The structure of the mental-semiotic system of the urban environment*]. Mistobuduvannya ta terytorial'ne planuvannya [*Mistobuduvannya and territorial planning*]. 65. 51-62 [in Russian].
- Berest R.Ia. 2019. Istorychnyi aspekt suchasnoho turystychnoho brendu Ukrainy. [*Historical aspect of the modern tourist brand of Ukraine*]. *Turystychnyi brend yak faktor formuvannya pozytyvnoho imidzhu Ukrainy na svitovomu rynku. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii*. [Tourist brand as a factor in forming a positive image of Ukraine on the world market. *Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical Internet conference*]. Lviv, 42-44 [in Ukrainian].
- Bilovodska O. A., Haidabrus N. V. 2012. Teoretyko-metodychni zasady stvorennia brenda mista. [*Theoretical and methodological principles of creating a city brand*]. *Marketynh i menedzhment innovatsii* [*Marketing and innovation management*]. 1. 35-43 [in Ukrainian].
- Boiko I. D., Korol O. D., Bychkova V. M. 2010. Okremi polozhennia rozrobky brendu turystychnoi destynatsii na prykladi m. Chernivtsi [*Some provisions for the development of a brand of a tourist destination on the example of Chernivtsi*]. *Neohrafiia ta turyzm* [*Geography and tourism*]. 7. 70-75 [in Ukrainian].
- Bulat, T., Filenko, T., 2009. Svit Mykoly Lysenka. Natsionalna identychnist, muzyka i polityka Ukrainy XIX – pochatku XX st. [*World of Mykola Lysenko. National identity, music and policy of Ukraine on the XIX – at the beginning of the XX centuries*]. New-York-Kyiv [in Ukrainian].

- Dorohykh, L. V. 1998. Amatorske mystetstvo yak istoryko-kulturne yavyshe [na materialakh Ukrainy dr.pol. XIX st.]. [*Amateur art as a historical and cultural phenomenon [based on materials of Ukraine of the second half of the XIX century]*]. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
- Dysa, K. 2016. Obraz modernogho mista v putivnykakh po Kyjevu mezhi XIX–XX st. [The image of a modern city in guidebooks around Kyiv at the turn of the XIX–XX centuries]. *Zhyvuchy v modernomu misti [Living in a modern city]*. Kyiv. 82-95 [in Ukrainian].
- Zhizn' i iskusstvo. 1895, July 1. Kiev, 79. 4 s. [in Russian].
- Zhizn' i iskusstvo. 1893, December 29. Kiev. 16. 4 s. [in Russian].
- Istoriia ukrainskoi muzyky v 6 tomakh. Tom 2: XIX st. [*History of Ukrainian music in 6 volumes. Vol.2: XIX c.*]. 2009. Kyiv. 800 p. [in Ukrainian].
- Kiyevskiy kalendar na 1898 god. Avtori V. D. Bublik i A. Yarmolovich. [*Kiev calendar, 1898*]. Kyiv. 193 p. [in Russian].
http://www.otkudarodom.ua/sites/default/files/pdfs/1898_kievskiy_kalendar.pdf.
- Kornii, L.P. 2001. Istoriia ukrainskoi muzyky. Chastyna 3. XIX st. [*History of Ukrainian music. Part 3. XIX century*]. Kyiv – New York, 408 p. [in Ukrainian].
- Koshyts, O. 1995. Spohady [Memoirs]. Kyiv: Rada, 1995. 384 s. [in Ukrainian].
- Kuchai, O.V. 2014. Umovy ta shliakhy formuvannia imidzhu Kyieva yak yevropeiskoho kulturno-istorychnoho tsentru [Conditions and ways of creating the image of Kyiv as a European cultural and historical center]. *Rehionalna ekonomika [Regional economy]*. 1. 149-157. [in Ukrainian].
- Musiiachenko, O. S. 2020. Putivnyky kintsia XIX – pochatku XX st. pro muzychne seredovyshe Kyieva [*Guidebooks of the Late XIX – Early XX Cent. about the Musical Environment of Kyiv*]. *Storinky istorii: zbirnyk naukovykh prats [Pages of history: a collection of scientific works]*. 50. 24-35 [in Ukrainian].
- Musiiachenko, O. S. 2016. Doslidzhennia obrazu muzychnoho zhyttia Kyieva druhoi polovyny XIX – pochatku XX st. na storinkakh drukovanykh dzherel [*Researching of the image of the musical life of Kyiv in the second half of the XIX – early XX centuries. on the pages of printed sources*]. *Naukometrychnyi zhurnal ScienceRise [Scientometric journal ScienceRise]*. 9, 1 (26). 23-31 [in Ukrainian].
- Musiiachenko, O. S. 2013. Muzychne seredovyshe Kyieva druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolittia yak sotsiokulturne yavyshe [*The musical environment of Kyiv of the second half of the XIXth – early XXth century as a sociocultural phenomenon*]. *Materialy III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Kyiv i kyiany: doba Borysa Hrinchenka» [Materials of the III All-Ukrainian scientific-practical conference "Kyiv and Kyivites: the era of Borys Hrinchenko]*. 189-197 [in Ukrainian].
- Muzychenko-Kozlovska, O. V. Teoretyko-metodychni zasady turystychnoho brendynhu mista (na prykladi m. Lvova) [*Theoretical and methodological principles of tourist branding of the city (on the example of Lviv)*]. <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33789/1/10-63-70.pdf>.
- Muzychenko-Kozlovska, O. V. 2014. Turystychnyi brendynh: sutnist, skladovi ta perevahy [*Tourism branding: essence, components and advantages*]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu "Lvivska politehnika". Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku [Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development]*. 797. 396-402 [in Ukrainian].
- Nechui-Levytsky, I. 1977. *Na Kozhumiakakh [At Kozhumiaki]*. Tvory u dvokh tomakh.2. K., 501 s. [in Ukrainian].

- O’Konnor-Vilinska, Valeriia Oleksandrivna. 1936. Lysenky y Starytski. Spohady [*Lysenky and Starytsky. (Memoirs)*]. (1 fail: 86, 3 Mb). Lviv: Z druk. Vyd. spilky ”Dilo”.
<https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=8709>
- Obolentseva, L. V., Kostina K. M. 2019. Turystychnyi imidzh terytorii: problemy formuvannya, upravlinnia ta rozvytku [*Tourist image of the territory: problems of formation, management and development.*]. Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky [*Collection of scientific works of Cherkasy State Technological University. Series: Economic Sciences*]. 52. 56-64. [in Ukrainian].
- Oleksiuk O. M. 2006. Muzychna pedahohika. [Music pedagogy]. Kyiv, 188 p. [in Ukrainian].
- Rusova, Sofiia. 1996. Moi spomyny [*My memories*]. Kyiv. 208 p. [in Ukrainian].
- Rybakov, M. O. 1997. Nevidomi ta malovidomi storinky istorii Kyieva [*Unknown and little-known pages of the history of Kyiv*]. Kyiv, 370 p. [in Ukrainian].
- Smyrnova, T. A., Pryvarnykova I. Yu. 2015. Formuvannya brenda mista yak innovatsiinyi shliakh pidvyshchennia yoho pryvablyvosti dlia turyzmu [*Building a city brand as an innovative way to increase its attractiveness for tourism*]. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: Menedzhment innovatsii [*Bulletin of Dnipropetrovsk University. Series: Innovation Management*]. 5. 93-100 [in Ukrainian].
- Smyshliak, A. V. 2015. «Музыка мовчання»: tserkovno-muzychni tradytsii kyivskykh monastyriiv (XIX – pochatok XX st.) [*"Music of Silence": Sacred music traditions of Kyiv Monasteries (XIX – early XX centuries)*]. Сторінки історії [*Pages of history*]. 40. 24-38 [in Ukrainian].

Archive materials

- DAK. F.336. Op.1. Spr. 108. Otchet starshyny tsekha Asha o rashkodakh y prykhode denezhnykh summ [*Report of the foreman of the workshop Asha on the expenses and the receipt of funds*]. 1 ark. [in Russian].
- DAK. F.336. Op.1. Spr.52. Otchet byvsheho starshyny muzykalnoho tsekha [*Report of the former foreman of the music shop*]. 2 ark. [in Russian].
- DAK. F.336. Op.1. Spr.55. Udostovereniya lychnosti meshchan muzykalnoho tsekha s opysanyem prymet [*The identity cards of the philistines of the music workshop with a description*]. 156 ark. [in Russian].
- DAK. F.336. Op.1. Spr.67. Knyha muzykalnoho Tsekha dlia zapysy prykhoda denezh postupaishchykh ot Masterov podmasterev y uchenykov pry zapyske ykh v Tsekh y pry vydache svydetelstv [*The book of the Music Workshop for recording the arrival of money coming from the Masters, apprentices and apprentices when they are registered in the Workshop and when issuing certificates*]. 68 ark. [in Russian].
- DAK. F.336. Op.1. Spr.80. Udostovereniya, postanovleniya, raport, skarhy uchniv [*Удостоверения, постановления, рапорт, жалобы учеников*]. 98 ark. [in Russian].

УДК 929 Безбор:341.462.1]:94(477+470)"17"

Ярослав Чабан,
Київський університет імені Бориса Грінченка

**Олександр Безбородько як провідний дипломат та державний чиновник
Російської імперії останньої чверті XVIII ст.**

Олександр Андрійович Безбородько (14 березня 1747, Глухів, – 6 квітня 1799, Санкт-Петербург)

Йоганн Баптист Лампі Старший. Портрет О.А. Безбородька (1747–1799), 1794. Ермітаж.

Abstract. In the last quarter of the 18th century the Russian Empire had one of the key position in the forefront of the political life of the Old World. Representatives of Ukrainian origin had not the least place in this process. They were allowed to participate in governing the state at the general imperial level for the first time since the Pereyaslav Council in 1654.

One of such historical figures was Olexsandr Bezborod'ko (1747–1799), the member of the Little Russia board of Peter Rumyantsev, the State Secretary of Catherine the Great, the Chancellor, the Hofmeister, the Knight of the Order of Saint Andrew the Apostle the First-Called, the Order of

Alexander Nevsky, the Order of Saint John of Jerusalem (Maltese Cross), the Order of Saint Vladimir, the son of Glukhov General Judge.

However, despite the significant contribution of this historical figure, his personality is insufficiently studied due to the significant disproportionate research of the activities of Ukrainians in the highest circles of the Russian Empire in modern historiography. Thus, some historical personalities remain outside the research of modern historians, which, however, does not mean that their contribution to the development of Russian statehood is inferior to that of more famous figures.

In our article, we drew attention to the person of Oleksandr Bezborod'ko. We considered the main directions of his activity in the foreign and domestic policy of the Russian Empire, in the field of culture and his support of the Ukrainian fellowship.

Among the central issues of our study were the contribution of O. A. Bezborod'ko as the creator of the Declaration of Armed Neutrality in 1780 during the War of the North American colonies for Independence /the American War of Independence; his contribution as the creator of the Southern vector of the foreign policy of the Russian Empire in the alliance with the Austrian Kaiser Joseph II; his participation and contribution to the solution of the Crimean, Turkish and Polish issues; his development of the concept of the Greek project.

We explored the career path of Oleksandr Bezborod'ko as a leading diplomat and a state official of the Russian Empire of the last quarter of the 18th century from the official of the Little Russia board of Peter Rumyantsev to the State Secretary of Catherine II, her main speaker and State Secretary, the Count, the member of the Board of Foreign Affairs, the Hofmeister, and the Prince, the Chancellor of the Russian Empire during the reign of Paul I.

We highlighted the relationship of Oleksandr Bezborod'ko with Ukrainian fellowship, the attitude of the Chancellor to the Ukrainians, natives of Ukrainian lands, named these persons who made up his Ukrainian environment; we analyzed Bezborod'ko's activity in domestic politics, in the cultural sphere, in particular, in the historical field, we outlined the Chancellor's attitude to the Ukrainian lands and his typical manifestations of local patriotism; guided by existing concepts, we considered the figure of O.A. Bezborod'ko as a probable author of the anonymous work "History of the Rusiv" as the main document of the Ukrainian autonomy of the 18th – 19th centuries.

Keywords: Oleksandr Bezborod'ko, foreign policy of the Russian Empire, Southern vector, Eastern question, Crimean question, Turkish question, Greek project, Polish question, the second half – the last quarter of the 18th century, Ukrainian fellowship of Oleksandr Bezborod'ko, "History of the Rusiv".

Актуальність. Постать та діяльність О. А. Безбородька – талановитого представника українства у вищих колах Російської імперії – багато в чому є визначальною для Російської імперії останньої чверті XVIII ст. За період своєї роботи в сфері державного управління О. А. Безбородько пройшов шлях від помічника малоросійського правителя до канцлера – голови Колегії іноземних справ. Певною мірою постать канцлера О. А. Безбородька можна назвати знаковим прикладом прояву «локального патріотизму» щодо українських земель.

Метою статті є огляд життєвого шляху О. А. Безбородька з окресленням його діяльності як одного з провідних дипломатів Російської імперії та найближчих до імператриці Катерини II державних чиновників останньої чверті XVIII ст.

Для розкриття теми статті ми використали праці Є. Є. Борисовського⁷⁸, В. Володька⁷⁹, О. Л. Головцова⁸⁰, М. І. Григоровича⁸¹, М. П. Ерошкіна⁸², Є. П. Карновича⁸³, В. Й. Ключевського⁸⁴, О. М. Машкіна⁸⁵, С. М. Плохія⁸⁶, В. М. Половця⁸⁷, Є. В. Тарле⁸⁸, В. Г. Рубана⁸⁹, В. О. Шевчука⁹⁰.

Олександр Андрійович Безбородько народився 14 березня 1747 р. у м. Глухові в сім'ї Генерального судді Малоросійського краю Андрія Яковича Безбородька та Євдокії Михайлівни Забіли – доньки Михайла Тарасовича Забіли, Генерального судді Війська Запорозького⁹¹. Андрій Якович Безбородько розпочав кар'єру за гетьманування Данила Апостола як військовий канцелярист, став малоросійським генеральним писарем, вийшов у відставку в званні Генерального судді, що було другою посадою за значенням після самого гетьмана. Рід Безбородьків мав давнє шляхетське походження, хоча й, на думку російського

⁷⁸ Борисовский, Е. Е. 2012. А.А. Безбородко как видный представитель консервативной традиции государственно-правового развития России конца XVIII в. Право и политика. М.: Nota Bene, 322-326.

⁷⁹ Володько, В. 16 березня 2011. Українці, які створили імперію. Універсальний бюрократ Безбородько. *Історична правда*. <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/03/16/32129/>.

⁸⁰ Головцов, А. Л. 2018. Primus inter pares (О первых меж равных). К.: Альфа Реклама, Кн. первая. 328 с.

⁸¹ Григорович, Н. И. 1879. Канцлер князь А. А. Безбородко в связи с событиями его времени. Сборник императорского Русского исторического общества. СПб.: Тип. В.С. Балашева, 26. 649 с. <https://www.prlib.ru/item/363663>; <http://elibrary.ru/nodes/10286-t-26-1879>.

⁸² Ерошкин, Н. П. 1983. История государственных учреждений дореволюционной России. М.: Высшая школа, 352 с.

⁸³ Карнович, Е. П. 1884. Князь А. А. Безбородко /Замечательные и загадочные личности XVIII и XIX столетий. Санкт-Петербург: А. С. Суворин, 520 с. http://az.lib.ru/k/karnowich_e_p/text_07_bezbordko-oldorfo.shtml.

⁸⁴ Ключевский, В. О. 2005. Русская история. Полный курс лекций. М.: Олма-ПРЕСС Образование. 974 с.

⁸⁵ Машкін, О. М. 2013. Князь О.А Безбородько на тлі своєї епохи: людина, начальник, адміністратор, політик. Проблеми історії України XIX – початку XX ст.: Зб. наук. пр. 22. 402-412. http://history.org.ua/JournALL/xix/xix_2013_22/27.pdf.

⁸⁶ Плохій, Сергій. 2014. Діалог через кордони: українські історики у пошуках автора «Історії Русів». 239-250. *Україна на історіографічній мапі міжвоєнної Європи / Ukraine on the Historiographic Map of Interwar Europe: Матеріали міжнародної наукової конференції (Мюнхен, Німеччина, 1-3 липня 2012 р.)*. Ред. рада: Я. Мельник, С. Плохій, Ф. Е. Сисин, В. Смолій, О. Юркова (відп. секр.); Авт. кол.: В. Адагуров, Т. Боряк, В. Верстюк, М. фон Гаген, Я. Грицак, Л. Зашкільняк, З. Е. Когут, М. Мозер, О. Павлишин, С. Плохій, А. Портнов, Ф. Е. Сисин, О. Юркова. Український Вільний Університет; Східноєвропейський Інститут ім. В'ячеслава Липинського; Гарвардський Інститут Українських Студій; Канадський Інститут Українських Студій; Альбертський університет; Інститут Історії України НАН України; Мюнхенський Університет Людвіга-Максиміліана. К.: Інститут історії України. 251 с. <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6810-4/978-966-02-6810-4.pdf>.

⁸⁷ Половец, В. 2018. Олександр Андрійович Безбородько (1747–1799). *Сіверянський літопис*. 1-2. 322-331.

⁸⁸ Тарле, Е. В. 1941–1944. Крымская война. Москва-Ленинград. 463 с.

⁸⁹ Рубан, В. Г. 1777. Краткая летопись Малыя России. Санкт-Петербург: Типография Х. Ф. Клена, 118 с. <https://archive.org/details/ruban1777/page/n23/mode/2up>.

⁹⁰ Шевчук, В. О. 1991. Нерозгадані таємниці Історії Русів. К.: Радянський письменник. 5-28. <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv9.htm>.

⁹¹ Машкін, О. М. Князь О. А Безбородько на тлі своєї епохи: людина, начальник, адміністратор, політик. С. 404.

історика й бібліографа ХІХ ст. М. І. Григоровича, був «не богат родовитостью»⁹². Предок Безбородьків на ім'я Дем'ян Ксенжницький виступав на стороні Богдана Хмельницького під час Національно-визвольної війни українського народу проти Речі Посполитої середини ХVІІ ст. За легендою, в одному з боїв йому відрубали підборіддя, через що козаки нарекли його «Безбородим». Це прізвисько, яке шляхтич передав своїм нащадкам, остаточно витіснило його справжнє прізвище⁹³.

Початкову освіту Олександр Андрійович отримав від батька. Прекрасна пам'ять, ясність мислення, здатність швидко і гарно формулювати свої думки, визначили подальше навчання О. А. Безбородька у Києво-Могилянській академії, де ґрунтовно вивчались філософія, риторика, поетика, грецька, латинська та російська мови. Завершивши навчання у 1765 р., О. А. Безбородько отримав звання бунчукового товариша та, за сприяння батька, почав службу секретарем в особистій канцелярії Малоросійської колегії генерал-губернатора П. О. Румянцева.

Під час російсько-турецької війни 1768–1774 рр. О. А. Безбородько відповідав за таємну переписку генерала П. О. Румянцева, а також особисто командував малоросійськими полками – Ніжинським, Лубенським та Миргородським. У 1774 р. О. А. Безбородько отримав чин київського полковника. У 1774 р. під час переговорів у Кючук–Кайнарджі він відповідав за цінні подарунки для турецької делегації, що свідчило про велику довіру до нього з боку П. О. Румянцева, який за цей вигідний мирний договір отримав від імператриці Катерини ІІ жезл фельдмаршала та додаток до прізвища – Задунайський, на знак успішних військових дій, перенесених на задунайські території. Фельдмаршал і генерал-губернатор П. О. Румянцев-Задунайський особисто відрекомендував імператриці Катерині ІІ талановитого О. А. Безбородька: «представляю вашему величеству алмаз в коре: ваш ум даст ему цену»⁹⁴.

Після цього О. А. Безбородько розпочав загальноімперську діяльність, перебуваючи на державній службі. У Санкт-Петербурзі в 1775 р. він отримав посаду одного зі статс-секретарів імператриці. Феноменальна пам'ять, уміння виявляти тактовність та професіоналізм у вирішенні найбільш делікатних справ дозволили йому стати головним доповідачем Катерини ІІ⁹⁵, згодом отримати статус «*primus inter pares*» – першого серед рівних. О. А. Безбородько керував майже повністю всім листуванням імператриці у справах Сенату, Синоду, Адміралтейства, Колегії іноземних справ. Таємні питання – листування у справах Брауншвейгської сім'ї, московських масонів, самозванців, О. М. Радищева, вирішувались за активної участі Олександра Андрійовича. Саме за його головування Колегія статс-секретарів перетворилася на важливий придворний орган у вирішенні всіх справ, що надсилалися на отримання дозволу чи підтвердження Катерини ІІ⁹⁶.

У 1780 р. Катерина ІІ надала О. А. Безбородьку звання генерал-майора та посаду члена Колегії іноземних справ. Діяльність у цій сфері принесла йому справжнє визнання в Російській

⁹² Григорович, Н. И. Канцлер князь А. А. Безбородко в связи с событиями его времени. С. 1.

⁹³ Карнович, Е. П. Князь А. А. Безбородко. С. 273.

⁹⁴ Григорович, Н. И. Канцлер князь А.А. Безбородко в связи с событиями его времени. С. 30.

⁹⁵ Борисовский, Е. Е. А. А. Безбородко как видный представитель консервативной традиции государственно правового развития России конца ХVІІІ в. С. 324.

⁹⁶ Ерошкин, Н. П. История государственных учреждений дореволюционной России. С. 87.

імперії та Європі. У 1784 р. за наказом імператриці О. А. Безбородько став членом Російської академії.

Як відомо, у другій половині – останній чверті XVIII ст. суттєво актуалізувалось *східне питання*⁹⁷, що для Російської імперії означало й *чорноморську проблему*. У результаті російсько-турецьких війн та дипломатичної боротьби Російська імперія поширила свої територіальні володіння до берегів Чорного моря, отримала можливість проходу свого флоту через протоки Босфор та Дарданелли, легітимізувала можливість своєї протекції над християнським населенням Балкан.

У другій половині XVIII ст. на геополітичному обрії значне місце посіло *польське питання*. Російська дипломатія розглядала Річ Посполиту потенційно слабкою державою, значно залежною від Російської імперії. Перехід Австрії та Пруссії до політики розділу Речі Посполитої змінив бачення Росією майбутнього Польщі. У 80-х роках XVIII ст. Російська імперія намагалася послабити британські позиції в Середземномор'ї та Північній Америці. У 1780 р., під час Війни за Незалежність північноамериканських колоній, була розроблена т. зв. «Декларація о вооруженном нейтралитете». Залучення до неї Данії та Швеції призвело до закриття Балтійського моря для кораблів воюючих сторін⁹⁸.

У 80-і роки XVIII ст. відбулось остаточне утвердження російсько-австрійського союзу, ідея якого сформувалася під час перебування австрійського імператора Йосифа II у спільній подорожі з Катериною II землям польськими землями. Російсько-австрійський союз не був закріплений юридично, це було лише особисте листування правителів. Проте, можливість підтримки Австрії у вирішенні російсько-турецького питання дозволила Катерині II сформуванню власне бачення політичної конфігурації Європи – розробити геополітичний *Грецький проєкт*, який передбачав відновлення Візантійської імперії зі столицею Константинополь у Стамбулі – створення Російською імперією на Балканах грецької держави-васала після остаточного знищення турецької влади в регіоні на чолі з онуком російської імператриці, якому було б дано ім'я засновника міста – Костянтин⁹⁹. Хоча втілити цей проєкт і не вдалося, він суттєво вплинув на європейську політику, трансформуючись у *східне питання*¹⁰⁰.

Для розуміння змісту та вагомості дипломатичної діяльності О. А. Безбородька нагадаємо, що впродовж останньої чверті XVIII ст. Російська імперія суттєво закріпила свій статус на міжнародній арені. Провідними напрямками діяльності російської дипломатії було

⁹⁷ Східне питання, прийняте в дипломатії та історичній літературі умовне позначення міжнародних суперечностей і конфліктів кінця XVIII – початку XX ст., пов'язаних із занепадом, розпадом і розділом Османської імперії, поширенням національно-визвольного руху серед народів, що населяли імперію, боротьбою великих європейських держав, – Російської імперії, Австро-Угорщини (до 1867 р. – Австрійської імперії), Великої Британії, Німецької імперії (до 1871 – Королівства Пруссії), Франції, Італії, а згодом і США, – за її володіння, в першу чергу – європейські.

⁹⁸ Борисовский, Е. Е. А. А. Безбородко как видный представитель консервативной традиции государственно-правового развития России конца XVIII в. С. 324.

⁹⁹ Головцов, А. Л. PRIMUS INTER PARES (О первых меж равных). С.13-14. Половец, В. Олександр Андрійович Безбородько (1747–1799). С. 16.

¹⁰⁰ Ключевский В. О. Русская история. Полный курс лекций. С. 833-834.

створення *північного вектору*, вирішення *східного* та *польського питань*, послаблення Великої Британії під час Війни за Незалежність північноамериканських колоній, боротьба з революційною Францією. У вирішення цих питань багато зусиль доклав О. А. Безбородько.

За декілька років дипломатичної роботи О. А. Безбородько став автором низки фундаментальних документів, що ознаменували новий напрям розвитку зовнішньої політики Російської імперії. Насамперед, це *«Маніфест о вооружённом нейтралитете»* 1780 р., прийнятий під час Війни за незалежність США (1775–1783 рр.). Маніфестом була оголошена вільна торгівля з обома сторонами конфлікту будь-якими товарами, не пов'язаними з військовою сферою, захист торгового флоту нейтральних держав за допомогою союзу Російської імперії з Данією і Швецією. На думку Є. Є. Борисовського, ця робота фактично лягла в основу міжнародного морського права¹⁰¹.

Важливим наслідком дипломатії О. А. Безбородька став перехід зовнішньої політики Російської імперії до *південного вектору* – союзу з австрійським кайзером Йосифом II. Праця О. А. Безбородька *«Мемориал по делам политическим»* містила план боротьби з Османською імперією, і була адресована особисто австрійському імператору¹⁰².

На початку 1780-х рр. О. А. Безбородько брав діяльну участь у вирішенні *кримського питання*. В 1776 р. у записці імператриці він коротко окреслив історію татар із головною тезою про те, що незалежність Криму – це фікція, тоді як Російська імперія постійно потерпала від татарських витівок¹⁰³. У 1783 р. саме О. А. Безбородько створив текст *«Маніфесту про приєднання Кримського ханства»*. Насильницьке включення території Кримського ханства до складу Російської імперії – анексія Криму – завершилось 19 квітня 1783 р. 28 грудня 1783 р. Російська імперія і Османська імперія підписали *«Акт про приєднання до Російської імперії Криму, Тамані та Кубані»*. Російська анексія Криму була записана в Ясському мирному договорі, за яким за Російською імперією закріплювалось все окуповане нею Північне Причорномор'я.

Як подяку за віддану службу Катерина II у 1784 р. надала Олександрю Андрійовичу Безбородьку графський титул й особистий графський герб з девізом – *«labore et zelo»* – *«працею і прагненням»*. У 1786 р. він став членом Ради імператриці, а з кінця 1780-х рр. – щоденним доповідачем Катерини II з усіх найважливіших питань¹⁰⁴. Коли у серпні 1790 р. зусиллями О. А. Безбородька було укладено Верельський мир Російської імперії зі Швецією на умовах непорушності довоєнних кордонів, Катерина II відзначила заслуги О. А. Безбородька чином дійсного таємного радника.

О. А. Безбородько брав участь в роботі «ліквідаційної комісії» по Кримському ханству, готував документи по двох розділах Речі Посполитої. Дипломатичним тріумфом О. А.

¹⁰¹ Борисовский, Е. Е. А. А. Безбородко как видный представитель консервативной традиции государственно-правового развития России конца XVIII в. С. 324.

¹⁰² Ключевский, В. О. Русская история. Полный курс лекций. С.750.

¹⁰³ Там само. С. 745.

¹⁰⁴ Володько, В. Українці, які створили імперію. Універсальний бюрократ Безбородько.
<http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/03/16/32129/>.

Безбородька стало знищення Речі Посполитої як держави. Він майстерно балансував між обома сторонами конфлікту – владою Речі Посполитої в особі останнього короля Польського, Великого князя Литовського Станіслава Августа Понятовського та шляхетською опозицією, яку уособлювали Станіслав Щенсний Потоцький та Северин Жевуський. О. А. Безбородько вважається автором Торговицької конфедерації, саме він зв'язував Катерину II з повстанцями.

О. А. Безбородько брав участь у підписанні в Санкт-Петербурзі в 1795 р. російсько-австрійського та російсько-пруського договорів, за яким Річ Посполита втретє була поділена і знищена. Імператори країн-учасниць розділу Речі Посполитої зобов'язалися не включати в титулатуру згадку про Королівство Польське, щоб не залишити про нього жодного спогаду. Етнічні польські землі відійшли до Австрії і Пруссії, Російська імперія отримала литовські, білоруські та частину українських земель.

Найвищим проявом дипломатичної діяльності О. А. Безбородька стало вирішення *турецького питання*¹⁰⁵. Олександр Андрійович виступив як блискучий дипломат та безпосередній автор Яського мирного договору 1791 р. після перемоги Російської імперії у російсько-турецькій війні 1787–1791 рр.¹⁰⁶ Зокрема він домогся відмови Туреччини від претензій на Крим та Кубань, що дало можливість Росії посилити свої позиції в цих регіонах. Російська імперія отримала велику дипломатичну перемогу, яка ознаменувала вектор її подальшого розвитку на наступне XIX ст.

За внесок у розробку, підписання та впровадження Яського мирного договору 1791 р. із Османською імперією О. А. Безбородько отримав від імператриці Катерини II Грамоту, Оливову гілку та села в українських та білоруських землях із п'ятьма тисячами кріпаків¹⁰⁷.

Постать Олександра Андрійовича Безбородька – одна з найбільш цікавих і неоднозначних в історії Російської імперії останньої чверті XVIII ст.: головний архітектор зовнішньої політики Катерини II, геніальний чиновник-універсал, непересічний інтелектуал, відзначений титулом князя та вищим цивільним чином канцлера у Російській імперії в 1797 р. імператором Павлом I, кавалер найвищої нагороди цієї держави – ордену Св. апостола Андрія Первозванного, поціновувач світських бесід та витворів мистецтва. За відгуками сучасників, зібрана О. А. Безбородьком унікальна колекція картин, бронзи й порцеляни, свідчила про його витончений смак. Більшість картин із колекції О. А. Безбородька зараз знаходиться в Росії в Ермітажі та Російському музеї Санкт-Петербургу, частина колекції знаходиться у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя.

О. А. Безбородько особливо прихильно ставився до представників українства, всіляко підтримував вихідців із Малоросії, які пізніше стали частиною цілого сузір'я українців у мистецькому та державницькому житті Російської імперії. У найближчому колі спілкування О. А. Безбородька у різні періоди перебували такі українці, як Дмитро Прокопович Трощинський (1749–1829), Василь Васильович Капніст (1758–1823), Віктор Павлович

¹⁰⁵ Карнович, Е. П. Князь А.А. Безбородко. С.304.

¹⁰⁶ Половец, В. Олександр Андрійович Безбородько (1747–1799). С.325.

¹⁰⁷ Там само. С.326.

Кочубей (1768–1834), Григорій Петрович Милорадович (1765–1828), Осип Степанович Судієнко (1742–1807), Іван Григорович Туманський (1740–1798).

Особливою була дружба О. А. Безбородька з Василем Григоровичем Рубаном (1742–1795). О. А. Безбородько цікавився історією української землі, своєї Батьківщини. У 1777 р. О. А. Безбородько оформив додатки для праці В. Г. Рубана *«Краткая летопись Малой России с 1506 по 1776 год, с изъяснением настоящего образа тамошнего правления и с приобщением списка прежде бывших гетманов, генеральных старшин, полковников и иерархов»* і склав повний список (з короткими характеристиками) усіх українських гетьманів, генеральних писарів, суддів, підскарбіїв, хорунжих, осавулів, полковників дев'яти українських полків, які становили військо гетьмана. Він навів близько трьохсот прізвищ людей, які входили до вищих військових та цивільних органів управління України, дав деяким з них короткі, але влучні характеристики¹⁰⁸.

У листі до батька О. А. Безбородько згадував про майбутнє перевидання доопрацьованого варіанту цієї праці. Виходячи з цього, а також з низки інших обставин, сучасні дослідники, зокрема Валерій Олександрович Шевчук, вважають О. А. Безбородька одним з ймовірних авторів «Історії Русів». Однак, це питання є дискусійним і залишається відкритим. В тексті «Історії Русів» є дуже багато речей, які можна пов'язати як з текстом «Короткого літопису» так і з особистісними рисами О. А. Безбородька, який мав дуже багато спільного з анонімним таємничим автором «Історії Русів». Однак, на думку В. О. Шевчука подібні схожості можна знайти у біографіях інших представників козацької еліти того часу¹⁰⁹.

Ми поділяємо думку В. О. Шевчука про те, що канцлер *«хоч і виявляв український патріотизм, [однак] був високим сановником Російської держави... тобто належав не до того прошарку освіченого українського громадянства, яке чинило опір насиллю над Україною, а до того, котрі під умови російського деспотизму прилашувалися і зберігали свій патріотизм у лояльних рамках, навіть спричинилися укріпленню того-таки самодержавства на Україні»*¹¹⁰.

Якщо з плином часу історична наука доведе авторство О. А. Безбородька «Історії Русів», тоді, за влучним виразом Сергія Плохія, вона б *«повернула Україні забутого сина, якого історики-народники вважали черговим зрадником батьківщини»*¹¹¹. Тому в питанні авторства «Історії Русів» та у дискурсі щодо віддаленості О. А. Безбородька від течії українських автономістів, на нашу думку, ще зарано ставити крапку.

Визначний представник українства у вищих колах Російської імперії, О. А. Безбородько заповів кошти на створення у козацькому полковому місті Ніжин в Україні навчального

¹⁰⁸ Рубан, В. Г. Краткая летопись Малая Россия. <https://archive.org/details/ruban1777/page/n23/mode/2up>.

¹⁰⁹ Шевчук, В. О. Нерозгадані таємниці Історії Русів. <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv9.htm>.

¹¹⁰ Там само.

¹¹¹ Плохій, Сергій. Діалог через кордони: українські історики у пошуках автора «Історії Русів». С.239-250. <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6810-4/978-966-02-6810-4.pdf>.

закладу університетського типу, який поклав початок вищій освіті в усій Лівобережній Україні. *Гімназія вищих наук князя Безбородька*, заснована 1805 р., відкрита 1820 р., 1834 р. перейменована у *Лицей князя Безбородько*, надавала широку гуманітарну освіту дітям дворян та духовенства, славилася по всій Російській імперії як привілейований навчальний заклад, що давав енциклопедичну вищу освіту й призначався для дітей небагатих дворян. У 1875 р. Лицей був перейменований у *Ніжинський історико-філологічний інститут князя Безбородька*. Сьогодні це *Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*. До створення Гімназії вищих наук князя Безбородька долучилися брат канцлера – Ілля Андрійович Безбородько та його друзі – Осип Степанович Судієнко, Олександр Борисович Куракін.

В останні роки свого життя О. А. Безбородько домігся від імператора Павла I відновлення в Україні Генерального суду та деяких інших козацьких установ, скасованих Катериною II.

За роки своєї служби Російській імперії О. А. Безбородько отримав її найвищі державні нагороди, став кавалером орденів: Святого рівноапостольного князя Володимира першого ступеня (1782), Святого благовірного князя Олександра Невського (1784), Святого апостола Андрія Первозванного (1797), Святого Іоанна Єрусалимського (1797) тощо.

Помер О. А. Безбородько 17 квітня 1799 р. від паралічу в 52 роки в Санкт-Петербурзі, похований в Олександро-Невській Лаврі.

Висновки. О. А. Безбородько, завдяки своєму блискучому розуму, надзвичайній обдарованості та працьовитості, став видатним українським та російським державним діячем козацько-старшинського походження, талановитим дипломатом, полковником Ніжинського та Київського козацьких полків Війська Запорозького, членом Російської академії, почесним членом Академії мистецтв, імперським сенатором, світлішим князем Російської імперії, канцлером за імператора Павла I, успішним реформатором внутрішнього життя Російської імперії. Він мав значний вплив на імператрицю Катерину II та на імператора Павла I.

Постать О. А. Безбородька багато в чому є визначальною для Російської імперії останньої чверті XVIII ст. За 1765–1799 рр. своєї діяльності О. А. Безбородько пройшов шлях від помічника малоросійського правителя до канцлера Російської імперії – голови Колегії іноземних справ. Діяльність у цій сфері принесла йому справжнє визнання в Російській імперії та Європі. Олександр Андрійович Безбородько був автором – творцем найважливіших дипломатичних документів свого часу – Кючук-Кайнарджійського договору 1774 р., Маніфесту про збройний нейтралітет 1780 р., Маніфесту про приєднання Кримського ханства 1783 р., Ясського мирного договору 1791 р., конвенції про третій розділ Речі Посполитої 1795 р.

В особі О. А. Безбородька, на нашу думку, варто бачити людину двох мислень – великоросійського та українського. Працюючи на вершині чиновницького апарату Російської імперії, він, однак, пам'ятав про своє українське походження, любив свою українську землю та культуру.

Література

- Борисовский, Е. Е. 2012. А. А. Безбородко как видный представитель консервативной традиции государственно-правового развития России конца XVIII в. Право и политика. М.: Nota Bene, 322-326.
- Володько, В. 16 березня 2011. Українці, які створили імперію. Універсальний бюрократ Безбородько. *Історична правда*. <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/03/16/32129/>.
- Головцов, А. Л. 2018. Primus inter pares (О первых меж равных). К.: Альфа Реклама, Кн. первая. 328 с.
- Григорович, Н. И. 1879. Канцлер князь А.А. Безбородко в связи с событиями его времени. Сборник императорского Русского исторического общества. СПб.: Тип. В.С. Балашева, 26. 649 с. <https://www.prlib.ru/item/363663>.
- <http://elibr.shpl.ru/ru/nodes/10286-t-26-1879>.
- Ерошкин, Н. П. 1983. История государственных учреждений дореволюционной России. М.: Высшая школа, 352 с.
- Карнович, Е. П. 1884. Князь А. А. Безбородко. /Замечательные и загадочные личности XVIII и XIX столетий. Санкт-Петербург: А. С. Суворин, 520 с.
- http://az.lib.ru/k/karnowich_e_p/text_07_bezbordko-oldorfo.shtml.
- Ключевский, В. О. 2005. Русская история. Полный курс лекций. М.: Олма-ПРЕСС Образование. 974 с.
- Машкін, О. М. 2013. Князь О. А Безбородько на тлі своєї епохи: людина, начальник, адміністратор, політик. Проблеми історії України XIX – початку XX ст.: Зб. наук. пр. 22. 402-412. http://history.org.ua/JournALL/xix/xix_2013_22/27.pdf.
- Плохій, Сергій. 2014. Діалог через кордони: українські історики у пошуках автора «Історії Русів». 239-250. *Україна на історіографічній мапі міжвоєнної Європи / Ukraine on the Historiographic Map of Interwar Europe: Матеріали міжнародної наукової конференції (Мюнхен, Німеччина, 1-3 липня 2012 р.)*. Ред. рада: Я. Мельник, С. Плохій, Ф. Е. Сисин, В. Смолій, О. Юркова (відп. секр.); Авт. кол.: В. Ададуrow, Т. Боряк, В. Верстюк, М. фон Гаген, Я. Грицак, Л. Зашкільняк, З. Е. Когут, М. Мозер, О. Павлишин, С. Плохій, А. Портнов, Ф. Е. Сисин, О. Юркова. Український Вільний Університет; Східноєвропейський Інститут ім. В'ячеслава Липинського; Гарвардський Інститут Українських Студій; Канадський Інститут Українських Студій; Альбертський університет; Інститут Історії України НАН України; Мюнхенський Університет Людвіга-Максиміліана. К.: Інститут історії України. 251 с.
- <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6810-4/978-966-02-6810-4.pdf>.
- Половець, В. 2018. Олександр Андрійович Безбородько (1747–1799). *Сіверянський літопис*. 1-2. 322-331.
- Тарле, Е. В. 1941–1944. Крымская война. Москва-Ленинград. 463 с.

Рубан, В. Г. 1777. Краткая летопись Малыя Россіи. Санкт-Петербург: Типография Х. Ф. Клена, 118 с. <https://archive.org/details/ruban1777/page/n23/mode/2up>.

Шевчук, В. О. 1991. Нерозгадані таємниці Історії Русів. К.: Радянський письменник. 5-28. <http://litopys.org.ua/istrus/rusiv9.htm>.

References

Borisovskiy, Ye. Ye. 2012. A. A. Bezborodko kak vidnyy predstavitel' konservativnoy traditsii gosudarstvenno-pravovogo razvitiya Rossii kontsa XVIII v. [A. A. *Bezborodko as a prominent representative of the conservative tradition of state and legal development of Russia at the end of the 16th century*]. Pravo i politika [Law and politics]. М.: Nota Bene, 322-326 [in Russian].

Volod'ko, V. March 16, 2011. Ukrayintsi, yaki stvoryly imperiyu. Universal'nyy byurokrat Bezborod'ko. Istorychna Pravda [Ukrainians who created the empire. Universal bureaucrat Bezborodko]. Istorychna pravda [Historical truth]. [in Ukrainian].

<http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/03/16/32129/>.

Golovtsov, A. L. 2018. Primus inter pares (O pervykh mezh ravnykh) [Primus inter pares (About the first between equals)]. Kyiv: Al'fa Reklama, Book one. 328 s. [in Russian].

Grigorovich, N. I. 1879. Kantsler knyaz' A. A. Bezborodko v svyazi s sobytiyami yego vremeni. Sbornik imperatorskogo Russkogo istoricheskogo obshchestva [Chancellor Prince A.A. *Bezborodko in connection with the events of his time. Collection of the Imperial Russian Historical Society*]. SPb.: Tip. V.S. Balasheva. 26. 649 s. [in Russian].

Yeroshkin, N. P. 1983. Istoriya gosudarstvennykh uchrezhdeniy dorevolyutsionnoy Rossii [The history of state institutions in pre-revolutionary Russia]. М.: Vysshaya shkola. 352 s. [in Russian].

Karnovich, Ye. P. 1884. Knyaz' A. A. Bezborodko /Zamechatel'nyye i zagadochnyye lichnosti XVIII i XIX stoletiy [Prince A. A. *Bezborodko / Remarkable and mysterious personalities of the 18th and 19th centuries*]. SPb.: A. S. Suvorin. 520 s. [in Russian].

http://az.lib.ru/k/karnowich_e_p/text_07_bezbordko-oldorfo.shtml.

Klyuchevskiy, V. O. 2005. Russkaya istoriya. Polnyy kurs lektsiy [Russian history. Full course of lectures]. М.: Olma-PRESS Education. 974 s. [in Russian].

Mashkin, O. M. 2013. Knyaz' O. A Bezborod'ko na tli svoeyi epokhy: lyudyna, nachal'nyk, administrator, polityk [Prince OA *Bezborodko against the background of his era: man, chief, administrator, politician*]. Problemy istoriyi Ukrayiny XIX – pochatku XX st.: Zb. nauk. pr. [Problems of the history of Ukraine in the XIX - early XX centuries: Coll. Science]. 22. 402-412 [in Ukrainian].

Plokhyy, Serhiy. 2014. Dialoh cherez kordony: ukrayins'ki istoryky u poshukakh avtora «Istoriyi Rusiv» [Dialogue across borders: Ukrainian historians in search of the author of "History of Rusiv"]. 239-250. Ukraine on the Historiographic Map of Interwar Europe: Proceedings of the International Scientific Conference (Munich, Germany, July 1-3, 2012). Ed. Council: J.

Melnyk, S. Plohiy, F. E. Sysyn, V. Smoliiy, O. Yurkova (responsible secretary); Author Col.: V. Adadurov, T. Boryak, V. Verstyuk, M. von Hagen, J. Hrytsak, L. Zashkilnyak, Z. E. Kohut, M. Moser, O. Pavlyshyn, S. Plohiy, A. Portnov, F. E. Sisin, O. Yurkova. Ukrainian Free University; Eastern European Institute. Vyacheslav Lypynsky; Harvard Institute of Ukrainian Studies; Canadian Institute of Ukrainian Studies; University of Alberta; Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine; Ludwig-Maximilian University of Munich. K.: Institute of History of Ukraine. 251 s. [in Ukrainian].
<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6810-4/978-966-02-6810-4.pdf>

Polovets', V. 2018. Oleksandr Andriyovych Bezborod'ko (1747–1799) [*Alexander Andreevich Bezborodko (1747–1799)*]. Siveryans'kyi litopys [*Severyansky chronicle*]. 1-2. 322-331 [in Ukrainian].

Tarle, Ye. V. 1941–1944. Krymskaya voyna [*Crimean War*]. Moscow-Leningrad. 463 s. [in Russian].

Ruban, V. G. 1777. Kratkaya letopis' Malyya Rossii [*A Brief Chronicle of Maliy Rossii*]. SPb.: Printing house H.F. Klena, 118 s. [in Russian].

<https://archive.org/details/ruban1777/page/n23/mode/2up>.

Shevchuk, V. O. 1991. Neroz-hadani tayemnytsi Istoriyi Rusiv [*Unsolved mysteries of the History of Rus*]. Kyiv: Radyans'kyi pys'mennyk. 5-28 [in Ukrainian].

<http://litopys.org.ua/istrus/rusiv9.htm>.

УДК 929 Кон:94(477)

Ольга Ковалець,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Олександр Кониський – життя, присвячене Україні

Олександр Якович Кониський (1836-1900)

Abstract. The article is devoted to the personality of Oleksandr Konys'ky (1836–1900), a Ukrainian public figure, enlightener, writer, pedagogue, translator, publisher, lexicographer, professional lawyer, journalist, author of the words of the spiritual hymn “Prayer for Ukraine”, the translator of the Taras Shevchenko Diary, the founder of Shevchenko studies, a bright personality in the Ukrainian social, political and literary process of the second half of the 19th century.

The relevance of the article consists in researching his life and multifaceted activities.

Oleksandr Konys'ky defended the interests of Ukrainianness and Ukrainians throughout all his life. He did not compromise in the national cause. He awakened the indifferents by his writings and words. He burned with love for Ukraine and ignited with this fire the hearts of many of his

spiritual followers. Behind this fire of love were his real deeds, his foresight and talent to see the future, his belief and conviction that Ukraine would gain independence.

His greatest work, the spiritual hymn “Prayer for Ukraine”, he wrote in 1885, 135 years ago. Oleksandr Konys’ky sincerely believed that with the words of his prayer: “Lord, oh the Great and Almighty, / Protect our beloved Ukraine, / Bless her with freedom and light / Of Your holy rays. / With learning and knowledge enlighten / Us, Your children small, / In love pure and everlasting / Let us, oh Lord, grow. / We pray, oh Lord Almighty, / Protect our beloved Ukraine, / Grant our people and country / All your kindness and grace. / Bless us with freedom, bless us with wisdom, / Guide into kind world, / Bless us, oh Lord, with good fortune / For ever and evermore”, – will grow the future Ukrainians of the future Ukrainian independent state.

Educator-enlightener Oleksandr Konys’ky considered his goal to form the national consciousness and self-consciousness of the Ukrainian people through enlightenment, education, dissemination of knowledge, literacy of children and adults. He had many ideas, was optimistic, showed energy and great activity in public life.

Oleksandr Konys’ky was a key figure in the national liberation movement of the second half of the 19th century. Oleksandr Konis’ky was the creator of the ideological mental image of the modern Ukrainian. He was the first independent of the Ukrainian hromadivs’kyu movement. He became the organizer of the national Ukrainian science and put a dividing line between the Russian and Ukrainian science.

Oleksandr Konys’ky was the first truly Ukrainian conciliar, he stood at the cradle of the formation of all-Ukrainian culture in Galicia: a united literary language, a common fiction, a single national science, synchronized socio-political activities in the international arena.

Keywords: Olexandr Konys’ky, Ukrainianness, enlightener, national consciousness, education, enlightenment, independence, conciliarism, national liberation movement, founder of Shevchenko studies, second half of the 19th century, Kyiv.

Актуальність. Серед особистостей, які зробили неоціненний внесок в українську культуру, науку, політику свого часу наполегливою буденною працею повноправно виділяється ім’я Олександра Яковича Кониського (1836–1900). Без згадування діяльності О. Я. Кониського на ниві українського громадського життя та письменства не можливо уявити другу половину XIX ст.

Увесь свій вік О. Я. Кониський боронив інтереси українства, не йдучи на жодні компроміси в національній справі, *«будив сонних і письмом і словом», «горів любов’ю до України і цим вогнем запалював серця своїх численних духовних вихованців»*. За цим вогнем любові стояли реальні справи, а далекоглядність О. Я. Кониського, його талант бачити перспективу, його віра в те, що Україна своє осягне, вражають і сьогодні. Свій найвеличніший твір – духовний гімн під назвою *«Молитва за Україну»*, що вже 135 років від часу створення у 1885 р. лунає українською землею, О. Я. Кониський написав для дитячого хору. Він щиро вірив, що зі словами його молитви: «Боже Великий, єдиний, Русь–Україну храни...» зростатимуть майбутні українці майбутньої незалежної держави. Ці слова завжди були й залишаються дуже вагомими в наш час. Ми вважаємо, що вивчення

життєвого шляху та різнопланової діяльності О. Я. Кониського є дуже актуальним у наш час.

Мета статті – дослідити життєвий шлях та діяльність Олександра Яковича Кониського (1836–1900).

Для дослідження теми статті ми проаналізували праці М. Возняка¹¹², І. Б. Гирича¹¹³, І. Денисюк¹¹⁴, Л. В. Домбровської¹¹⁵, В. Дудко¹¹⁶, О. В. Дяченко¹¹⁷, О. Іваненко¹¹⁸, О. О.

¹¹² Возняк, М. 1929. Ол. Кониський і перші томи «Записок» (З додатком його листів до Митр. Дикарева). *Записки НТШ / під ред. К. Студинського й І. Крип'якевича*. Львів. 150. 338-390.

¹¹³ Гирич, Ігор. 2011. «Можна любити Україну так, як її любив Кониський, – але більш, як він, – любити не можна» (До 175-річчя від народження Олександра Кониського, одного з фундаторів НТШ). *Вісник НТШ: інформаційне видання / Світова Рада Наукового товариства ім. Т. Шевченка*. Львів. 46. 22-26.

http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14619/1/8_lubov%20Kapunskogoi.pdf

Гирич, Ігор. Олександр Кониський – батько української культурно-політичної окремішності.

<http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/413-ihor-hyrych-oleksandr-konyskyi-batko-ukrainskoikulturno-politychnoi-okremishnosti>.

¹¹⁴ Денисюк, І. Виховне спрямування творів О. Кониського для дітей в аспекті становлення української національної школи. http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N142/N142p022-026.pdf.

¹¹⁵ Домбровська, Л. В. 2013. Олександр Якович Кониський (1836–1900) – видатний український просвітник, культурно-громадський діяч, письменник, педагог. *Українська біографістика*. 10. 198-211.

¹¹⁶ Дудко, В. 1998. Полтавська громада початку 1860-х рр. у листах Дмитра Пильчикова до Василя Білозерського. *Київська старовина*. 155-178.

¹¹⁷ Дяченко, О. В. 2006. Національна ідея в поглядах О. Я. Кониського. *Проблеми політичної історії України: [зб. наук. праць / наук. ред. Шляхов О. Б.]*. 97-101.

Дяченко, О. В. (2018). Педагогічна діяльність Олександра Кониського. *Проблеми політичної історії України*. 13. 6-16.

¹¹⁸ Іваненко, Ольга. (2016). Хранитель українського слова. *Календар знаменних і пам'ятних дат / Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова"*. 3. 47-58.

Мисюра¹¹⁹, С. М. Панькової¹²⁰, В. В. Томазова¹²¹ та І. Б. Усенко¹²² в Енциклопедії історії України, матеріали навчального посібника «Видатні українці»¹²³.

«Я не знав людини, що більше, ніж він, жила життям батьківщини, страждала її горем, була щаслива з її щастя. Можна любити Україну так, як її любив Кониський, але більше, як він – любити не можна». Олександр Лотоцький

Олександр Якович Кониський – український письменник, педагог, громадський та культурний діяч, перекладач, видавець, лексикограф, адвокат та журналіст. Ця людина освоїла дуже багато професій, але не менше зробила і справ. Результат яких ми можемо спостерігати і зараз.

Молоді роки життя Олександра Яковича Кониського – це «епоха великих реформ». Зміни в суспільно-політичному житті Російської імперії в середині XIX ст. (відміна кріпосного права, лібералізація суспільного життя) пробудили українську інтелігенцію і спонукали до праці за всебічну демократизацію суспільного життя, до творчої діяльності, викликали бажання поширювати знання серед простих людей, розвивати громадські форми народної освіти, утверджувати рівність жінок в освітній справі. Все це сприяло зародженню такого унікального явища в суспільному житті країни як «Громади» – нелегальні товариства, які ставили за мету формування національної свідомості й самосвідомості українського народу через просвітництво, освіту, поширення знань, навчання грамоти дітей і дорослих. Такими прагненнями жила й полтавська інтелігенція. Гурток утворив влітку 1861 р. Полтавську громаду, серед активних організаторів якої був О. Я. Кониський, як відзначає О. О. Мисюра¹²⁴.

Олександр Якович разом з іншими членами Полтавської громади турбувався про відкриття недільних шкіл для простолюду, яких за короткий проміжок часу з'явилося в місті п'ять, засвідчує у своїй статті С. М. Панькова. Турбуючись про якість і результати

¹¹⁹ Мисюра, О.О. 2005. Феномен Олександра Кониського (1936-1900). Матеріали науково-методичного семінару. *Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції*. Чернівці. 2003. Вип. IV. 138-146.

Мисюра, О. О. 2004. Громадівська діяльність Олександра Кониського. *Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції*. Чернівці. V. 145-157. Мисюра, О. О. 2010. Кониський – засновник шевченкознавства. *Сіверянський літопис*. 6. 112-121. Мисюра, О. О. 2004. Суспільно-політична діяльність О. Кониського: полтавський період. *Сіверянський літопис*. 5-6. 3-6. Мисюра, О. О. 2005. Участь О. Кониського в утворенні Наукового товариства імені Т.Шевченка. *Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції*. Чернівці. VII. 115-130.

¹²⁰ Панькова, Світлана. 17 серпня 2016 р. Людина без компромісів. *День*, 147. <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/lyudyna-bez-kompromisiv>.

¹²¹ Томазов, В. В. 2008. Кониські. *Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон-Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України*. К.: Наукова думка, 568 с. <http://www.history.org.ua/?termin=Koniski>.

¹²² Усенко, І. Б. 2008. Кониський Олександр Якович. *Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон-Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України*. К.: Наукова думка. 568 с. http://www.history.org.ua/?termin=Koniskii_O.

¹²³ Кониський, Олександр Якович. 2005. Видатні українці. *Українська педагогіка в персоналіях – XIX століття. За ред. О.В. Сухомлинської / навч. посібник для студ. вищих навч. закладів, у 2-х книгах*. К.: Либідь. 1. 394-406.

¹²⁴ Мисюра, О. О. Феномен Олександра Кониського (1936–1900). 138-146.

навчання, Олександр Якович Кониський та його друзі звернули увагу на те, що учні не завжди розуміють російську мову, якою навчаються і якою написані всі підручники. В 1862 р. він разом із іншими членами Полтавської громади звернувся до Петербурзького комітету грамотності з клопотанням про запровадження української мови в школах¹²⁵.

Упродовж усіх років життя Олександр Якович Кониський багато друкувався як педагог. Відомі такі його праці: «Полтавська жіноча гімназія» (1861), «Становище шкільної освіти в Полтаві» (1861), «Чоловіча щоденна школа в Полтаві» (1862), «Про жіночу освіту взагалі та про Полтавську жіночу гімназію» (1862), «Освіта на західно-південній Україні» (1887), «Потреба реформи в освіті жіноцтва» (1888), «Потреба морального виховання» (1888), «Народна моральність на Україні» (1892). У своїх працях він ратував за допущення в народну школу української мови і за надання їй права «повного громадянства», наголошує О. О. Мисюра¹²⁶.

Як педагог-просвітник, він не міг змиритися з політикою царського уряду, спрямованою на русифікацію українського населення, вбачаючи в цьому велику шкоду для розвитку української нації як повноцінної серед інших народів. У 1874 р. Олександр Якович Кониський розпочав укладати «Читанку» українською мовою. До неї ввійшли найкращі твори українських письменників і поетів, про життя і діяльність кожного подавалися короткі відомості. Однак 18 травня 1876 р. вийшов Емський указ, який забороняв друкувати українські наукові й популярні книжки та підручники. Втративши надію видати «Читанку», Олександр Якович Кониський уклав збірку «Батьківщина», до якої мали ввійти найкращі твори українських письменників. Проте, «Батьківщину» друкувати не дозволили¹⁶.

Оптимізм, енергія та велика активність у суспільному житті сприяли тому, що в 1878 р. письменника і педагога Олександра Яковича Кониського обрали депутатом Київської міської ради. Знаючи його палку вдачу, можна тільки уявити, яку бурхливу діяльність він розгорнув, маючи статус депутата. Будь-яку можливість використовував Олександр Якович, аби виступити на користь українського слова. Писав статті, різні доповідні записки. У 1881 р. він порушив питання про навчання українською мовою в народній школі. Його стаття, надрукована в журналі «Семья и школа» (1881), викликала численні відгуки в російській пресі, у більшості з яких висловлювалася підтримка авторові. Згодом він видав український підручник «Грамматка, або Перша читанка за для початку вчень», зазначає М. Возняк¹²⁷.

У Олександра Яковича Кониського, як у педагога-просвітника, завжди було багато задумів, ідей, які він у «підросійській Україні» реалізувати не міг. Тому всю свою невгамовну енергію він щораз переносив до Галичини, сприяючи цим консолідації українських сил.

У серпні 1899 р. Олександр Якович Кониський підготував документ, у якому обґрунтував необхідність скасування утисків української мови, і подав його міністрові

¹²⁵ Усенко, І. Б. Кониський Олександр Якович. http://www.history.org.ua/?termin=Koniskii_O.

¹²⁶ Мисюра, О. О. Феномен Олександра Кониського (1936–1900). 138-146.

¹⁶ Кониський Олександр Якович. Видатні українці. 394-406.

¹²⁷ Возняк, М. Ол. Кониський і перші томи «Записок» (З додатком його листів до Митр. Дикарева). 338-390.

внутрішніх справ Російської імперії. Він переконував, що причина утисків – доноси людей злої волі, доводив їх безпідставність, показував, якої величезної шкоди завдають утиски українського слова, спиняючи просвіту українського народу. За визначенням І. Франка, це був останній голосний виступ Олександра Яковича Кониського в Росії.

Підсумуємо. Педагог-просвітник Олександр Якович Кониський вважав своєю метою формування національної свідомості й самосвідомості українського народу через просвітництво, освіту, поширення знань, навчання грамоти дітей і дорослих, мав багато задумів, ідей, був оптимістично налаштований, проявляв енергію та велику активність у суспільному житті.

Олександр Якович Кониський – відіграв неабияку роль у національно-визвольному русі другої половини XIX ст. На рівні масової свідомості та для фахівців його постать, на жаль, залишається малооціненою і малознаною.

У громадській позиції О. Я. Кониського яскраво проглядалася його незламна українськість, чітка постава на творення культурної окремішності, самобутності українців від росіян. На це була спрямована вся літературна, суспільно-політична та громадська робота О. Я. Кониського. Його фанатична цілеспрямованість і працездатність. Вважають, що він був першим послідовним українським самостійником. Ще від часів видання журналу «Основа» він долучився до українського руху. Патріотичну активність він проявляв і в інших місцях свого проживання: в Катеринославі, Києві. О. Я. Кониський усюди був публічним заступником українських інтересів, не боявся ніколи офіційних нагінок та поліційних переслідувань, підкреслює І. Б. Гирич¹²⁸.

У 1888 р. він написав відкритого листа міністру внутрішніх справ, вимагаючи припинити переслідування українського слова. Це свідчило про неабияку сміливість і незламність сили волі. В цьому О. Я. Кониський був для українського руху, схильного до компромісності, похлихливості перед владою, національної амбівалентності, білою вороною. Він постійно наживав ворогів, перебував тривалий час під слідством, але ніколи не втрачав активності й віри, відзначають В. Дудко та О. В. Дяченко¹²⁹.

О. Я. Кониський ідейно розійшовся з більшістю старогромадян через їхню мляву й невизначену позицію в ставленні до окремішності української культури. Категоричність і принциповість О. Я. Кониського в цих питаннях були винятковими, тому в кінці життя він залишився майже наодинці, зрозумілий вже наступному поколінню діячів, а не своїм одноліткам-українофілам.

О. Я. Кониський чітко вибудував розмежувальний кордон між українським та російським духовним простором і цим вказав на те, що служіння української інтелігенції

¹²⁸ Гирич, Ігор. «Можна любити Україну так, як її любив Кониський, – але більш, як він, – любити не можна». <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/14619>.

Гирич, Ігор. Олександр Кониський – батько української культурно-політичної окремішності. <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/413-ihor-hyrych-oleksandr-konyskyi-batko-ukrainskoikulturno-politychnoi-okremishnosti>.

¹²⁹ Дудко, В. Полтавська громада початку 1860-х рр. у листах Дмитра Пильчикова до Василя Білозерського. 155-178.

Дяченко, О. В. Національна ідея в поглядах О. Я. Кониського. 97-101.

відтак є завданням відродження власного народу. На це витрачалися впродовж десятирічч колосальні людські й інтелектуальні ресурси українства, що пропадали намарно для української справи, як підсумовує у своїх працях І. Б. Гирич

О. Я. Кониський – людина наступної генерації українських діячів – уперше виступив за принципове завершення періоду двомовності й перехід на письмову українську. Саме О. Я. Кониського варто вважати одним із творців власне української національної публіцистики і періодичних видань у Галичині. Він був постійним дописувачем усіх україномовних журналів Галичини у 1860-ті – 1890-ті роки, стояв біля джерел відновлення «Правди», в 1888 р., був її головним редактором.

Олександр Кониський став організатором національної української науки. До нього наші вчені лише почасти дозволяли собі бути українськими науковцями, більшу частину життя присвячуючи себе великодержавним російській, польській, австрійській наукам.

Підсумуємо. Олександр Якович Кониський – відіграв неабияку роль у національновизвольному русі другої половини ХІХ ст. Саме О. Я. Кониський, як підкреслюють сучасні вчені, є творцем ідейно-ментального образу сучасного українця та першим самостійником українського громадського руху. Сьогодні в пантеоні українства високо стоять постаті визначних громадських діячів, його духовних учнів Олександра Барвінського, Михайла Грушевського, Сергія Єфремова, Олександра Лотоцького, Василя Доманицького.

О. Я. Кониський був *«організаційним осередком тодішнього українського життя»*, першим речником націотворчої ваги українського літературного слова, яке мало творити українську духовно-культурну окремішність від Росії і Польщі, був одним із небагатьох підросійських публіцистів, який писав лише українською мовою. Кredo діяльності Олександра Кониського – *«в революцію я не вірю і не покладаю на неї ніякої надії, я вірю тільки в добро од освіти і любові»* – може вважатися гаслом українського культурництва Олександр Кониський став організатором національної української науки. Вододіл між російською і українською науками поставив саме О. Кониський, стверджує С. М. Панькова¹³⁰.

О. Я. Кониський найбільше з усіх наддніпрянських українців зрозумів громадські переваги конституційного ладу Австро-Угорщини і прозорливо запропонував перенести всеукраїнську політичну діяльність на галицький ґрунт. Політика «Нової ери», промотором якої з підросійського боку виступав О. Я. Кониський, була тією точкою неповернення для України, яка остаточно розірвала з проросійським вектором української політики і почала відлік незалежного українського часу.

Олександр Кониський був першим по-справжньому українським соборником, серед головних культурних об'єднувачів підросійської і підавстрійської України, головним речником ідеї «Галичина – український П'ємонт», стояв біля колиски формування в Галичині зародків спільної всеукраїнської культури: об'єднаної літературної мови, спільної

¹³⁰ Панькова, Світлана. Людина без компромісів. <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/lyudyna-bez-kompromisiv>.
Томазов, В. В. Кониські. <http://www.history.org.ua/?termin=Koniski>.
Мисюра, О. О. Громадівська діяльність Олександра Кониського. 145-157.

художньої літератури, єдиної національної науки, синхронізованої суспільно-політичної діяльності на міжнародній арені.

Самого себе О. Я. Кониський вважав у першу чергу громадським діячем, потім уже поетом, письменником, публіцистом, навіть світським релігійним діячем, тільки не вченим, хоча останні десять років свого життя він в основному присвятив науковій роботі. За цей час О. Я. Кониський написав першу повну біографію Тараса Григоровича Шевченка, фактично ставши засновником шевченкознавства та на довгі роки визначивши рамки, в яких розвивалася ця галузь науки.

Незважаючи на те, що на початок роботи Олександра Яковича над біографією поета вже існували праці на визначену тему, саме йому випала доля повідати про життя і творчість українського генія на такому рівні, щоб він став основою окремого наукового напрямку. Поштовхом до написання О. Я. Кониським біографії Т. Г. Шевченка стала подія в 1891 р., а саме справа про реорганізацію Літературного товариства імені Тараса Шевченка на Наукове товариство. Тому першим виданням зреформованого Товариства мав стати повний, докладний опис життя Тараса Григоровича Шевченка, написаний його рідною мовою. З того часу і розпочалася велика і кропітка робота з упорядкування систематичного огляду вже відомого і розкиданого «в часописах двох держав» життєписного матеріалу про Кобзаря. Найбільше таких шевченкознавчих розвідок і публікацій містив на той час журнал «Киевская старина». З огляду на доступні джерела Олександр Якович взявся до праці. Всі зібрані матеріали він мав критично опрацювати й проаналізувати. Величезної наполегливості і працездатності вимагала від О. Я. Кониського, та місія, яку він взяв на себе з дослідження життя цього Великого Кобзаря. *«Впродовж майже п'яти літ я не жалів ні часу, ні праці, ні коштів на збирання матеріалу і на неминуче потрібні поїздки по кілька разів на села, де перебував Шевченко під час важливих моментів свого віку до заслання»,* – так описував свою працю сам Олександр Якович в своєму щоденнику, який опрацював О. О. Мисюра¹³¹.

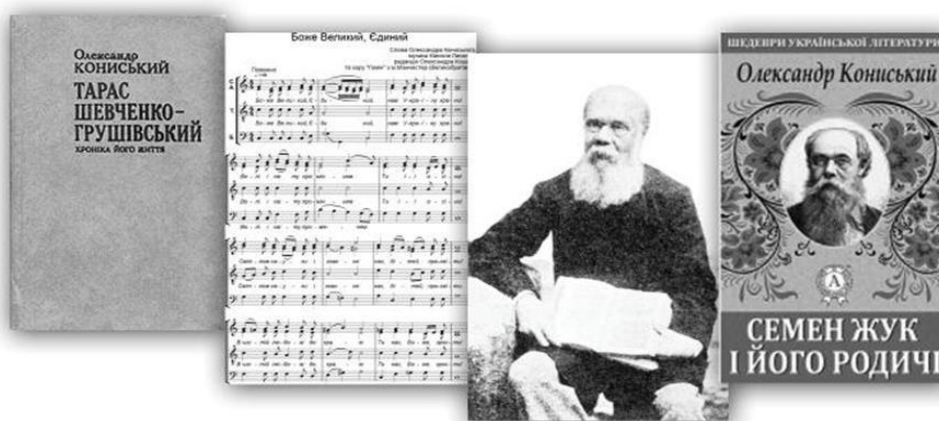
Результатом багатолітнього дослідження, яке О. Я. Кониський закінчив на початку серпня 1896 р., стало написання ряду нарисів, які він друкував окремими частинами до 1897 р. на сторінках «Зорі» та «Записок НТШ», починаючи з першого їх тому¹³². За життя Олександра Яковича було опубліковано десять таких розвідок, одинадцять вийшла вже після його смерті в інших періодичних виданнях та окремих брошурах. Усі вони були доопрацьовані для окремого видання, що й побачило світ під назвою «Тарас Шевченко – Грушівський: Хроніка його життя» (Т.І – 1898 р.; Т.ІІ – 1901 р., що вийшов теж по смерті автора), добачає О. О. Мисюра у праці «Кониський – засновник шевченкознавства», відзначаючи О. Я. Кониського – як засновника шевченкознавства у науці¹³³. У Росії було видано скорочений переклад під назвою «Жизнь украинского поэта Т. Г. Шевченка». О. Я. Кониського справді можна вважати засновником шевченкознавства як окремої дисципліни. Він зробив усе, щоб до виходу в світ нової повної біографії Тараса Шевченка, підготовленої П. Зайцевим, понад півстоліття суспільство могло користуватися його науковим доробком.

¹³¹ Мисюра, О. О. Громадівська діяльність Олександра Кониського. 145-157.

¹³² Мисюра, О. О. Кониський - засновник шевченкознавства. 112-121.

¹³³ Там само.

Разом з тим, він уперше надрукував і науково обґрунтував існування цілого ряду невідомих до того поезій Шевченка. Як визначає С. М. Панькова, це склало важливий здобуток для української літератури. На відміну від своїх попередників, котрі мало вивчали творчість Тараса Шевченка як художника, О. Я. Кониський зацікавився і його мистецькою біографією. Олександр Якович намагався опублікувати все, що було йому відомо на той час, але робити це було вкрай важко, бо практично всі мистецькі твори були розкидані по приватних колекціях і не мали опису, цим питанням ніхто ніколи не цікавився¹³⁴.

Отже, О. Я. Кониського слід вважати засновником шевченкознавства як окремої галузі науки, проведена ним велика робота вдало переконує в цьому своїми результатами. Олександр Якович охопив своїм дослідженням набагато більше віх життя поета, ніж того вимагала проста хроніка.

Висновки. Український громадський діяч ліберального напрямку, педагог, письменник, перекладач, видавець, лексикограф, професійний адвокат, журналіст, автор слів духовного гімну «Молитва за Україну», перекладу «Щоденника» Тараса Шевченка, засновник шевченкознавства Олександр Якович Кониський (1836–1900) – яскрава особистість в українському громадському, політичному та літературному процесі другої половини XIX ст. Його життя було нелегким та багато в чому типовим для українського діяча тієї доби. У нього дуже рано виявилися здібності до літературної творчості і водночас талант організатора. Роки дитинства і юності, матеріальні нестатки та хвороби, державна служба в роки Кримської війни, заслання та наступні поневіряння загартували його волю, сформували здатність перемагати власні негаразди та ворожість оточення. А знайомство з життям і побутом різних верств населення – покріпаченого селянства, козацтва, чиновників, духівництва, урядовців – стало джерельною базою для художніх та публіцистичних творів письменника та поета.

«Нічого в людях вище за щирість я не ставлю: щирість я вважаю за першу і головну основу моральності людської; шаную тільки авторитет праці реальної і патріотизму, доведеного фактами; перша і головна річ – піклуватися про своїх людей, вигодувати їх духом, доглядати їх, дбати, щоб більшало їх», – таким було життєве кредо Олександра

¹³⁴ Панькова, Світлана. Людина без компромісів. <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/lyudyna-bez-kompromisiv>.

Яковича Кониського. Головна справа життя, за його ж словами, – «на національному ґрунті ростити таку деревину, щоб під широкою трonoю її квітчався народний добробут цілої людності України»¹³⁵.

Увесь свій вік Олександр Якович Кониський боронив інтереси українства, не йдучи на жодні компроміси в національній справі, «будив сонних і письмом і словом», горів любов'ю до України і цим вогнем запалював серця своїх численних духовних вихованців. За цим вогнем любові стояли реальні справи, а далекоглядність О. Я. Кониського, його талант бачити перспективу, і віра в те, що Україна своє осягне, вражають і сьогодні. Свій найвеличніший твір – духовний гімн «Молитва за Україну», що вже понад 135 років від створення в 1885 р. звучить в українських храмах, написав для дитячого хору. Він щиро вірив, що зі словами його молитви: «Боже Великий, Єдиний, / Русь-Україну храни, / Волі і світу промінням / Ти її осіни. / Світлом науки і знання / всіх нас просвіти, / В чистій любові до краю, / Ти нас, Боже, зрости. / Молимося, Боже єдиний, / Русь-Україну храни, / Всі свої ласки-щедроти / Ти на люд наш зверни. / Дай йому волю, дай йому долю, / Дай доброго світу, / Щастя дай, Боже, народу / І многая, многая літа», – зростатимуть майбутні українці майбутньої незалежної держави. Ці слова завжди були й залишаються злободенними.

Література

- Возняк, М. 1929. Ол. Кониський і перші томи «Записок» (З додатком його листів до Митр. Дикарева). *Записки НТШ / під ред. К. Студинського й І. Крип'якевича*. Львів. 150. 338-390.
- Гирич, Ігор. 2011. «Можна любити Україну так, як її любив Кониський, – але більш, як він, – любить не можна» (До 175-річчя від народження Олександра Кониського, одного з фундаторів НТШ). *Вісник НТШ: інформаційне видання / Світова Рада Наукового товариства ім. Т. Шевченка*. Львів. 46. 22-26.
http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14619/1/8_lubov%20Kapunskogoi.pdf.
- Гирич, Ігор. Олександр Кониський – батько української культурно-політичної окремішності.
<http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/413-ihor-hyrych-oleksandr-konyskyibatko-ukrainskoi-kulturno-politychnoi-okremishnosti>.
- Денисюк, І. Виховне спрямування творів О. Кониського для дітей в аспекті становлення української національної школи.
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N142/N142p022-026.pdf.
- Домбровська, Л. В. 2013. Олександр Якович Кониський (1836–1900) – видатний український просвітник, культурно-громадський діяч, письменник, педагог. *Українська біографістика*. 10. 198-211.
- Дудко, В. 1998. Полтавська громада початку 1860-х рр. у листах Дмитра Пильчикова до Василя Білозерського. *Київська старовина*. 155-178.
- Дяченко, О. В. 2006. Національна ідея в поглядах О. Я. Кониського. *Проблеми політичної історії України: [зб. наук, праць / наук. ред. Шляхов О. Б.]*. 97-101.

¹³⁵ Кониський Олександр Якович. Видатні українці. С. 394-406.

Дяченко, О. В. 2018. Педагогічна діяльність Олександра Кониського. Проблеми політичної історії України. 13. 6-16.

Іваненко, Ольга. 2016. Хранитель українського слова. *Календар знаменних і пам'ятних дат / Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова"*. 3. 47-58.

Кониський, Олександр Якович. 2005. Видатні українці. *Українська педагогіка в персоналіях – XIX століття. За ред. О.В. Сухомлинської / навч. посібник для студ. вищих навч. закладів, у 2-х книгах*. К.: Либідь. 1. 394-406.

Мисюра, О. О. 2004. Громадівська діяльність Олександра Кониського. Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції. Чернігів. V. 145-157.

Мисюра, О. О. 2010. Кониський – засновник шевченкознавства. *Сіверянський літопис*. 6. 112-121.

Мисюра, О. О. 2004. Суспільно-політична діяльність О. Кониського: полтавський період. *Сіверянський літопис*. 5-6. 3-6.

Мисюра, О. О. 2005. Участь О. Кониського в утворенні Наукового товариства імені Т.Шевченка. *Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції*. Чернігів. VII. 115-130.

Мисюра, О.О. 2005. Феномен Олександра Кониського (1936-1900). Матеріали науковометодичного семінару. *Вища школа: проблеми, пошуки, тенденції*. Чернігів. 2003. Вип. IV. 138-146.

Панькова, Світлана. 17 серпня 2016 р. Людина без компромісів. *День*, 147.

<https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/lyudyna-bez-kompromisiv>.

Томазов, В. В. 2008. Кониські. *Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон-Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України*. К.: Наукова думка, 568 с. <http://www.history.org.ua/?termin=Koniski>.

Усенко, І. Б. 2008. Кониський Олександр Якович. *Енциклопедія історії України: Т. 5: КонКю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України*. К.: Наукова думка. 568 с. http://www.history.org.ua/?termin=Koniskii_O.

References

Voznyak, M. 1929. Ol. Konys'kyu i pershi tomy «Zapysok» (Z dodatkom yoho lystiv do Mytr. Dykareva) [Ol. Konys'kyu and the first volumes of "Notes" (with the addition of his letters to Mytr. Dykarev)]. *Zapysky NTSH / pid red. K. Studyns'koho y I. Kryp'yakevycha [Notes SSSh / ed. K. Studynsky and I. Krypyakevych]*. L'viv. 150. 338-390 [in Ukrainian].

Hurych, Ihor. 2011. «Mozhna lyubyt' Ukrainu tak, yak yiyi lyubyv Konys'kyu, – ale bil'sh, yak vin, – lyubyt' ne mozhna» (Do 175-richchya vid narodzhennya Oleksandra Konys'koho, odnoho z fundatoriv NTSH) [You can love Ukraine as Konys'kyu loved it - but more than he - you can not love" (To the 175th anniversary of the birth of Alexander Konys'kyu, one of the founders of SSSh)] *Visnyk NTSH: informatsiyne vydannya / Svitova Rada Naukovoho tovarystva im. T. Shevchenka [Bulletin of NTSh: information publication / World Council of the Scientific Society named after T. Shevchenko]*. 46. 22-26 [in Ukrainian].

http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/14619/1/8_lubov%20Kapunskogoi.pdf.

Hyrych, Ihor. Oleksandr Konys'kyy – bat'ko ukrayins'koyi kul'turno-politychnoyi okremishnosti [*Oleksandr Konys'kyy as the father of Ukrainian cultural and political separateness*] [in Ukrainian]. <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/413-ihor-hyrych-oleksandr-konyskyibatko-ukrainskoi-kulturno-politychnoi-okremishnosti>

Denysyuk, I. Vykhovne spryamuvannya tvoriv O. Konys'koho dlya ditey v aspekti stanovlennya ukrayins'koyi natsional'noyi shkoly [*Educational direction of O. Konys'kyy's works for children in the aspect of formation of the Ukrainian national school*] [in Ukrainian]. http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N142/N142p022-026.pdf.

Dombrovs'ka, L.V. 2013. Oleksandr Yakovych Konys'kyy (1836–1900) – vydatnyy ukrayins'kyy prosvitnyk, kul'turno-hromads'kyy diyach, pys'mennyk, pedahoh [*Oleksandr Yakovych Konys'kyy (1836–1900) an outstanding Ukrainian educator, cultural and public figure, writer, and teacher*]. *Ukrayins'ka biohrafistyka [Ukrainian biography]*. 10. 198-211 [in Ukrainian].

Dudko, V. 1998. Poltavs'ka hromada pochatku 1860-kh rr. u lystakh Dmytra Pyl'chykova do Vasylya Bilozers'koho [*Poltava community of the early 1860s in Dmytro Pylchikov's letters to Vasyl Bilozers'ky*]. *Kyyivs'ka starovyna [Kyiv antiquity]*. 2. 155-178 [in Ukrainian].

Dyachenko, O.V. 2006. Natsional'na ideya v pohlyadakh O. YA. Konys'koho [*The national idea in the views of O. Konysky*]. *Problemy politychnoyi istoriyi Ukrayiny: [zb. nauk, prats' / nauk. red. Shlyakhov O.B.] [Problems of political history of Ukraine: [collection. sciences, works / sciences. ed. Shlyakhov O.B.]*. 97-101 [in Ukrainian].

Dyachenko O.V. 2018. Pedahohichna diyal'nist' Oleksandra Konys'koho [*Pedagogical activity of Alexander Konysky*]. *Problemy politychnoyi istoriyi Ukrayiny [Problems of political history of Ukraine]*. 13. 6-16 [in Ukrainian].

Ivanenko, Olga. 2016. Khranytel' ukrayins'koho slova [*Keeper of the Ukrainian word*]. *Kalendar znamennykh i pam'yatnykh dat / Derzhavna naukova ustanova "Knyzhkova palata Ukrayiny imeni Ivana Fedorova" [Calendar of significant and memorable dates / State Scientific Institution "Book Chamber of Ukraine named after Ivan Fedorov"]*. 3. 47-58 [in Ukrainian].

Konys'kyy, Oleksandr Yakovych. 2005. Vydatni ukrayintsi [*Outstanding Ukrainians*]. *Ukrayins'ka pedahohika v personaliyakh – XIX stolittya. Za red. O.V. Sukhomlins'koyi / navch. posibnyk dlya stud. vyshchykh navch. zakladiv, u 2-kh knyhakh Lybid' [Ukrainian pedagogy in personalities – XIX century. For order. O.B. Sukhomlinskaya / textbook. manual for students. higher education institutions, in 2 books Lybid']*. Kyiv. 1. 394-406 [in Ukrainian].

Mysyura, O. O. 2004. Hromadivs'ka diyal'nist' Oleksandra Konys'koho [*Public activity of Oleksandr Konys'ky*]. *Vyshcha shkola: problemy, poshuky, tendentsiyi [High school: problems, searches, tendencies]*. Chernihiv. V. 145-157 [in Ukrainian].

Mysyura, O. O. 2010. Konys'kyy – zasnovnyk shevchenkoznavstva [*Konys'kyy as the founder of Shevchenko studies*]. *Siveryans'kyy litopys [Severyansky chronicle]*. 6. 112-121 [in Ukrainian].

- Mysyura, O. O. 2004. Suspil'no-politychna diyal'nist' O. Konys'koho: poltavs'kyy period [*Sociopolitical activity of O. Konysky: Poltava period*]. Siveryans'kyy litopys [*Severyansky chronicle*]. 5-6. 3-6 [in Ukrainian].
- Mysyura, O .O. 2005. Uchast' O. Konys'koho v utvorenni Naukovoho tovarystva imeni T.Shevchenka [*O. Konysky's participation in the formation of the Taras Shevchenko Scientific Society*]. Vyshcha shkola: problemy, poshuky, tendentsiyi [*High school: problems, searches, tendencies*]. Chernihiv. VII. 115-130 [in Ukrainian].
- Mysyura, O. O. 2003. Fenomen Oleksandra Konys'koho (1936-1900) [*The phenomenon of Alexander Konisky (1936-1900)*]. Materialy naukovo-metodychnoho seminaru. Vyshcha shkola: problemy, poshuky, tendentsiyi [*Materials of the scientific-methodical seminar. High school: problems, searches, tendencies*]. Chernihiv. IV. 138-146 [in Ukrainian].
- Pan'kova, Svitlana. 2016. Lyudyna bez kompromisiv (*A man without compromise*). Den' (*Day*), 147, August 17 [in Ukrainian]. <https://day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/lyudyna-bez-kompromisiv>
- Tomazov, V. V. 2008. Konys'ki [*Konys'ki*]. Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny: T.5: Kon-Kyu /Redkol.: V.A. Smoliy (holova) ta in. NAN Ukrayiny. Instytut istoriyi Ukrayiny [*Encyclopedia of the History of Ukraine: Vol. 5: Con-Kyu / Editor: VA Smoliy (chairman) and others. NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine*]. Kyiv: Naukova dumka. 568 s. <http://www.history.org.ua/?termin=Koniski>.
- Usenko, I. B. 2008. Konys'ky Alexander Yakovlevich [*Konys'ky Oleksandr Yakovych*]. Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny: T.5: Kon-Kyu /Redkol.: V.A. Smoliy (holova) ta in. NAN Ukrayiny. Instytut istoriyi Ukrayiny [*Encyclopedia of the History of Ukraine: Vol. 5: Con-Kyu / Editor: VA Smoliy (chairman) and others. NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine*] Kyiv: Naukova dumka, 568 s. <http://www.history.org.ua/?termin=Koniskii O.>

УДК 929Данил:069(477)

Івахненко Ірина

Київський університет імені Бориса Грінченка

Вклад Василя Данилевича у розвиток музейництва України

Василь Юхимович Данилевич (1872 – 1936)

Abstract. The article is devoted to the personality of the famous Ukrainian historian, scientist, public figure, archaeologist, numismatist, museologist Vasyl' Danylevyh.

The relevance of the study consists in researching the museum activities of the Ukrainian historian at the end of the 19th – in the first third of the 20th century. Vasyl' Danylevyh was born in a family of a hereditary nobleman, graduated from the 4th Kyiv gymnasium and the History and Philology Faculty of St. Volodymyr University in Kyiv. Under the guidance of Professor Volodymyr Antonovych he wrote a competitive work “An Outline of the History of the Polotsk Land until the end of the XIV century” for which he received a gold medal and the right to become a professorial scholarship holder and continue his studies in the master's program. He became a member of the Kyiv School of Historians of Professor Antonovych.

Vasyl' Danylevych took an active part in the work of several Ukrainian museums. He worked in the Museum of Fine Arts and Antiquities at Kharkov University, in the Ethnographic Museum of Historical and Philological Society of Kharkiv University. In Kyiv he participated in the work of the Kyiv Art, Industrial and Scientific Museum and the Museum of Antiquities of the St. Volodymyr University. He also founded the Archaeological Museum of Higher Women's Courses in Kyiv. In these museums he headed certain departments, carried out energetic activities for the development of these institutions, replenished attached to museums the collections of libraries and the collections of coins, various finds, and created their lists, etc. Vasyl' Danylevych managed to draw attention to the museum works and museum activities of his students, and then the museums were replenished with new archaeological materials collected by him and students.

During more than 40 years of scientific and more than 30 years of teaching activities, Vasyl' Danylevych proved himself in various fields. His research interests covered a wide range of issues related to the history and archeology of Kyivan Rus', numismatics, historical geography and other issues. From the memoirs of his student, the scientist took a very thorough and critical approach to his work, so his accuracy in work allowed him to clearly express himself and make a significant contribution not only in the field of museum work, but also in his scientific activities in general.

Keywords: Vasyl' Danylevych, historian, scientist, museologist, museum activity, St. Volodymyr University, Professor Antonovych Kyiv School of Historians, Kharkiv University, the Museum of Antiquities of St. Volodymyr University, the Ethnographic Museum of Historical and Philological Society of Kharkiv University, Kyiv Art-Industrial and Scientific Museum, Kyiv Higher Women's Courses Archaeological Museum, the end of the 19th – the first third of the 20th century, St. Volodymyr University, Kharkiv University, Kyiv.

Актуальність. . Дослідження та аналіз діяльності українських діячів кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. у сфері музейництва є важливою та актуальною темою для вивчення істориками ХХІ ст. Дослідження музейницької діяльності В. Ю. Данилевича потребує вивчення та популяризації. Василь Юхимович Данилевич (1872–1936) – видатний український історик, археолог, нумізмат, музеєзнавець, етнограф, громадський діяч та представник Київської історичної школи професора Антоновича. За понад тридцять років наукової та викладацької діяльності він зробив вагомий внесок у розвиток української освіти та науки.

Мета статті – дослідити діяльність Василя Юхимовича Данилевича у сфері музейництва України кінця ХІХ – першої третини ХХ ст.

Для розкриття теми статті ми проаналізували праці В. Е. Данилевича¹³⁶, Г. П. Герасимової¹³⁷, А. О. Гомоляко¹³⁸, замітку про Етнографічний музей у газеті «Рада»¹³⁹, статті Ю. Зиновівої¹⁴⁰, К. А. Кобченко¹⁴¹, В. Е. Козловської¹⁴², Б. Крупницького¹⁴³, С. М. Ляшко¹⁴⁴, С. С. Пічкур¹⁴⁵, О. В. Юркової¹⁴⁶.

Василь Юхимович Данилевич брав безпосередню активну участь у роботі Музею витончених мистецтв і старожитностей Харківського університету, створенні та розвитку Етнографічного Етнографічний музей Харківського історико-філологічного товариства, Київського художньо-промислового та наукового музею, Музею старожитностей Університету Св. Володимира у Києві, заснував Археологічний музей Вищих жіночих курсів у Києві.

Василь Данилевич народився 9 лютого 1872 р. у місті Курськ у родині дворянина. У 1891–1895 роках навчався в історичному відділенні історико-філологічного факультету Університету Святого Володимира, де його науковим керівником був видатний історик Володимир Боніфатійович Антонович. Саме тоді Василь Данилевич зацікавився давньоруською та українською історією, археологією та нумізматиною. Згодом вступив у Київську школу істориків професора Антоновича, який запропонував студентові тоді другого курсу зосередитися на вивченні історії Полоцької землі. У 1894 році за конкурсну роботу

¹³⁶ Данилевич, В. Е. 1896. Очерки истории Полоцкой земли до конца XIV столетия. Тип. Императорского Университета Св. Владимира. Киев. 288 с.

Данилевич, В. Е. 1911. Музей изящных искусств и древностей при Харьковском университете (1805-1905). *Учебные общества и учебно-вспомогательные учреждения Харьковского университета (1805-1905)* /под ред. Д. И. Багалея, И. П. Осипова. Харьков. 52-68.

Данилевич, В. Е. 1911. Этнографический музей. *Учебные общества и учебно-вспомогательные учреждения Харьковского университета (1805-1905)* /под ред. Д. И. Багалея, И. П. Осипова. Харьков. 132-140.

¹³⁷ Герасимова, Г. П. Данилевич Василь Євтимович. *Енциклопедія сучасної України*: у 30 т /ред. кол. І.М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. Київ. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=23436.

¹³⁸ Гомоляко, А. 2010. В. Ю. Данилевич як дослідник історії Слобожанщини. *Український історичний збірник*. 13(2). 97-105.

¹³⁹ Етнографічний музей у Харкові. (24.09.1908). *Рада*. Київ. 218. С.3.

<https://libraria.ua/numbers/920/64698/?PageNumber=3&ArticleId=2284477&Search=данилевич>

¹⁴⁰ Зиновіва, Ю. 2017. Формування археологічної бібліотеки Київського художньо-промислового і наукового музею: люди і книги. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Київ. 21. 378-385.

¹⁴¹ Кобченко, К. А. 2002. Київські вищі жіночі курси: становлення жіночого університету. *Наукові записки*. 191-196.

¹⁴² Козловская, В. Е. 1937. Памяти проф. В. Е. Данилевича: Некролог. *Советская археология*. 4. 313-315.

¹⁴³ Крупницький, Борис. 2017. Зі спогадів історика /Упоряд. вст. стаття, ком. Дмитра Гордієнка; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Київ. 144. с.

¹⁴⁴ Ляшко, С. М. 2003. Про участь В. Ю. Данилевича у підготовці та роботі XII Археологічного з'їзду у Харкові. *Археологія*. Київ. 132-135.

¹⁴⁵ Пічкур, С. С. 2012. Археологічна освіта в Києві у другій половині XIX – на початку XX століття. *Археологія і давня історія України*. Київ. 9. 208-212.

¹⁴⁶ Юркова, О. В. 2004. Данилевич Василь Юхимович. *Енциклопедія історії України* /редкол.: В. А. Смолій та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка. 2: Г-Д. 688 с.

http://www.history.org.ua/?termin=Danylevych_V.

«Очерк истории Полоцкой земли до конца XIV в.»¹⁴⁷. Василя Данилевича нагородили золотою медаллю. Праця стала єдиною монографією та найвагомішою опублікованою роботою В. Ю. Данилевича.

Данилевич Василий Ефимович. Очерк истории Полоцкой земли до конца XIV столетия. Киев: тип. Имп. ун-та св. Владимира В.И. Завадского, 1896.

Після закінчення навчання в Університеті Св. Володимира В. Ю. Данилевич займався педагогікою. Він викладав у Бакинському реальному училищі в 1896–1897 рр., був вчителем Юр'ївського (Тарту) реального училища в 1897–1900 рр., Ревельської Олександрівської гімназії у 1901 р, вчителював у Харківській гімназії в 1902–1907 рр., працював приват-доцентом у Харківському університеті в 1903–1907 рр. та Університеті Св. Володимира в 1907–1915 рр., на Вищих жіночих курсах у Києві, у Варшавському університеті в 1915–1917 рр., професором в Університеті Св. Володимира у Києві та Київському інституті народної освіти в 1920–1931 рр.¹⁴⁸

В. Ю. Данилевич активно займався археологічною та громадською діяльністю, залучав до праці своїх учнів. Його учень Б. Д. Крупницький так згадував науковця: *«Завжди дуже пристойно вбраний, навіть з солідною елеганцією, хоч і не вишукано, Данилевич, своїм безкровним, пошовклим, немов з пергаменту, обличчям, робив на мене враження якоїсь постаті, вихопленої з візантійської ікони. В його понурім, здерев'янілім обличчі, в його поважних повільних рухах і одноманітнім, протяжнім голосі було щось з атавістичного, дворянсько-затхлого, і ніяк не можна було уявити собі його молодим, людиною, що могла щиро засміятися, бути веселою й жартівливою»*¹⁴⁹.

¹⁴⁷ Данилевич, В. Е. 1896. Очерки истории Полоцкой земли до конца XIV столетия. 288 с.

¹⁴⁸ Юркова, О. В. Данилевич Василь Юхимович. http://www.history.org.ua/?termin=Danylevych_V. Герасимова, Г. П. Данилевич Василь Євтимович. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=23436.

¹⁴⁹ Крупницький, Борис. Зі спогадів історика. С. 18.

В університетські роки В. Ю. Данилевич брав активну участь у роботі Музею старожитностей Університету Св. Володимира, яким опікувався професор Антонович¹⁵⁰. Саме тому одним із провідних напрямків його досліджень стала музейницька діяльність. Впродовж 1903–1907 рр. В. Ю. Данилевич поєднував посади приват-доцента Харківського університету та хранителя Етнографічного музею Харківського ІсторикоФілологічного товариства (дата відкриття – 21 вересня 1908). Засновником та директором музею був видатний український історик та етнограф Микола Сумцов. Разом із ним багато працював і сам В. Ю. Данилевич. Найчисленнішу колекцію музею становили експонати, присвячені життю українського народу. У музеї знаходився кримський відділ, пам'ятки якого були зібрані В. Ю. Данилевичем. В цьому відділі також була представлена колекція народної медицини. Про заснування музею в Харкові повідомлялося у газеті «Рада» від 1908 р.¹⁵¹.

В. Ю. Данилевич брав активну участь у розвитку харківського Музею витончених мистецтв і старожитностей Харківського університету, а також відділу первісних старожитностей, де науковець займався неолітичними, кіммерійськими та слов'янськими старожитностями, систематизував та упорядкував предмети каталогу нумізматичного кабінету¹⁵². У 1906 р. історик передав до цього Музею колекцію портретів, малюнків та інших друкованих творів, які стосувалися українського письменника Івана Котляревського¹⁵³.

Ексклюзивним експонатом Музею образотворчих мистецтв і старожитностей при Харківському університеті була, передана В. Ю. Данилевичем у 1902 р., вирізка поховання з кургану між селами Кириковка та Нова Горобина. В Україні це була одна з перших спроб дослідження такого виду археологічних знахідок. Так Данилевич писав про те, що спонукало його зробити цю вирізку: *«Археологические модели в музеях о многом говорят специалистам, но не дают возможности составить достаточно ясное представление лицам, не обладающим специальными познаниями в этой науке, но желающим получить знания. Последнее обстоятельство заставило западноевропейских археологов изменить постановку этого вопроса: они стали перемещать в музеи погребения с той землей, в которой они были найдены»*. В. Ю. Данилевич детально описав усі етапи вирізки поховання, зокрема перевезення 67-пудового експонату¹⁵⁴.

У 1907 р. Василя Юхимовича було запрошено до Університету Св. Володимира на посаду приват-доцента. З цього часу його життя було нерозривно пов'язане з Києвом.

Упродовж 1909–1913 рр. В. Ю. Данилевич обіймав посаду заступника голови Комітету Київського художньо-промислового та наукового музею імені государя імператора Миколи Олександровича, голови Комісії старого Києва при цьому Комітеті, а також став членом-кореспондентом Київського товариства старожитностей і мистецтв та опікувався поповненням музейної колекції. У 1910 р. В. Ю. Данилевича обрали дійсним членом

¹⁵⁰ Гомоляко, А. В. Ю. Данилевич як дослідник історії Слобожанщини. С. 98.

¹⁵¹ Етнографічний музей у Харькові. С. 3.

<https://libraria.ua/numbers/920/64698/?PageNumber=3&ArticleId=2284477&Search=данилевич>.

¹⁵² Данилевич, В. Е. Музей изящных искусств и древностей. С. 62-63.

¹⁵³ Данилевич, В. Е. Этнографический музей. С. 139.

¹⁵⁴ Ляшко, С. М. Про участь В. Ю. Данилевича у підготовці та роботі XII Археологічного з'їзду у Харькові. С. 132.

управління Київського товариства старожитностей і мистецтв. Василь Данилевич подарував багато книг бібліотеці музею¹⁵⁵.

За ініціативи Данилевича в 1913 р. у Києві було відкрито Археологічний музей при Вищих жіночих Курсах. *«За отсутствием археологического музея на Курсах, я вынужден был читать первый курс русских древностей по рисункам. Конечно, такой способ чтения столь специального курса нельзя назвать удовлетворительным в педагогическом отношении...»*, – писав В. Данилевич¹⁵⁶.

Ідея В. Ю. Данилевича створити Археологічний музей при Вищих жіночих курсах та висловлене ним прохання про допомогу знайшли відгук у хранителя археологічного відділу міського музею Вікентія В'ячеславовича Хвойки, який передав музею свою колекцію¹⁵⁷.

Колекція В. В. Хвойки складалася з 242 предметів старожитностей та була добре упорядкована. Ця колекція була із захопленням прийнята професорами, слухачами та служителями курсів¹⁵⁸.

Повернувшись в Україну в 1918 р., Василь Данилевич відновив діяльність Музею старожитностей Університету Св. Володимира, фонди якого були евакуйовані до Саратова у 1915 р. Після повернення університету до Києва виявилось, що фонди Музею були розпорочені та потребували значних зусиль задля їх систематизації та впорядкування. В. Ю. Данилевич зумів залучити студентів до відновлювальних робіт. У 1928 р. у київських музейних та наукових колах з'явилася думка щодо створення окремого Археологічного музею, в якому б об'єдналися розкидані по всьому Києву археологічні фонди. З цією метою археологічні колекції Музею старожитностей були передані до спеціального Музейного містечка і стали базою для формування впродовж двох років Археологічного музею Академії Наук УРСР. В. Ю. Данилевич брав у цьому активну участь¹⁵⁹.

Висновок. Василь Юхимович Данилевич зробив значний вклад у розвиток і діяльність музеїв України початку ХХ ст. Вчений брав активну участь у роботі Музею витончених мистецтв і старожитностей Харківського університету, Етнографічного музею Харківського історико-філологічного товариства, Київського художньо-промислового та наукового музею, Музею старожитностей Університету Св. Володимира у Києві, заснував Археологічний музей Вищих жіночих курсів у Києві. Василь Юхимович багаторазово поповнював фонди музеїв та залучав до музейницької справи студентів. За спогадами Б. Д. Крупницького, ґрунтовність, критичність, акуратність, точність у науковій роботі В.Ю. Данилевича¹⁶⁰ дозволили вченому зробити вагомий внесок не лише у галузі музейної справи, а й у наукову діяльність загалом.

¹⁵⁵ Зиновіїва, Ю. Формування археологічної бібліотеки Київського художньо-промислового і наукового музею: люди і книги. 378-395.

¹⁵⁶ Пічкур, С. С. Археологічна освіта в Києві у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття. С. 211.

¹⁵⁷ Кобченко, К. А. Київські вищі жіночі курси: становлення жіночого університету. С. 194.

¹⁵⁸ Пічкур, С. С. Археологічна освіта в Києві у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття. С. 211.

¹⁵⁹ Козловская, В. Е. Памяти проф. В. Е. Данилевича: Некролог. С. 315.

¹⁶⁰ Крупницький, Борис. Зі спогадів історика. С. 19.

Література

- Данилевич, В. Е. 1896. Очерки истории Полоцкой земли до конца XIV столетия. Тип. Императорского Университета Св. Владимира. Киев. 288 с.
- Данилевич, В. Е. 1911. Музей изящных искусств и древностей при Харьковском университете (1805-1905). *Учебные общества и учебно-вспомогательные учреждения Харьковского университета (1805-1905)* /под ред. Д. И. Багалея, И. П. Осипова. Харьков. 52-68.
- Данилевич, В. Е. 1911. Этнографический музей. *Учебные общества и учебновспомогательные учреждения Харьковского университета (1805-1905)* /под ред. Д. И. Багалея, И. П. Осипова. Харьков. 132-140.
- Герасимова, Г. П. Данилевич Василь Євтимович. *Енциклопедія сучасної України*: у 30 т /ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. Київ. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=23436.
- Гомоляко, А. 2010. В. Ю. Данилевич як дослідник історії Слобожанщини. *Український історичний збірник*. 13(2). 97-105.
- Етнографічний музей у Харкові. 24.09.1908. *Рада*. Київ. 218. С. 3.
<https://libraria.ua/numbers/920/64698/?PageNumber=3&ArticleId=2284477&Search=данилевич>.
- Зиновієва, Ю. 2017. Формування археологічної бібліотеки Київського художньопромислового і наукового музею: люди і книги. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. Київ. 21. 378-385.
- Кобченко, К. А. 2002. Київські вищі жіночі курси: становлення жіночого університету. *Наукові записки*. 20. 191-196.
- Козловская, В. Е. 1937. Памяти проф. В. Е. Данилевича: Некролог. *Советская археология*. 4. 313-315.
- Крупницький, Борис. (2017). Зі спогадів історика /Упоряд., вст. стаття, ком. Дмитра Гордієнка; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Київ. 144 с.
- Ляшко, С. М. 2003. Про участь В. Ю. Данилевича у підготовці та роботі XII Археологічного з'їзду у Харкові. *Археологія*. Київ. 132-135.
- Пічкур, С. С. 2012. Археологічна освіта в Києві у другій половині XIX – на початку XX століття. *Археологія і давня історія України*. Київ. 9. 208-212.
- Юркова, О. В. 2004. Данилевич Василь Юхимович. *Енциклопедія історії України* /редкол.: В. А. Смолій та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка. 2: Г-Д. 688 с. http://www.history.org.ua/?termin=Danylevych_V.

References

- Danilevich, V. E. 1896. Ocherki storii Polockoj zemli do konca XIV stoletiya [*Essay on the History of the Polotsk land until the end of the XIV century*]. Tip. Imperatorskogo Universiteta Sv. Vladimira. Kiev. 1896. 288 s. [in Russian].
- Danilevich, V. E. 1911. Muzej izyashchnyh iskusstv i drevnostej pri Har'kovskom universitete (1805-1905) [*Museum of Fine Arts and Antiquities at Kharkiv University (1805-1905)*]. Uchenye obshchestva i uchebno-vspomogatel'nye uchrezhdeniya Har'kovskogo universiteta (1805–1905 гг.). [*Scientific Societies and Educational and Auxiliary Establishments at Kharkov University (1805-1905)*]. Har'kovskij Imperatorskij universitet [*Kharkov Emperor's university*]. Kharkov. 52-68 [in Russian].
- Danilevich, V. E. 1911. Etnograficheskij muzej [Ethnographic Museum]. Uchenye obshchestva i uchebno-vspomogatel'nye uchrezhdeniya Har'kovskogo universiteta (1805–1905 гг.). [*Scientific Societies and Educational and Auxiliary Establishments at Kharkov University (1805-1905)*]. Har'kovskij Imperatorskij universitet [*Kharkov Emperor's university*]. Kharkov. 132-140 [in Russian].
- Herasymova, H. P. Danylevych Vasyl' Yevtyimovych. Entsyklopediya suchasnoyi Ukrayiny: u 30 t./red. kol. I. M. Dzyuba [ta in.]; NAN Ukrayiny, NTSH, Koordynatsiyne byuro entsyklopediyi suchasnoyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. [*Encyclopedia of modern Ukraine: in 30 volumes / ed. I. M. Dzyuba NAS of Ukraine, NTSh, Coordination Bureau of the Encyclopedia of Modern Ukraine NAS of Ukraine*]. Kyiv. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=23436. [in Ukrainian].
- Gomolyako, A. 2010. V. Yu. Dany`levy`ch yak doslidny`k istoriyi Slobozhanshhy`ny` [V. Y. Danylevych as a researcher of the history of Slobozhanshchyna]. Ukrayins`ky`j istory`chny`j zbirny`k [*Ukrainian historical collection*]. 2010. 13 (2). 97-105 [in Ukrainian].
- Ethnographic Museum in Kharkiv. 24.09.1908. Rada [*The Council*]. Kiev, 218. 3.
<https://libraria.ua/numbers/920/64698/?PageNumber=3&ArticleId=2284477&Search=Danilevich>. [in Ukrainian]
- Zi`noviyiva, Yu. 2017. Formuvannya arxeologichnoyi biblioteky` Ky`yivs`kogo xudozhn`opromy`slovo i naukovo muzeyu: lyudy` i kny`gy` [*Formation of the archaeological library of the Kyiv Art-Industrial and Scientific Museum: people and books*]. Materialy` i doslidzhennya z arxeologiyi Pry`karpattya i Voly`ni [*Materials and research on the archeology of the Carpathian region and Volhynia*]. Kyiv. 21. 378-395 [in Ukrainian].
- Kobchenko, K. A. 2002. Kyivski zhinochi cursy: stanovlenya zhinochogo universytetu [*Kyiv Higher Women's Courses: Formation of the Woman's University*]. Naukovi zapy`sky` [*Scientific notes*]. 20. 191-194 [in Ukrainian].
- Kozlovskaja, V. 1937. Pamjati prof. V. Ye. Danilevicha [*In Memoriam of Prof. V. Danylevych*]. *Obituary. Soviet archaeology*, 4. 313-315 [in Russian].
- Krupny`cz`ky`j, Bory`s .2017. Zi spogadiv istory`ka [*From the memoirs of a historian*] /Uporyad., vst. statty, kom. Dmy`tra Gordiyenka; Insty`tut ukrajins`koyi arxeografii ta dzhereloznavstva im. M. S. Grushevs`kogo NAN Ukrayiny` [*Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies named after M.S. Hrushevsky NAS of Ukraine*]. Kyiv, 144 s. [in Ukrainian].

- Lyashko, S. M. 2003. Pro uchast' V. YU. Danylevycha u pidhotovtsi ta roboti XII Arkheolohichnoho z'yizdu u Kharkovi. [*About the participation of V. Yu. Danylevych in the preparation and work of the XII Archaeological Congress in Kharkiv*]. Arkheolohiya [*Archeology*]. Kyiv. 132-135 [in Ukrainian].
- Pichkur, S. S. 2012.. Archeologichna osvita u Kyive u drygii polovine XIX – na pochatky XX stolitta [*Archeology education in Kyiv in the second half of the XIX-early XX century*]. Arxeologiya i davnya istoriya Ukrayiny` [*Archeology and ancient history of Ukraine*]. Kyiv, 9. 208-212 [in Ukrainian].
- Yurkova, O. V. 2004. Danylevych Vasyl' Yukhymovych. Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny [*Encyclopedia of the History of Ukraine*] /redkol.: V. A. Smoliy ta in.; Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. [/editor.: V. A. Smoliy and others; *Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine*]. Kyiv: Naukova dumka. 2: H-D. 688 s. http://www.history.org.ua/?termin=Danylevych_V. [in Ukrainian].

УДК 929 Ляскорон: 94(477)"185/193"

Ярослав Примаченко,
Київський університет імені Бориса Грінченка

Життєвий шлях Василя Ляскоронського

Василь Григорович Ляскоронський (1859-1928)

Abstract. The article is devoted to the personality of Vasyl' Lyaskorons'ky, the famous Ukrainian historian, scientist, public figure, archaeologist, numismatist, cartographer, writer, ethnographer, follower of Kyiv Historical School of Professor Antonovych in St. Volodymyr University.

The relevance of the study consists in researching the life and activity of Vasyl' Lyaskorons'ky. We are convinced that Vasyl' Lyaskorons'ky life, diverse activities and his contribution to the Ukrainian historical science and education require popularization and comprehensive study.

Personally, I was very impressed by the fact that this noble, decent and a very modest man carried throughout his difficult life the beliefs and ideals that he adopted in his youth from the scientific supervisor Professor Antonovych.

Vasyl' Lyaskorons'ky remained devoted to the cause of Ukrainianness for the rest of his life. He became a prominent scientist and teacher. The life and activity of Vasyl' Lyaskorons'ky can be considered a vivid example of a life devoted to Ukrainian science and education.

Keywords: Vasyl' Lyaskorons'ky, life and activity, Ukrainian historian, cartographer, archeologist, numismatist, writer, ethnographer, St. Volodymyr University, Kyiv Historical School of Professor Antonovych, second half of the 19th – first third of the 20th century, Kyiv.

Актуальність. Дослідження життя, наукової, педагогічної та громадської діяльності українських істориків третьої чверті XIX – початку XX ст. на сьогодні є актуальним. Персоналії, життя, наукова спадщина, громадська діяльність багатьох українських істориків третьої чверті XIX – початку XX ст. ще недостатньо відомі широкому загалу істориків та поціновувачів історії рідного краю. На нашу думку, життєвий шлях та діяльність Василя Григоровича Ляскоронського потрібно популяризувати та ретельно вивчати.

Мета статті: дослідити життєвий шлях В. Г. Ляскоронського.

Для розкриття теми статті ми проаналізували праці про В. Г. Ляскоронського дослідників В. В. Дубровського¹⁶¹, О. М. Ситника¹⁶², енциклопедичні довідки в Енциклопедії сучасної України та Енциклопедії історії України¹⁶³, некролог К. М. Мельник-Антонович¹⁶⁴ про історика, а також розглянули праці самого В. Г. Ляскоронського¹⁶⁵.

Василь Григорович Ляскоронський народився 24 грудня 1859 р. (5 січня 1860 р. за новим стилем) у місті Золотоноша Полтавської губернії у небагатій дворянській родині вчителя. Його батько Григорій Ляскоронський закінчив Ніжинський історико-філологічний інститут і працював учителем, а мати закінчила Ніжинський французький пансіон. Сім'я Ляскоронських сприяла розвитку в дітей здібностей до науки, вивчення іноземних мов та історії. До четвертого класу Василь разом зі старшим братом Володимиром навчався у Полтавській гімназії. Після смерті батька мати із шістьма дітьми переїхала до міста Лубни. Старші сини допомагали матері, а також братам і сестрам. Таке життя загартувало дітей, сприяло розвитку працьовитості. Вони добре навчалися, багато читали та вивчали іноземні мови.

¹⁶¹ Дубровський, В. В. 1965. Профессор В. Г. Ляскоронський. *Український історичний журнал*. 3/4. 47-50.

¹⁶² Ситник, О. М. 1990. Василь Григорович Ляскоронський. *Український історичний журнал*. 2. С. 88-99.
Ситник, О. М. 2019. Василь Ляскоронський як археолог. *Перший Всеукраїнський археологічний з'їзд: матеріали роботи. Секція історія науки*. Київ: ІА НАН України, 111-121.

¹⁶³ Самойленко, О. Г. 2017. Ляскоронський Василь Григорович. *Енциклопедія сучасної України: у 30 т. /ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України*. Київ. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=60063.

Скрипник, П. І. 2009. Ляскоронський Василь Григорович. *Енциклопедія історії України: у 10 т. /редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України*. К.: Наук. думка, 6: Ла-Мі. 404 с.

¹⁶⁴ Мельник-Антонович, К. 1929. Василь Григорович Ляскоронський (Некролог). *II Записки Історично-філологічного відділу ВУАН. Праці історичної секції* /за ред. акад. М. Грушевського та проф. О. Грушевського. Кн. XXIV. 367-387.

https://chtyvo.org.ua/authors/Antonovych-Melnyk_Kateryna/Vasyl_Hryhorovych_Liaskoronskyi_Nekroloh/.

¹⁶⁵ Ляскоронский, В. Г. 1897. История Переяславльської земли с древнейших времен до половины XIII столетия: монография. Киев: Тип. И. И. Чоколова, VII, 486 с.

Ляскоронский, В. Г. 1905. К вопросу о Переяславльских торках. СПб.: Синатск. тип., 27 с.

Ляскоронский, В. Г. 1907. Русские походы в степи в удельно-вечевое время и поход князя Витовта на татар 1399 года. СПб.: Синатск. тип., 1907. 122 с.

Ляскоронский, В. Г. 1904. О месте расположения летописного города Родни. СПб.: Синатск. тип. 44 с.

Ляскоронский, В. Г. 1913. Киевский Вышгород в удельно-вечевое время. СПб.: Синатск. тип., 363 с.

У 1880 р. Василь Ляскоронський закінчив Лубенську гімназію та вступив на історико-філологічний факультет Університету Св. Володимира у Києві, де вже навчався його старший брат Володимир. Окрім обраного фаху, Василь також цікавився лекціями з медицини, вивчав анатомію, прагнув оволодіти знаннями з гуманітарних та природничих наук¹⁶⁶. На першому курсі Василь виявив бажання перейти на медичний факультет. Проте вивчення історії у професора Володимира Боніфатійовича Антоновича та особисте спілкування з видатним українським істориком та активним проукраїнським громадським діячем сформували глибоке професійне зацікавлення В. Г. Ляскоронського історією, дослідницькою та викладацькою діяльністю.

Професор Антонович проводив чимало часу із своїми учнями у Центральному архіві давніх актів, у Нумізматичному та Археологічному музеях Університету Св. Володимира. Там Василь Ляскоронський зацікавився спеціальними історичними дисциплінами: антропологією, етнографією, нумізматикою, археологією, палеографією, сфрагістиком¹⁶⁷. Надалі Василь Ляскоронський почав самостійно працювати у цих музеях.

У 1885 р. В. Г. Ляскоронський закінчив навчання в Університеті Св. Володимира зі званням кандидата наук, але не отримав посаду, хоча мав відпрацювати надану під час навчання стипендію. У період студентства Василь Григорович зарекомендував себе як досвідчений репетитор та хатній вчитель, тому він продовжив займатися викладанням у декількох родин, приватних гімназіях, зокрема, в найкращій у Києві жіночій гімназії Ващенко-Захарченка. Він допомагав матері матеріально, а також займався вихованням молодших сестер. Сестру Катерину він відправив на навчання до Парижу та впродовж шести років її навчання фінансово утримував, надсилаючи половину свого заробітку¹⁶⁸.

Наприкінці 80-х рр. XIX ст. В. Г. Ляскоронський працював домашнім учителем при російському посольстві у Відні. Відвідував лекції в Віденському університеті, багато працював у музеях, архівах та бібліотеках Відня, вивчав матеріали, що стосувалися історії України, зокрема періоду Київської Русі. Оригінальною мовою студював матеріали з картографії стародавньої України¹⁶⁹.

У цей час він відвідав Австрію, Швейцарію, Францію, Нідерланди, Англію, Німеччину. Працював у численних бібліотеках і музеях, поглиблював свої знання з історії в університетах Парижа, Рейк'явіка, досконало оволодів багатьма європейськими мовами. Історик зацікавився ісландськими сагами як одного з важливих першоджерел про походження Київської Русі. Для їх вивчення опанував він ісландську мову, листувався з Ісландським науковим історичним товариством у Рейк'явіку. Це співробітництво тривало впродовж 35 років, а наприкінці 90-х рр. XIX ст. вченого обрали членом цього Товариства. Згодом Василь Григорович отримав запрошення й навіть збирався відвідати Ісландію, але планам історика завадила Перша світова війна¹⁷⁰.

Із 1901 р. В. Г. Ляскоронський працював учителем історії та географії у 3-й Київській гімназії, готувався до магістерського іспиту, займався науковими дослідженнями. Під час літніх канікул він збирав відомості про старовинні знахідки, монетні скарби, поодинокі монети

¹⁶⁶ Ситник, О. М. Василь Григорович Ляскоронський. С.88.

¹⁶⁷ Там само.

¹⁶⁸ Мельник Антонович, К. М. Василь Григорович Ляскоронський. С. 369.

¹⁶⁹ Ситник, О. М. Василь Григорович Ляскоронський. С.89.

¹⁷⁰ Там само.

на Полтавщині, Київщині, у Києві, а потім друкував ці відомості в київських газетах та в журналі «Киевская старина»¹⁷¹.

У 1898 р. В. Г. Ляскоронський склав магістерський іспит, а у 1899 р. захистив магістерську дисертацію на тему «История Переяславской земли до половины XIII ст.»¹⁷² під керівництвом Володимира Боніфатійовича Антоновича. Тема магістерської дисертації, її методологічні та методичні складові засвідчили приналежність молодого вченого до Київської історичної школи В. Б. Антоновича. Українофільські погляди історика створили певні перешкоди в його науковій кар'єрі. Після заклику В. Б. Антоновича у серпні 1899 р. на XI Археологічному з'їзді доповідати українською мовою поряд з іншими слов'янськими мовами, В. Г. Ляскоронський вирішив захищати свою дисертацію українською мовою. Це спричинило протест частини професорів Університету Св. Володимира, які не бажали бачити в своїх рядах проукраїнськи налаштовану людину¹⁷³. Проте, «История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII ст.» була написана вичерпно та ґрунтовно, із залученням великого обсягу археологічних та літописних матеріалів, а тому два рази перевидавалася і не втратила своєї актуальності на сьогодні¹⁷⁴.

Під час захисту дисертації офіційні опоненти та противники українства ставили В. Г. Ляскоронському питання доволі провокаційного характеру. Після завершення виступу професори історико-філологічного факультету радилися більше години щодо подальшої долі науковця. Однак позиція В. Б. Антоновича та його однодумців здобула перемогу в дискусії – Василь Григорович дістав ступінь магістра, але посади приват-доцента у своєму університеті не отримав. Відтак науковець продовжував викладати на учительській посаді та проводив свої наукові дослідження¹⁷⁵.

Впродовж 1903–1907 рр. Василь Григорович працював приват-доцентом на кафедрі давньоруської історії Московського університету, був членом Московського археологічного товариства, проводив численні археологічні дослідження, брав участь в експедиціях та XII, XIII, XIV Археологічних з'їздах, друкував матеріали з археології, студював історію Переяславської землі («К вопросу о Переяславльских торках»¹⁷⁶) та литовську добу української історії («Русские походы в удельно-вечевое время и поход князя Витовта на татар 1399 г.»¹⁷⁷). Василь Григорович разом з археологом-аматором Сергієм Аркадієвичем Мазаракі проводив археологічні дослідження у долинах річок Сула, Псел, Ворскла, що на Полтавщині, Харківщині та Сумщині. Так, впродовж літа 1904 р. Василь Ляскоронський подолав майже 1000 км, зареєстрував та зазначив на мапі понад 600 могильників, близько 160 майданів, 20 городищ, дослідив лінії змійових валів та 7 палеолітичних стоянок. Результатом досліджень стала складена ним археологічна мапа Східної України¹⁷⁸.

У 1907–1909 рр. В. Г. Ляскоронський працював приват-доцентом Університету Св. Володимира. У 1909–1921 рр. перебував на посаді екстраординарного професора кафедри російської історії Ніжинського історико-філологічного інституту. Вчений продовжував досліджувати історію стародавнього Києва, Київської Русі, друкував свої праці. Зокрема у

¹⁷¹ Мельник-Антонович, К. М. Василь Григорович Ляскоронський. С. 369-370.

¹⁷² Ляскоронский, В. Г. 1897. История Переяславльской земли с древнейших времен до половины XIII столетия: монография. Киев: Тип. И. И. Чоколова, VII, 486 с.

¹⁷³ Ситник, О. М. Василь Ляскоронський як археолог. С. 112.

¹⁷⁴ Ситник, О. М. Василь Ляскоронський як археолог. С. 115.

¹⁷⁵ Мельник Антонович, К. М. Василь Григорович Ляскоронський. С. 371.

¹⁷⁶ Ляскоронский, В. Г. К вопросу о Переяславльских торках. Спб.: Синатск. тип., 1905. 27 с.

¹⁷⁷ Ляскоронский, В. Г. Русские походы в степи в удельно-вечевое время и поход князя Витовта на татар 1399 года. 122 с.

¹⁷⁸ Ляскоронский, В. Г. О месте расположения летописного города Родни. 44 с.

праці «Киевский Вышгород в удельно-вечевое время»¹⁷⁹, Василь Григорович доводив, що Вишгород був заснований одночасно з Києвом і відіграв важливу роль в його обороні. З 1916 р. В. Г. Ляскоронський викладав на Ніжинських вищих жіночих курсах. У 1916 р. Василь Григорович відсвяткував 25-річчя своєї викладацької діяльності та протягом наступних п'яти років залишився на посаді екстраординарного професора кафедри російської історії. Плідна науково-педагогічна діяльність В. Г. Ляскоронського була відзначена: він був нагороджений чотирма орденами і однією пам'ятною срібною медаллю, а за вислугу років отримав чин статського радника (від 5 лютого 1904 р.)¹⁸⁰.

У 1922 р. В. Г. Ляскоронський повернувся до Києва, отримав посаду в Київському археологічному інституті при науково-дослідній кафедрі мистецтвознавства і почав викладати курс загальної нумізматики. Після закриття інституту науковець недовго викладав курс географії та нумізматики в Інституті зовнішніх зносин, а потім залишився без роботи і перебував у скрутному матеріальному становищі.

У цей час Василь Григорович займався активною науковою діяльністю: брав участь у роботі багатьох комісій, секцій та комітетів Всеукраїнської академії наук (ВУАН). Наприклад, в Археологічній секції, в Софіївській, Етнографічній, Краєзнавчій комісіях, в Історичній секції по відділах Стародавнього Києва, Чернігова та Первісної культури, в Комісії Науково-термінологічного словника. Василь Григорович також брав участь в обговореннях різноманітних наукових питань, виступав з доповідями¹⁸¹. Вчений завідував нумізматичним відділом Лаврського музею, виконував обов'язки директора, редагував Лаврський збірник, був членом Всеукраїнського археологічного комітету, членом-співробітником археологічної секції мистецького відділу Інституту української наукової мови. У серпні 1925 р. професор Ляскоронський очолив комісію ВУАН з питань дослідження могильника Софіївського собору; було досліджено значну частину навколишньої території і знайдено велику кількість речей великокнязівської та литовської доби¹⁸².

Під час розкопок брами біля Золотих Воріт науковець застудився та серйозно захворів. 1 січня 1928 р. Василь Григорович Ляскоронський помер від запалення легень. Похований у Києві на Лук'янівському кладовищі, вивченням якого ретельно займався, беручи участь у складанні програми Київського некрополя в комісії Стародавнього Києва при Всеукраїнській академії наук¹⁸³.

Висновок. У даній статті ми дослідили та проаналізували життєвий шлях Василя Григоровича Ляскоронського – видатного українського історика, картографа, археолога, нумізмата, письменника, етнографа, члена багатьох наукових товариств, українофіла та діяча Київської історичної школи професора В. Б. Антоновича. Вивчення біографії Василя Григоровича допомогло нам скласти враження про його характер, особистісні якості, життєву позицію та ставлення до різних ланок наукової діяльності. Василь Григорович Ляскоронський був шляхетною, порядною і скромною людиною, яка не поступалася власними принципами та переконаннями на шляху до своєї мети. Василь Ляскоронський став професіоналом своєї справи, дослідником та викладачем високого рівня. Життєвий шлях Василя Григоровича Ляскоронського можна вважати прекрасним прикладом відданого українській науці та освіті життя.

¹⁷⁹ Ляскоронский, В. Г. Киевский Вышгород в удельно-вечевое время. 363 с.

¹⁸⁰ Ситник, О. М. Василь Григорович Ляскоронський. С.95.

¹⁸¹ Мельник Антонович К. М. Василь Григорович Ляскоронський. С. 373.

¹⁸² Дубровський В. В. Професор В. Г. Ляскоронський. С. 47.

¹⁸³ Ситник О. М. Василь Григорович Ляскоронський. С.98-99.

Література

- Ляскоронский, В. Г. 1897. История Переяславльської землі с древнейших времен до половины XIII столетия: монография. Киев: Тип. И. И. Чоколова, VII, 486 с.
- Ляскоронский, В. Г. 1905. К вопросу о Переяславльских торках. СПб.: Синатск. тип., 27 с.
- Ляскоронский, В. Г. 1907. Русские походы в степи в удельно-вечевое время и поход князя Витовта на татар 1399 года. СПб.: Синатск. тип., 1907. 122 с.
- Ляскоронский, В. Г. 1904. О месте расположения летописного города Родни. СПб.: Синатск. тип. 44 с.
- Ляскоронский, В. Г. 1913. Киевский Вышгород в удельно-вечевое время. СПб.: Сенатск. тип., 363 с.
- Мельник-Антонович, К. 1929. Василь Григорович Ляскоронський (Некролог). *II Записки Історично-філологічного відділу ВУАН. Праці історичної секції /за ред. акад. М. Грушевського та проф. О. Грушевського. Кн. XXIV. 367-387.*
https://chtyvo.org.ua/authors/Antonovych-Melnyk_Kateryna/Vasyl_Hryhorovych_Liaskoronskyi_Nekroloh/
- Дубровський, В. В. 1965. Профессор В. Г. Ляскоронський. *Український історичний журнал. 3/4. 47-50.*
- Самойленко, О. Г. 2017. Ляскоронський Василь Григорович. *Енциклопедія сучасної України: у 30 т. /ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. Київ.*
http://esu.com.ua/search_articles.php?id=60063
- Ситник, О. М. 1990. Василь Григорович Ляскоронський. *Український історичний журнал. 2. 88-99.*
- Ситник, О. М. 2019. Василь Ляскоронський як археолог. *Перший Всеукраїнський археологічний з'їзд: матеріали роботи. Секція історія науки. Київ: ІА НАН України. 111-121.*
- Скрипник, П. І. 2009. Ляскоронський Василь Григорович. *Енциклопедія історії України: у 10 т. /редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наук. думка, б: Ла-Мі. 404 с.*

References

- Lyaskoronsky, V. G. 1897. Istoriya Pereyaslavl'skoy zemli s drevneyshikh vremen do poloviny XIII stoletiya: monografiya. [History of the Pereyaslavl land from ancient times to the middle of the XIII century: monograph]. Kiev: Printing house of I. I. Chokolov, VII, 486 s. [in Russian].
- Lyaskoronsky, V. G. 1905. K voprosu o Pereyaslavl'skikh torkakh. [On the issue of Pereyaslavl torques. SPb.: Sinatsk. printing house]. SPb.: Sinatsk. tipografiya, 27 s. [in Russian].
- Lyaskoronsky, V. G. 1907. Russkiye pokhody v stepi v udel'no-vechevoye vremya i pokhod knyazya Vitovta na tatar 1399 goda. [Russian campaigns in the steppe during the specific veche time and the campaign of Prince Vitovt against the Tatars in 1399]. SPb.: Sinatsk. printing house., 122 s. [in Russian].
- Lyaskoronsky, V. G. 1904. O meste raspolozheniya letopisnogo goroda Rodni. [About the location of the annalistic city of Rodney]. SPb.: Sinatsk. printing house, 44 s. [in Russian].
- Lyaskoronsky, V. G. 1913. Kiyevskiy Vyshgorod v udel'no-vechevoye vremya. [Kievsky Vyshgorod in specific veche time]. SPb.: Senatsk. printing house, 363 s. [in Russian].
- Melnyk-Antonovych, K. 1929. Vasyl' Hryhorovych Lyaskorons'kyu (Nekroloh). [Vasyl Hryhorovych Lyaskoronsky (Obituary)]. *II Zapysky Istorychno-filolohichnoho viddilu VUAN.*

- Pratsi istorychnoyi sektsiyi /za red. akad. M. Hrushevs'koho ta prof. O. Hrushevs'koho. [II Notes of the Historical and Philological Department of the Ukrainian Academy of Sciences. Proceedings of the historical section / ed. acad. M. Hrushevsky and prof. O. Hrushevsky]. XXIV. 367-387 [in Ukrainian].
https://chtyvo.org.ua/authors/Antonovych-Melnyk_Kateryna/Vasyl_Hryhorovych_Liaskoronskyi_Nekroloh/
- Dubrovs'kyi, V. V. 1965. Professor V. H. Lyaskorons'kyi. [Professor V. G. Lyaskoronskyi]. Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal. [Ukrainian Historical Journal]. 3/4. 47-50 [in Ukrainian].
- Samoylenko, O. G. 2017. Lyaskorons'kyi Vasyl' Hryhorovych. [Lyaskorons'kyi Vasyl' Hryhorovych]. Entsyklopediya suchasnoyi Ukrayiny: u 30 t. / red. kol. I. M. Dzyuba [ta in.]; NAN Ukrayiny, NTSH, Koordynatsiyne byuro entsyklopediyi suchasnoyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. [Encyclopedia of modern Ukraine: in 30 volumes / ed. count I.M. Dziuba [etc.]; NAS of Ukraine, NTSh, Coordination Bureau of the Encyclopedia of Modern Ukraine NAS of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian]. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=60063
- Sytnyk, O. M. 1990. Vasyl' Hryhorovych Lyaskorons'kyi. [Vasyl' Hryhorovych Lyaskorons'kyi]. Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal. [Ukrainian Historical Journal]. 2. 88-99 [in Ukrainian].
- Sytnyk, O. M. 2019. Vasyl' Lyaskorons'kyi yak arkeoloh. [Vasyl' Lyaskorons'kyi as an archaeologist]. Pershyi Vseukrayins'kyi arkeolohichnyy z'yizd: materialy roboty. Sektsiya istoriya nauky. Kyiv: IA NAN Ukrayiny. [The First All-Ukrainian Archaeological Congress: materials of work. Section history of science. Kyiv: IA NAS of Ukraine]. 111-121 [in Ukrainian].
- Skrypnyk, P. I. 2009. Lyaskorons'kyi Vasyl' Hryhorovych. [Lyaskorons'kyi Vasyl' Hryhorovych]. Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny: u 10 t. / redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in.; Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. [Encyclopedia of the History of Ukraine: in 10 volumes / editor: VA Smolii (chairman) and others; Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv: Nauk. Dumka. 6: La-Mi. 404 s.

УДК 001(477)-053.6

**Ольга Мусяченко,
Дарина Кучережко,
Ніна Джиджора,
Київський університет імені Бориса Грінченка**

Молодіжна наука в Україні: кейси Київського університету імені Бориса Грінченка

Повна назва спільноти, про яку ми вам розповімо – це Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Київського Університету імені Бориса Грінченка (далі – Наукове товариство). Це група людей різного віку (від студента I курсу до кандидатів наук) і різних спеціальностей, яких об'єднує інтерес до науки та стіни Університету. А тепер усе по порядку.

Масова інформатизація будь-яких процесів, шалена хвиля молодіжних стартапів і грантові можливості роблять сучасну науку в Україні практикоорієнтованою та спрямованою на помітний результат. Кейси реалізації молодіжної науки в Україні це про популяризацію науки, утвердження академічної доброчесності та інтеграція студентсько-викладацьких практик із науковим підґрунтям.

Відповідно ст. 41 Закону України «Про вищу освіту» (ухвалений у 2014 р.), у закладах вищої освіти та їхніх структурних підрозділах діють наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, які є частиною системи громадського самоврядування відповідних закладів вищої освіти. У роботі таких наукових товариств беруть участь особи віком до 35 років (для докторантів – 40 років), які навчаються або працюють у закладі вищої освіти.

У 2015 році на базі Наукового товариства студентів та Ради молодих вчених Київського університету імені Бориса Грінченка було сформоване Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених. Головною метою цього угруповання є формування сприятливої атмосфери для розвитку науково-дослідної та інноваційної роботи та вирішення актуальних проблем сучасної науки. Зважаючи на це, діяльність Наукового товариства можна поділити на такі пункти: сприяння розвитку науки в молодіжному середовищі університету, популяризація наукової роботи, підтримання перспективними науковими ідеями та практиками.

Менеджерує роботу на координує функціями спільноти виборний один раз на рік орган – Рада Наукового товариства. Членами Ради є голова, заступник голови, секретар, а також голови, заступники голів, секретарі Наукових товариств структурних підрозділів (інститутів, факультетів, коледжу). Робота виконавчого органу плідно об'єднує наукову діяльність молодих науковців усіх структурних підрозділів. Так, спільно реалізуються

загальноуніверситетські наукові проекти, а також відкриті заходи Наукових товариств уже згаданих структурних підрозділів Університету.

Щодо загальноуніверситетських проектів, організованих активом Наукового товариства всіх структурних підрозділів, хочемо виділити наступні. Всеукраїнська науково-практична конференція «Дослідження молодих вчених: від ідеї до реалізації», що здійснювалася за чотирма секціями: наука та освіта, наука та культура, наука та розвиток громад, наука та інформаційні технології. Відповідно до напрямів роботи конференції проводиться конкурс наукових проектів та майстер-класи.

Також цьогорічний всеуніверситетський тиждень науки, у зв'язку з пандемією, здобув нове дихання під назвою Науковий онлайн-марафон #ScienceDecade_2020. Цей десятиденний фестиваль лекцій, вебінарів, майстер-класів, воркшопів та екскурсій, організований Науковим товариством студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Університету Грінченка об'єднав молодих науковців усіх структурних підрозділів закладу вищої освіти.

На популяризацію діяльності Наукового товариства та історії нашого міста спрямовані щорічний науковий квест «Київ – моя столиця». Квест щороку має різні підтеми, але традиційно пролягає певним історичним районом міста і охоплює завдання, що розкривають різні аспекти діяльності та презентують проекти Наукового товариства. Цьогоріч квест було проведено в районі Володимирської гірки – це надзвичайно мальовниче місце та один з найстаріших громадських парків Києва. Це було одне з найулюбленіших місць прогулянок киян часів Бориса Грінченка (тобто, кінця XIX – початку XX століть), яке не втрачає популярності й зараз. Під час квесту учасники могли відчути атмосферу дореволюційного міста, а також – ознайомитися з деякими цікавими проектами та роботою товариства.

Детальніше хотілося б звернути увагу на практичні кейси Наукового товариства, які вже реалізовані або у процесі втілення в межах конкретного структурного підрозділу.

Багатопрофільне спрямування фахового коледжу «Універсум» вирізняє науково-практичні кейси цього структурного підрозділу. Так, у середовищі Наукового товариства Коледжу зародилася студентсько-викладацька ініціатива «Бюро театралізованих екскурсій» – це проект екскурсій Києвом з елементами театралізації, музичним супроводом і миттєвим інтерактивом із глядачем. На цих мандрівках різними частинами столиці України команда небайдужих студентів і викладачів розповідає про минувшину Києва, поєднуючи факти з буденними епізодами життя містян. На сьогодні проект має загальноуніверситетський статус, активно співпрацює з музейними установами міста та залучає до своєї роботи волонтерів з інших навчальних закладів.

Уже понад пів року триває реалізація проекту «Гучні жести» це перший в Україні проект адаптації театралізованих екскурсій для людей із нозологією слуху в команді з «Бюро театралізованих екскурсій». У рамках проекту було організовану серію майстер-класів у форматі онлайн для вивчення базових значень жестової мови.

На базі Факультету права та міжнародних відносин реалізуються проекти, що спрямовані як на студентів конкретного факультету, так і для учасників Наукового товариства інших інститутів, факультетів, коледжу. Зокрема хочемо виділити Весняну дипломатичну школу, що реалізовується протягом одного-двох тижнів, де учасники вивчають основи дипломатії та світової політики, теорію міжнародних відносин, міжнародне право тощо. Найважливіше, що Школа орієнтована на практичне застосування знань та навичок, тому супроводжується плануванням і реалізацією, створених під час проходження курсу проектів і

завдань. Ще одним кейсом Факультету є Школа академічної доброчесності, яка покликана сприяти дотриманню норм академічної доброчесності, боротьбі з плагіатом і списуванням і формуванні здорового конкурентоспроможного середовища молодіжної науки.

Наукове Товариство Інституту філології вже кілька років співпрацює з іншими університетами по всій Україні для проведення конференції «Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства», де виступають науковці з всієї країни. Наукове товариство популяризує та співпрацює для поширення лінгвістики та іноземних мов серед всього університету і навіть на міжуніверситетському рівні. Зовсім недавно голова та секретар структурного підрозділу в онлайн форматі відвідали Херсонський Державний Університет з особливою лекцією про східні мови.

Іншим прикладом багатовекторної науково-практичної роботи конкретного структурного підрозділу є діяльність Наукового товариства Факультета інформаційних технологій і управління. Наприклад, актив товариства організує відкриті лекції з комп'ютерної безпеки для Грінченківської громади, розробляє ресурс із курсами з ІКТ-грамотності, а також проводять щорічну конференцію з кібербезпеки.

Історико-філософський факультет, один із найстаріших структурних підрозділів університету, багато років є організатором Всеукраїнського студентського турніру з історії, мета якого стимулювання творчої фахової діяльності майбутніх молодих науковців, зустріч із представниками різних наукових шкіл, обмін досвідом та ідеями, ознайомлення молоді з результатами останніх досліджень та найновішими тенденціями в історичній галузі знань.

Привабливою для учасників є, безперечно, наукова цукерня, яка проводиться на базі Інституту людини, наукові пікніки та вулиці¹⁸⁴, що проводилися на базі Фахового коледжу «Універсум» до початку карантину.

Серед планів на найближче майбутнє – збільшити кількість заходів, спрямованих на розвиток академічної доброчесності та вивчення іноземних мов. Зокрема, мріємо перекласти екскурсії англійською та поновити роботу розмовного клубу.

¹⁸⁴ Вулиця (улиця) – «вулиця» перекладається дослівно як «street», але у даному випадку використовується для позначення формату заходу) – це традиційна форма дозвілля молоді. У теплу пору року хлопці та дівчата збиралися ввечері у певному місці, співали, танцювали, грали в ігри. Коли ми проводили вулиці в межах університету, то зверталися до етнографічних досліджень та намагалися відтворити окремі елементи традиційних зібрань: танці, їжу, одяг, співи тощо.

UDC 001(477)-053.6

**Olga Musiiachenko,
Daryna Kucherezhko,
Nina Dzhidzhora,
Borys Grinchenko Kyiv University**

Youth Science in Ukraine:

Based on the case of Kyiv Borys Grinchenko University

The full name of the group that we will be discussing today is “[The Scientific Society of Bachelor’s, Master’s, PhD students and Young Researchers of Kyiv Borys Grinchenko University](#)” (henceforth - The Scientific Society). It’s a community of people of varying ages (from College Freshmen to PhD students) and varying degrees, that are united by their interest towards learning and the walls of the university. Now to be a bit more detailed.

The full informative coverage of any events, massive waves of youth start-ups and scholarship opportunities give modern science in Ukraine a more practical approach, with expectations for visible results. Actual implementation of youth science projects in Ukraine is aimed at the popularization of science, the preservation of academic integrity and integration of cooperative practical events between students and teachers with a scientific foundation.

According to Article 41 of the Legislation of Ukraine “About Higher Education” (implemented in 2014), on the grounds of institutes of higher education and other structures scientific societies of students, listeners, graduates, postgraduates and young researchers are active and are a self-governing internal society of each university. Members of these communities are below 35 years of age (40 for doctoral students), that study or work at the higher education facility.

In 2015, based on the Scientific Society of Students and the Association of Young Researchers of Kyiv Borys Grinchenko University, the Scientific Society was formed. The main goal of this group is the creation of a favourable environment or the cultivation of scientific and innovative research and solving the relevant problems of modern science. Based on this, the focal points of the Society are: growth of science in the youthful environment of the university, popularization of scientific work and providing support to potential scientific ideas and practices.

events are open for attendance to each other.

The management of the Society falls on the authority that is elected annually – The Council of the Scientific Society. The council is made up of the Head, Vice-Head and the Secretary, along with the respective Heads, Vice-Heads and Secretaries from the Scientific Societies of each subdivision of the university (the institutes, faculties and college). The work conducted by the council brings in close the work of the young researchers from each subdivision. Together, they complete scientific work and separate structural subdivisions

Amongst the university-wide events organized by the members of the Scientific Society, the highlights include the National scientific conference “Research of Young Scientists: From Ideas Towards Reality”, that combines 4 waves of study - science and education, science and culture, science and the growth of society, science and information technologies. Based on these 4 topics, as part of the conference a contest of Scientific projects and different workshops are held.

Along with that, this years university-wide Scientific Week, due to the ongoing pandemic, rose to new heights, as it was celebrated by the Scientific Online marathon “#ScienceDecade_2020”. This

10 day long festival of lectures, webinars, masterclasses, workshops and online excursions was organized by the Scientific Society and united young researchers from all of the subdivisions.

To promote the Scientific Society and the history of our city, we hold the annual quest “Kyiv – My Capitol”. Every year, the theme of the quest changes, however, traditionally it is tied to a specific historical suburb or area of the city and consists of questions, connected with the activities and projects of the Society. This year, the quest was held around the Volodymyrska Hill park – an incredibly scenic area and one of the oldest public parks. This happened to be one of the top spots to take a walk in Borys Grinchenko’s time (i.e. late 19th – early 20th century), which has yet to lose its popularity.

During the quest, the participants had a chance to feel the authentic atmosphere of a pre-revolution Kyiv and were introduced to the projects and activities of the Scientific Society.

In more detail, we would like to take at a few projects and studies developed by the Scientific Society of the individual structural subdivisions.

The multidisciplinary direction of the vocational college “Universum” makes the scientific projects conducted by this subdivision stand out. It is within the Environment of the College Scientific Society that the “[Bureau of Theatrical Excursions](#)” was initiated by students and teachers alike. This project consists of excursions around Kyiv, accompanied by theatrical acting, music and direct interactions with the audience. Along these journeys of Kyiv, a team of students and teachers relay the history of the city, combining facts with episodes of the historical day-to-day of citizens. At this time, the project is active on a university-wide level, works together with the museums of the city and invites volunteers from other universities.

The “[Loud Gestures](#)” project has been active for well over a year. This is the first project in Ukraine aimed at adapting theatrical excursions for the hard-of-hearing by the team of the “Bureau of Theatrical Excursions”. As part of the project, a series of online masterclasses and workshops were held to learn the basics of sign language.

The Faculty of Law and International Relations hold events intended for both students of a specific faculty and a university-wide audience. A highlight of their work is the Spring Diplomatic School, held over the course of 1-2 weeks. Participants learn the basics of diplomacy and world politics, theory of international relations, international law etc. The most important aspect is the practical use of knowledge gained, hence the theoretical aspects are accompanied by the planning and implementation of a project.

Another highlight is the School of Academic Integrity that they started to promote and conserve academic integrity, fight plagiarism and create a healthy, focused environment for young researchers to conduct their studies.

For several years now the Scientific Society of the Institute of Philology has worked hand-in-hand with other universities all over Ukraine to organize the annual conference “Relevant Issues of Literature-Linguistic Studies”, that researchers from all over the country attend. The Society is aimed at the popularization of linguistics and foreign languages to other subdivisions and even works on an inter-university scale. Just recently, the Head and Secretary of the Society held a special lecture for the students of Kherson State University about the study of Eastern Philologies.

Another example of multidisciplinary work is the activities conducted by the Scientific Society of the Faculty of Information Technologies and Management. For example, the team holds open lectures about computer safety for the university community, creates resources to develop ICT literacy and conducts an annual conference on cybersecurity.

The Faculty of History and Philosophy is one of the oldest of the actual university. For many years, it has been the organizer of the National Student's History tournament, the goal of which is to stimulate the creativity of young researchers towards their speciality, to create a chance to meet the representative of other educational facilities and to give an opportunity for idea and experience exchange. Another aspect of the tournament involves the familiarization of young researchers with the most recent scientific developments and trends in the historical field of science.

Undoubtedly, to newer participants, such events as the Scientific Candyshop held by the Institute of Human Sciences, study picnics and the vulytsyi held by the vocational college “Universum”. The direct translation of the name of this event is “Streets” – it’s a traditional event amongst the youth. During the warmer months, young men and women gathered in the evenings at specific spots to sing, dance and play. When these were held by the university, we used ethnographic research as a basis and recreated different aspects of the traditional events (dances, food, clothes, songs etc.).

Amongst plans for the future, we intend to further increase the amount of events about academic integrity and the study of foreign languages. In part, we wish to translate the excursions into English and resume the work of the speaking club.

Розділ 3. Мистецька сторінка

Section 3. Artistic page

UDC 82-1

X 22

**Blake Harrsch,
Seton Hall University**

Unveiling of the Sun

Inspired by Ta-Nehisi Coates' Between the World and Me
An afternoon spent under white clouds
a n c h o r i n g t h e s k y

Their homogenous nature laying a
veil of shade upon the lawn

Clouds take shape of a continent deemed

Exceptional

Coaxing its observers into sleep, into
daydreaming beneath its image

Their minds in slumber recall –
the image of whiteness
America's history

Mother Nature painting humans in shades before entry into the world

And as the clouds roll back amid the summer breeze, the
sun emerges

Bright, hot, and irritating

Its blinding rays burn heavy,

Abruptly ending the pleasantries of an afternoon nap

Wanting comfortability, the lawn's visitors
quickly take cover, propping umbrellas
adjacent to their blankets –

Seeking to reinstate the shade
Needing to hide from the truth
Denial –
Of racism as man’s handiwork
Of substance lacking in “whiteness”
Of race as a man-made organizer for social hierarchy
Of violence too often made digestible
Of exploitation of bodies for labor
Of a fraudulent democracy –

For how much simpler it is to fall into a
summer daydream by staying under one’s
umbrella by disconnecting from one’s evil
ancestors by ignoring the sins of
America’s past

Yet not all have the pleasure...
have the privilege to hide from
the sun.

Abstract. This poem, inspired by Ta-Nehisi Coates’ *Between the World and Me*, engages the major lessons of his book detailing his lived experiences as a Black man in America. The author captures Coates’ claim that Black people cannot shy away from the harsh realities of racism embedded in American society, while White people have the privilege of ignoring such truths as they are not the target of its harmful implications. Ways in which Coates critiques the discussion and beliefs surrounding race in America, both past and present, are explored.

Анотація. Цей вірш, натхненний твором Та-Нехісі Коутса «Між світом і мною», містить основні уроки його книги, де детально описується його життєвий досвід як чорношкірого чоловіка в Америці. Автор фіксує твердження Коутса про те, що чорношкірі люди не можуть ухилитися від суворих реалій расизму, вбудованого в американське суспільство, тоді як білі люди мають привілей ігнорувати такі істини, оскільки вони не є ціллю його шкідливих наслідків. Досліджуються шляхи, в яких Коутс критикує дискусію та вірування навколо раси в Америці, як минулу, так і сучасну.

УДК 82-1

К 56

Ольга Ковалець,

Київський університет імені Бориса Грінченка

Ненька Україна

Моя земля, моя колиска...
Моя найяскравіша в небі зірка.
Моя рідненька, Мамо Україно,
Більш не станемо ми на коліна?
Не дамо нас ворогу зломити?
І душу українську очорнити?
Бо ми ж з тобою, Ненько...
Одне біля одного, серденько!
Ми як зіроньки біля Місяця,
І ті промінчики, що навколо Сонця світяться...

Український народ і ти, Україно!
Ми навіки одне єдине!
Ми боремось за територію і мову,
А ти за нашу ідентичність серед інших народів.
Ми давно обрали незалежну дорогу,
Бо так довго ходили до паничів на босу ногу!
Віддали так багато знань і сили,
Коли нас як свічечки гасили!
Скільки пісень проспівано,
Стільки ж і вищих чинів розгнівано!

Ні українського слова, ні думки, ні мрії...
Нас лишали без будь якої надії!
Убивали, катували та морили голодом,
Я прошу Господа, хай це буде, лиш забутим спогадом!
Ми показали, що є незламними і єдиними,
Своїй країні щиро вірними!
Крок за кроком до незалежності,
Рік за роком до безмежності!
Своя територія, народ і мова, солов'їна, чудова і казкова!
Від Чернігова і до Одеси, від Закарпаття і до Луганська,
Душа в нас козацько – гетьманська!
І щоб не сталось там вгорі,
Ти, Україно, – вір і живи!
Я завжди буду молитись, за Твій спокій і процвітання!
Ми заплатили кров'ю за своє існування!

25.11.2020

Анотація. Я українка і цим пишаюся. Я патріотка своєї країни. Я читаю українські книги, слухаю українські пісні, дивлюсь українські фільми. Мій вірш відображає шлях досягнень моєї Батьківщини. Мене надихнула історія мого українського народу, і я виклала свої думки на папері. Україна має дуже багату і давню історію та культуру. Багато перемог і невдач. Незалежна Україна – це молода країна. У нас довгий шлях попереду. Молоде покоління українців робить для цього багато. Я щиро вірю, що ми досягнемо всього, до чого прагнемо!

Я хочу поділитися з вами цими відео про мою дивовижно прекрасну Україну. Відео:

https://www.youtube.com/watch?v=WHeOZLmXxn8&feature=emb_title

<https://www.youtube.com/watch?v=vb0ZWc70gOk>

Abstract. I am Ukrainian and I am proud of that. I am a patriot of my country. I read Ukrainian books, listen to Ukrainian songs, watch Ukrainian movies. My poem reflects the path of achievements of my Homeland. It was the history of my Ukrainian people that inspired me and I set out my thoughts on the paper. Ukraine has a very ancient history and culture. Many victories and failures. Independent Ukraine is a young country. We have a long way to go ahead. The young generation of Ukrainians is doing a lot for this. I sincerely believe that we will achieve everything we strive for!

I want to share with you these videos about my amazingly beautiful Ukraine. Video:

https://www.youtube.com/watch?v=WHeOZLmXxn8&feature=emb_title

<https://www.youtube.com/watch?v=vb0ZWc70gOk>

Відомості про авторів

Information about the authors

Аманда Ман

Amanda Mahn

Аманда Ман - здобуває в Сетон Хол Університеті подвійний фах із спеціальностей «Початкова спеціальна освіта» та «Наукові студії з соціальної поведінки» за спеціалізацією «Культура та суспільство». Вона має досвід роботи у дистанційному навчанні, оскільки віддалено закінчує ступінь бакалавра в Університеті Сетон Хол та викладає у змішаному форматі цілий рік студентам 2 класу у Флорем Парку, штат Нью-Джерсі. Вона сподівається, що її стаття про торгівлю людьми заохотить вчителів та інших людей розглянути цю глобальну проблему, оскільки явище догляду за дітьми відбувається прямо на наших очах, точніше, прямо на наших екранах.

Amanda Mahn is a senior at Seton Hall University double majoring in Elementary Special Education and Social Behavioral Science Studies with a concentration in Culture and Society. She has experience with the world of remote learning as she is finishing her undergraduate degree at Seton Hall University remotely and teaching in a hybrid format in full-year student teaching in a 2nd grade classroom in Florham Park, New Jersey. She hopes her article on Human Trafficking will encourage teachers and others to look into this global issue, as the phenomenon of child grooming is happening right in front of our eyes, more specifically, right on our screens.

Ханна Курран

Hannah Curran

Ханна Карран завершує свою клінічну практику і в грудні стане випускником Сетон Хол Університету. Вона з нетерпінням чекає можливості викладати в середній школі після того, як закінчить подвійну спеціалізацію з історії та середньої спеціальної освіти. Ханна мотивована і рада навчати майбутнє покоління лідерів.

Hannah Curran is currently completing her clinical practice, and will be graduating from Seton Hall University in December. She is looking forward to teaching at the secondary level once completing her double major in both History and in Secondary Special Education. Hannah is motivated and excited to teach the future generation of leaders.

Роба Хасан

Roba Hassan

Роба Хасан – спеціалізується в Сетон Хол Університеті за фахом «Спеціальна освіта в дошкільному віці» та «Соціальні й поведінкові науки», є молодшим спеціалістом з психології та спеціалізації з патології розмовної мови. Вона працює віддалено з дому в Нью-Джерсі. Перебуваючи в університетському містечку, вона є активним членом виконавчої ради Мусульманської студентської асоціації, посланцем Коледжу освіти та соціальних служб та студенткою в офісі цього Коледжу. Вона також є редакційним директором загальнонаціонального продовольчого блогу Університету Спуун, де їй подобається редагувати статті та пробувати нові рецепти. Роба сподівається віддати голос тим, хто цього найбільше потребує, і допомогти захистити знедолених, яким, можливо, знадобиться рука допомоги.

Roba Hassan is a senior at Seton Hall University majoring in Early Childhood Special Education, Social & Behavioral Sciences, with a minor in psychology and a concentration in Speech Language Pathology. She has been working remotely from home in New Jersey. When on campus, she is an active executive board member of the Muslim Student Association, an CEHS ambassador, and a student worker within the office for the College of Education and Human Services. She is also the editorial director of Spoon University, a nation-wide food blog where she enjoys editing articles and trying new recipes. Roba hopes to give a voice to those who need it the most, and help advocate for the disadvantaged who may need a helping hand to rise.

Різ Макдермотт

Reece McDermott

Різ Макдермотт - другокурсник Сетон Хол Університету. Він навчається на бакалавра наук за фахом «Середня освіта» та спеціалізується з історії та середньої освіти. Поки що він відвідував дистанційні уроки та жив у кампусі. Він вважає, що діалог є необхідною складовою освіти та предметом для розроблення та побудови уроків. Він розглядає хіп-хоп як потенційну основу для діалогу. Хіп-хоп описується як цінна педагогіка для вчителів, яку слід враховувати, шукаючи відповідного викладання з культурної точки зору.

Reece McDermott is a sophomore at Seton Hall University. He is studying for a Bachelor of Science in Education degree, and is majoring in History and Secondary Education. He has been taking remote classes for the time being but has otherwise lived on campus. He believes dialogue is a necessary component of education and that dialogue serves as a lens to design and build lessons. He views Hip Hop as a potential framework for dialogue. Hip Hop is described as a valuable pedagogy for educators to consider when seeking culturally relevant teaching.

Мері Грейс Макнамара

Mary Grace McNamara

Мері Грейс Макнамара, керована пристрастю до академічного знання, є студенткою з відзнакою Сетон Холл Університету, здобуває знання з фаху «Середня освіта, історія та англійська мова». Конкурсно відібрана до Інституту лідерства Бучіно, вона є волонтером як катехит у релігійній освіті Св. Михайла, викладає в середній школі для студентів спеціальних навчальних закладів. Що стосується виховання та адвокації дітей, Мері Грейс продовжує демонструвати благочестиве служіння молоді.

Driven by her passion for academia, **Mary Grace McNamara**, is an Honors student at Seton Hall University who is pursuing three majors: Secondary Education, History, and English. Competitively selected into the Buccino Leadership Institute, she volunteers as a catechist at St. Michael's Religious Education, tutors middle school special education students. In terms of children's education and advocacy, Mary Grace has continued to demonstrate a devout service to the youth.

Блейк Харрш

Blake Harrsch

Блейк Харрш – навчається на другому курсі Сетон Хол Університету, здобуває знання з фаху: «Середня освіта та англійська мова», є членом Університетської програми з відзнакою. Працює зі студентами першого курсу, Блейк є радником в університетському Центрі академічного успіху. Вона також представляє університет як студентський посланець у Коледжі освіти. Блейк прагне сприяти своєму професійному розвитку, оскільки вона працює над тим, щоб стати майбутнім педагогом, і особливо пристрасно поширює обізнаність про інституційний расизм та дискримінацію, їх роль у житті студентів та відповідальність педагогів за боротьбу з їх шкідливими наслідками.

Blake Harrsch is a sophomore at Seton Hall University studying Secondary Education and English and is a member of the University's Honors Program. Committed to working with first-year students, Blake is a Peer Advisor at the University's Center for Academic Success. She also represents the University as a Student Ambassador for the College of Education. Blake is dedicated to fostering her professional development as she works to become a future educator and is especially passionate in spreading awareness of institutional racism and discrimination, its role in the lives of students, and the responsibility of educators to combat against its harmful effects.

Citations Coates, T. (2015). *Between the World and Me*. New York, NY: Spiegel & Grau.

Ольга Мусяченко

Olga Musiiachenko

Ольга Мусяченко – викладач Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Київського університету імені Бориса Грінченка. Співкоординаторка проекту «Бюро театралізованих екскурсій». Коло наукових інтересів – урбаністика, історія Києва другої половини ХІХ – початку ХХ ст., музичне середовище Києва, образ міста, туристичний образ міст. Прагне робити історію цікавою та населити Київ персонажами з творів Івана Нечуя-Левицького.

Olga Musiiachenko is a teacher of College "Universum" of Borys Grinchenko Kyiv University. She is a Head of the Scientific Society of Students, Postgraduates, Doctoral Students and Young Scientists of Borys Grinchenko Kyiv University. She is a Co-coordinator of the project "Bureau of Theater Excursions". Olga has a number of scientific interests, there are urban studies, history of Kyiv of the second half of the 19th century – the early 20th century, the musical middle of Kyiv and its tourist image. Olga wishes to make history more interesting and populates Kyiv with characters from the works of Ukrainian writer Ivan Nechuy-Levytsky.

Ярослав Чабан

Yaroslav Chaban

Чабан Ярослав – магістрант першого року навчання Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка. В 2016 р. закінчив Центральноукраїнський науковий ліцей-інтернат. В 2020 році здобув ступінь бакалавра історії на Історикофілософському факультеті Київського університету імені Бориса Грінченка. Викладає історію в загальноосвітній школі. Наукові інтереси – українство в чиновницькому апараті Російської імперії, створення образу Німеччини та німців в періодиці Російської імперії 70-90х рр. XIX ст. Серед улюблених хобі – спорт, гра на гітарі, читання пригодницької літератури, антиутопій, поезії та мемуарів, колекціонування монет.

Yaroslav Chaban is the first-year master's student of the Historical and Philosophical Faculty of the Borys Grinchenko Kyiv University, where he received a Bachelor of Science degree in History in 2020. He graduated from the Central Ukrainian Scientific Boarding Lyceum in 2016. Yaroslav teaches history at a comprehensive school. Yaroslav is interested in researching the life and activities of the Ukrainians in the bureaucratic apparatus of the Russian Empire, the study of the creation of the image of Germany and the Germans in the periodicals of the Russian Empire in the 70-90s. of the XIX century. Yaroslav's favorite hobbies are sports, playing the guitar, reading adventure literature, poetry and memoirs, and collecting coins.

Ольга Ковалець

Olga Kovalets'

Ольга Ковалець – студентка четвертого курсу освітньої програми «Історія та археологія» Історико–філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка. Ольга є членом Наукового товариства свого факультету. Вона організовує та бере участь у різних конференціях, проектах та квестах. Ольга працює лаборантом на кафедрі історії України Історико–філософського факультету. Це навчає її готувати документи для педагогічної роботи та педагогічному спілкуванню в колективі. Ольга прагне стати викладачем історії, започаткувати свою індивідуальну методику викладання цього предмету у навчальному закладі. Ольга вважає, що історію повинен знати кожен. Ольга є амбітною та веселою. Вона відповідальна та пунктуальна в усіх справах.

Olga Kovalets' is a fourth-year student at the History and Philosophy Faculty of the Borys Grinchenko Kyiv University. She is a member of the Scientific Society of her Faculty. She organizes and participates in various conferences, projects and quests. Olga works as a laboratory assistant at the History of Ukraine Department. This teaches her to prepare documents for pedagogical work and pedagogical communication in the team. Olga aspires to become a history teacher and start her own individual method of teaching this subject at school. Olga believes that everyone should know the History. Olga is ambitious and cheerful. She is responsible and punctual in all matters.

Ірина Івахненко

Iryna Ivakhnenko

Ірина Івахненко – студентка третього курсу освітньої програми «Історія та археологія» Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка. Вона є активним учасником Наукового товариства Історико-філософського факультету та клубу реконструкції «Спадщина». Ірина вивчає життя українських науковців, цікавиться історією Києва, історією розвитку транспортної інфраструктури міста. Вона хоче пов'язати своє подальше життя з науковою сферою.

Iryna Ivakhnenko is a third-year student at the History and Philosophy Faculty of the Borys Grinchenko Kyiv University. She is an active member of the Scientific Society of her and the "Heritage" Reconstruction Club. Iryna studies the life of Ukrainian scientists. She is interested in the history of Kyiv, the history of the development of the city's transport infrastructure. She wants to connect her future life with the scientific sphere.

Ярослав Примаченко,

Yaroslav Prymachenko

Ярослав Примаченко – студент третього курсу освітньої програми «Історія та археологія» Історико-філософського факультету Київського університету імені Бориса Грінченка. У вільний час Ярослав зазвичай гуляє з друзями по Києву. Вдома він любить проводити час із сім'єю, спілкуватись, грати у настільні ігри. Ярослав обожнює дивитися фільми, віддає перевагу детективам.

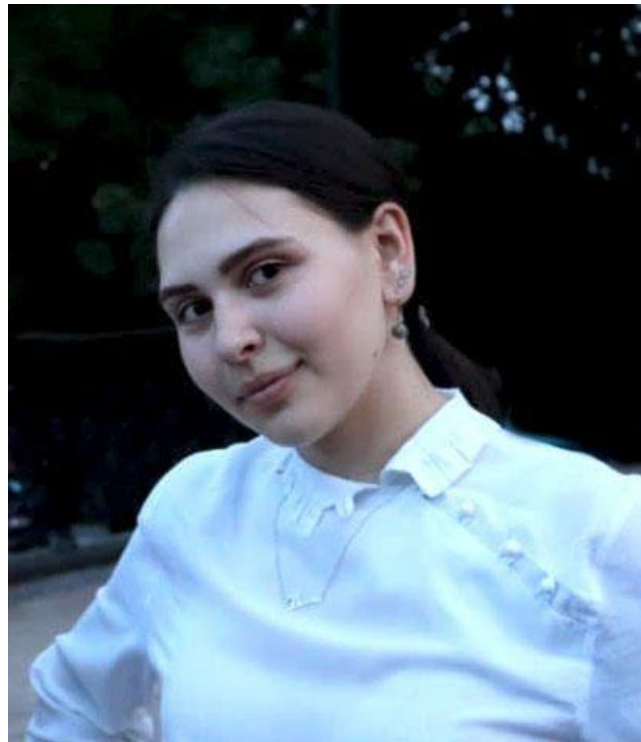
Yaroslav Prymachenko is a third-year student at the History and Philosophy Faculty of the Borys Grinchenko Kyiv University. In his spare time, Yaroslav usually walks with friends around Kyiv. At home he likes to spend time with his family, socialize, play board games. Yaroslav loves to watch movies, prefers detectives.

Дарина Кучережко
Daryna Kucherezhko

Дарина Кучережко – студентка четвертого курсу освітньої програми «Видавнича справа та редагування» Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка. Вона є секретарем Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Київського університету імені Бориса Грінченка. Дарина є співкоординаторкою проекту «Бюро театралізованих екскурсій». Коло її наукових інтересів – це бренд міста як туристичного об'єкта, медіаграмотність і українська література 20-30х років ХХ ст. Дарина підтримує критичне мислення та популяризацію науки.

Daryna Kucherezhko is a fourth-year student of the educational program "Publishing and Editing" at the Institute of Journalism of the Borys Grinchenko Kyiv University. She is the secretary of the Scientific Society of Students, Postgraduates, Doctoral Students and Young Scientists of Borys Grinchenko Kyiv University. Darina is the Co-coordinator of the project "Bureau of Theater Excursions". Her research interests include the city's brand as a tourist attraction, media literacy and Ukrainian literature of the 1920s and 1930s. Daryna supports critical thinking and popularization of science.

Ніна Джиджора

Nina Dzhidzhora

Ніна Джиджора – студентка третього курсу освітньої програми «Східна філологія: Японська мова та література» Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка. Вона голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка. Коло її наукових інтересів – популяризація філології та сучасні тренди у розповсюдженні східних мов. Ніна сприяє міждисциплінарному інтересу до науки.

Nina Dzhidzhora is a third-year student of the educational program "Oriental Philology: Japanese Language and Literature" of the Institute of Philology of Borys Grinchenko Kyiv University. She is the Head of the Scientific Society of Students, Postgraduates, Doctoral Students and Young Scientists of the Institute of Philology of the Borys Grinchenko Kyiv University. Her research interests include popularization of philology and modern trends in the spread of oriental languages. Nina promotes an interdisciplinary interest in science.

